

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

GRAMÀTICA CATALANA

PER

POMPEU FABRA

QUARTA EDICIÓ

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ
MCMXXVI

GRAMÀTICA CATALANA

This One

N2KC-34J-9J66

gle

ÉS PROPIETAT

Impremta Elzeviriana i Llibreria Camí, S. A. — Barcelona

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

GRAMÀTICA CATALANA

PER

POMPEU FABRA

QUARTA EDICIÓ

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ
MCMXXVI

ÍNDIX

	<u>Pàgines</u>
Introducció	9
I. Article definit.	29
II. Substantiu	31
III. Adjectiu qualificatiu	36
IV. Pronom i adjectiu determinatiu	42
V. Verb	70
VI. Adverbi.	102
VII. Preposició.	114
VIII. Conjunció	130

INTRODUCCIÓ

α. LLETRES I DÍGRAFS

I. El català usa per a la representació dels seus sons :

I. Les lletres següents :

Lletres	Llurs noms	Exemples dels sons que representen
a	<i>a</i>	<i>cant, cau, porta</i>
b	<i>be (alla)</i>	<i>boca, roba, notable, dubte</i>
c	<i>ce</i>	<i>car, cel, miracle, anècdota</i>
d	<i>de</i>	<i>dol, cleda, fred</i>
e	<i>e</i>	<i>peu, neu, home</i>
f	<i>efa</i>	<i>farina</i>
g	<i>ge</i>	<i>gal, sega, segle, llarg, gel, mig, regne</i>
i	<i>i (llatina)</i>	<i>fill, noia</i>
j	<i>jota o i llarga</i>	<i>majestat</i>
l	<i>ela</i>	<i>tela</i>
m	<i>ema</i>	<i>mare, càmfora</i>
n	<i>ena</i>	<i>dona, conca, planxa, canvi</i>
o	<i>o</i>	<i>cosa, gota, govern, roureda</i>
p	<i>pe</i>	<i>pare, capgirell</i>
q	<i>cu</i>	<i>quatre</i>
r	<i>erra</i>	<i>rosa, pera, car</i>
s	<i>essa</i>	<i>savi, cosa</i>
t	<i>te</i>	<i>terra, atlàntic</i>
u	<i>u</i>	<i>just, cauén</i>
v	<i>ve (baixa)</i>	<i>cavall</i>
x	<i>xeix o ics</i>	<i>xaloc, luxós, excèntric, exemple</i>
z	<i>zeta o itzeta</i>	<i>donzella</i>

Altres tres lletres, que apareixen solament en alguns noms propis i mots estrangers, són la *y* (en tant que no forma part del dígraf *ny*), — anomenada *i grega*, — la *k*, — anome-

nada *ca*, — i la *w*, — anomenada *ve doble*, — les quals, en l'alfabet, van respectivament darrera les lletres *x*, *j* i *v*. Ex. : *Layret*, *York*, *darwinisme*.

El català usa, demés, la lletra *h*, la qual no representa cap so. S'anomena *hac* i, en l'alfabet, va darrera la *g*. Ex. : *home*, *prohibir*.

II. Les lletres modificades següents :

à : — <i>fàcil</i> , <i>capità</i>	í : — <i>física</i> , <i>gessamí</i>
è : — <i>època</i> , <i>mercé</i>	ú : — <i>túnica</i> , <i>oportú</i>
ò : — <i>memòria</i> , <i>però</i>	ï : — <i>heroïna</i> , <i>flúidesa</i>
é : — <i>església</i> , <i>piqué</i>	ü : — <i>demiürg</i> , <i>diürnal</i>
ó : — <i>fórmula</i> , <i>aprovació</i>	ç (dita <i>ce trencada</i>) : — <i>braç</i>

III. Els dígrafs següents :

gu : — <i>guerra</i>	tg : — <i>vialte</i>	ll : — <i>collita</i>
qu : — <i>quitrà</i>	tj : — <i>correlja</i>	rr : — <i>terra</i>
ig : — <i>rebuig</i>	ts : — <i>sotsobre</i>	ss : — <i>passera</i>
ix : — <i>calaix</i>	tx : — <i>fletxa</i>	
ny : — <i>company</i>	tz : — <i>dotze</i>	[ch : — <i>lunch</i>]

El nexa *gu* és (com en *guerra*) un dígraf representatiu del so de *g* velar solament davant una *e* o una *i*. En els altres casos, *gu* són dues lletres representant dos sons successius : *quant*, *agut*, *exigu*.

El nexa *qu* és (com en *quitrà*) un dígraf representatiu del so de *c* velar solament davant una *e* o una *i*. En els altres casos, *qu* són dues lletres representant dos sons successius : *quatre*, *aquós*.

El nexa *ig* és (com en *rebuig*) un dígraf equivalent a *tx* solament en fi de paraula darrera *a*, *e*, *o* o *u*. En els altres casos, *ig* són dues lletres representant dos sons successius : *mig*, *dirigir*, *biga*, *aigua*, *digne*.

El nexa *ix* és (com en *calaix*) un dígraf representatiu del so de *x* palatal solament darrera *a*, *e*, *o* o *u*. En els altres casos, *ix* són dues lletres representant dos o tres sons successius : *clixé*, *fixar*, *prolix*. En el nexa *guix*, *gu* representa el so de *g* velar (com en *guerra*), i *ix*, els dos sons successius de *i* i de *x* palatal (com en *clixé*). Ex. : *guixaire*, *enguixar*.

El dígraf *ll* és considerat com una simple lletra, la qual s'anomena *ella* i, en l'alfabet, va darrera la *l*.

[En català ha estat usat des d'antic el dígraf *ch* amb dues valors diferents:— 1. Pronunciat *k*: *sach, amich, sanch, pròlech*. Aquest *ch* ha estat modernament reemplaçat per *c* o *g* (*sac, amic, sang, pròleg*); però es troba encara usat en els noms propis (Ex.: *Aymerich, Rosich, Poch*);— 2. Pronunciat *tx*: *flecha, plancha*. Aquest *ch* és actualment usat sols a València; a Catalunya es troba reemplaçat per *tx* o *x* (*fletxa, planxa*).— El dígraf *ch* apareix en alguns mots estrangers, pronunciat *x*, *tx*, *c*. Ex.: *chic, lunch, yacht*.]

β. VOCALS I CONSONANTS

2. Les lletres *a, e, o, à, è, ò, é, ó, í, ú, i i ü* representen vocals; les lletres *i i u* (sense accent ni dièresi) representen adés vocals, adés consonants; les altres lletres (*b, c, &c.*) i els dígrafs consignats en el § I-III (*gu, qu, &c.*) representen consonants. La *i i la u* (sense accent ni dièresi) són consonants quan van entre dues vocals. Ex.: *noia, reia, esglaiar, joïell, veuen, encauar, riuet*. La *i* (o *hi*) inicial és igualment consonant davant una vocal. Ex.: *iambe, hiena*. En tots els altres casos, la *i i la u* són vocals. Ex.: *mira, riera, boira, fura, manual, taula*.

γ. DIVISIÓ DELS MOTS EN SÍL·LABES

3. En general una paraula té tantes síl·labes com vocals. Així: *to, ple, os, cos, art, fosc, temps*, són mots d'una síl·laba; *cosa, llebre, arbre, noia, beuen, dia, tió*, són mots de dues síl·labes; *neboda, magatzem, dèria, comiat, encauar, esglaiar, veïna*, són mots de tres síl·labes; *papallona, intransigent, història, contínua, esfereir, joieria*, són mots de quatre síl·labes; &c.

Excepcions :

I. La vocal *u* (escrita *u* o *ü*) situada entre una *g* o una *q* i una altra vocal és pronunciada dins la mateixa síl·laba que aquesta. Així: *gual, quant, quart*, són mots d'una síl·laba; *guarda, quatre, llengua, pasqua, següent, freqüent*, són mots

de dues síl·labes; *ambigua*, *obliqua*, *lingüístic*, *eqüestre*, són mots de tres síl·labes; &. En les combinacions monosíl·labes *ua*, *üe*, *üi*, *uo*, la segona vocal és el so dominant de la síl·laba: les dites combinacions són diftongs creixents.

II. Quan una de les dues vocals *i* i *u* escrites *i* i *u* (sense accent ni dièresi) va precedida d'una altra vocal, és pronunciada dins la mateixa síl·laba que aquesta. Així: *mai*, *rei*, *noi*, *buit*, *blau*, *peu*, *riu*, *ou*, són mots d'una síl·laba; *flaire*, *beina*, *boirós*, *vuitè*, *taula*, *guineu*, *perdiu*, *roure*, són mots de dues síl·labes; *empaitar*, *enfeinat*, *cuirassa*, *aurora*, *europèu*, *roureda*, són mots de tres síl·labes; &. En les combinacions monosíl·labes *ai*, *ei*, &., i *au*, *eu*, &., la primera vocal és el so dominant de la síl·laba: les dites combinacions són diftongs decreixents. Cal, però, exceptuar el diftong de les combinacions *güi* i *qüi*, que és creixent. Ex.: *ambigüitat*, *obliquüitat*.

Quan una *i* o una *u* no forma diftong amb la vocal precedent, llavors va marcada amb l'accent agut (*i*, *ü*) o amb la dièresi (*i*, *ü*). Així: *suts*, *vet*, *rot*, *gaüs*, *creï*, *traüt*, *llaüt*, són mots de dues síl·labes; *benjut*, *teürgic*, *veïna*, *peüngla*, són mots de tres síl·labes; *heroïna*, *fluïdesa*, són mots de quatre síl·labes; &. Hom escriu, però, *i* i *u* amb la valor de *ï* i *ü* (ço és, no formant diftong amb la vocal precedent) en els casos següents: — 1. En els sufixos *isme* i *ista*. Ex.: *egoisme*, *altruista*; — 2. En les terminacions verbals *int* i *ir*. Ex.: *obeint*, *obeir* (d'on el futur *obeiré*, &., i el condicional *obeiria*, &.); — 3. Darrera els prefixos *re* i *co*. Ex.: *reimprimir*, *reunir*, *coincidir*. Però *reïx*, *reüll*; — 4. En les terminacions llatines *us* i *um*. Ex.: *harmòonium*, *tedèum*, *duumvir*, *Sírius*.

En la divisió d'un mot polisíl·lab en síl·labes, cal tenir en compte: — 1. Que tota consonant situada entre dues vocals forma síl·laba amb la segona. Ex.: *ne|bo|da*, *pe|ua|da*, *es|gla|ia*; — 2. Que si entre dues vocals hi ha dues o més consonants, l'última consonant o les dues últimes, si són *bl*, *br*, *cl*, *cr*, *dr*, *fl*, *fr*, *gl*, *gr*, *pl*, *pr* o *tr*, formen síl·laba amb la segona vocal, i les restants formen síl·laba amb la primera. Ex.: *o|bra*, *pe|dra*, *po|ble*, *fes|ta*, *her|ba*, *al|tre*, *subs|tàn|ci|a*, *mons|tre*; — 3. Que els elements dels dígrafs *gu*, *qu*, *ny* i *ll* són inseparables, i els dels altres dígrafs formen síl·laba el primer amb la vocal precedent i el segon amb la vocal següent. Ex.: *ne|guít*, *ar|quet*, *ba|*

nya, tre|ba|lla, cai|xa, vi|at|ge, cor|ret|ja, pot|ser, des|pat|xa, set|ze, pos|ses|siu.

Fa excepció a les regles 1 i 2 la consonant de certs prefixos (*des, en, &c.*), la qual és considerada com a formant síl·laba amb la vocal anterior. Ex. : *des|ei|xít, en|as|prar, trans|i|gent.*

8. ACCENTUACIÓ GRÀFICA

4. En els mots polisíl·labs hi ha una síl·laba que és pronunciada amb més de força que les altres. Si aquesta síl·laba és l'última, el mot s'anomena agut; si és la penúltima, pla; si és l'antepenúltima, esdrúixol. Són exemples de mots aguts *desert, joíell, servei, renou, escorçó, gessamí.* Són exemples de mots plans *casa, viatge, defici, retaule, difícil, telègraf.* Són exemples de mots esdrúixols *química, hipòtesi, àguila, hipèrbole, memòria, ingènua.*

La vocal (única o dominant, de la síl·laba forta d'un polisíl·lab va marcada amb un accent (greu si és una *a*, una *e* oberta o una *o* oberta; agut si és una *e* tancada, una *o* tancada, una *i* o una *u*) :

I. En els mots aguts que terminen en alguna de les dotze terminacions : *a, as; — e, es, en; — i, is, in,* posat que la *i* no formi part d'un diftong decreixent; — *o, os; — u, us,* posat que la *u* no formi part d'un diftong decreixent. Ex. : *degà, matalàs; — mercè, ximpanzé, francès, progrés, compren, encén; — jardí, vernís, esplín; — això, carbó, arròs, colós; — oportú, abús.*

II. En els mots plans que no terminen en cap de les dites dotze terminacions. Ex. : *àrab, rònec, equívoc, plantígrad, àcid, apòstrof, pròleg, vermífug, dèbil, capítol, àtom, cànem, diàfan, baríton, príncep, alcàsser, herbívor, inèdit, antídol, apèndix, còncau, anàveu, diguéssiu, àrabs, càrrecs, àcids, pròlegs, àtoms, exàmens, prínceps.*

III. En tots els mots esdrúixols. Ex. : *mètode, època, mecànica, oliba, màxima, història, angúnia, sèrie, pèrdua, aquàrium, àrea, pàncreas.*

Els mots polisíl·labs on no figura cap vocal accentuada gràficament (amb l'accent greu o l'accent agut) no poden ésser, doncs, sinó plans o aguts: són plans quan terminen en alguna de les dites dotze terminacions, i aguts en els altres casos. Així, són plans *cosa, corona, obliqua, llengua, traspua, refia, noia, enseua, veïna, cl·cia; atlas; febre, aire, deure, bilingüe; dimecres; examen; premi, estudiï, suï; bilis, creïs; androgin, estudiïn; eco; braços, caos, suïssos; exigu, tribu; sinus*; són aguts *adob, bonic, eficaç, solitud, caduf, desig, cabdal, castell, ruixim, Joan, segon, algun, enginy, Josep, guerrer, salut, complex, calaix, desert, parent, absurd, heroic, arcaic, capitans, esglai, remei, caminòi, guineu, perdiu, suau*.

5. Els accents agut i greu són també usats en un curt nombre de paraules (generalment monosíl·labes) per diferenciar-les gràficament d'altres amb les quals es podrien confondre. Així, tenim:

Amb accent

Sense accent

bé, cast. *bien*, fr. *bien* (pl. *béns*);
bé, adv.

bóta, recipient (pl. *bótes*)

cóm, sin. *obi* (pl. *cóms*)

cóp, nom d'una mesura (pl. *cóps*)

cós, cast. *coso*, *carrera* (pl. *cóssos*)

déu, cast. *dios*, fr. *dieu* (pl. *déus*);

adéu, *semidéu*

dóna, *dónes*, formes del verb *donar*

és, forma del verb *ésser*

féu, forma del perfet del verb *fer*

fóra, forma del verb *ésser*

jóc, sin. *joca*, *joquer* (pl. *jócs*); *jóc*, adj.
(pl. *jócs*)

mà, subst. fem. (pl. *mans*)

més, adv., adj. quantitatiu

mèu, sin. *miol* (pl. *mèus*)

mòlt, participi passat de *moldre*
(f. *mòlta*; pl. m. *mòlts*, f. *mòltes*)

be, sin. *anyell* (pl. *bens*); *be*, nom
de la lletra *b* (pl. *bes*)

bota, calçat (pl. *botes*)

com, adv., conj.

cop, cast. *golpe*, fr. *coup* (pl. *cops*)

cos, cast. *cuervo*, fr. *corps* (pl. *cosos*)

deu, subs. fem. (pl. *deus*); *deu*, nom
de nombre (pl. *deus*); *deu*, *deus*, formes
del verb *deure*; *deu*, forma del
verb *dar*

dona, subst. fem. (pl. *dones*)

es, pronom reflexiu

feu, forma del present del verb *fer*;

feu, subs. masc. (pl. *feus*)

fora, adv., prep.

joc, cast. *juego*, fr. *jeu* (pl. *jocs*)

ma, adj. possessiu (pl. *mes*)

mes, subst. masc. (pl. *mesos*); *mes*,
adj. possessiu (pl. de *ma*); *mes*,
conj.: *mes*, participi passat de
metre

meu, adj. possessiu (pl. *meus*)

molt, cast. *mucho* (f. *molta*; pl. m.
molts, f. *moltes*)

- món*, subst. masc. [cast. *mundo*, f. *monde*] (pl. *mons*)
- móra*, nom d'una fruita (pl. *móres*)
- nét*, subst. [cast. *nieto*] (f. *neta*; pl. m. *nets*, f. *netes*;) *renét*, *besnét*
- nòs*, pronom personal fort (Ex.; *nòs amb nòs*)
- ós*, cast. *oso*, fr. *ours* (pl. *óssos*)
- óssa*, cast. *osa*, fr. *ourse* (pl. *ósses*)
- pèl*, subst. [cast. *pelo*, fr. *poil*] (pl. *pèls*); *repèl*, *contrapèl*
- pórca*, cast. *amelga* (pl. *pórques*)
- què*, pronom interrogatiu (Ex.; *què vols? no sé què vol*); *què*, pronom relatiu darrera preposició (Ex.; *el martell amb què han clavat això*).
- ròssa*, subst. fem. [cast. *rocin*, &.] (pl. *ròsses*)
- sé*, forma del verb *saber*
- séc*, cast. *pliegue* (pl. *sécs*)
- sèu*, subst. masc. [cast. *seb* o, fr. *suif*] (pl. *sèus*)
- sí*, afirmatiu (pl. *sís*)
- só*, forma del verb *ésser*
- sóc*, forma del verb *ésser*
- sòl*, cast. *suelo*, fr. *sol* (pl. *sòls*); *subsòl*
- són*, forma del verb *ésser*
- té*, forma del verb *tenir*
- ús*, subst. masc. (pl. *usos*)
- véns*, *vénen*, formes del verb *venir*
- vés*, forma del verb *anar*
- véu*, forma del perfet del verb *veure*
- vós*, pronom personal fort (Ex.; *parlen de vós*)
- mon*, adj. possessiu (pl. *mos*)
- mora*, femení de *moro* (pl. *mores*)
- net*, adj. [cast. *limpio*] (f. *neta*; pl. m. *nets*, f. *netes*)
- nos*, pronom personal feble equivalent a *ens* (Ex.; *Déu nos en guard*)
- os*, cast. *hueso*, fr. *os* (pl. *ossos*)
- ossa*, sin. *ossada* (pl. *osses*)
- pel*, contracció de la preposició *per* i l'article *el* (pl. *pels*)
- porca*, femení de *porc* (pl. *porques*)
- que*, pronom relatiu subjecte o complement directe (Ex.; *el nen que plora*; *el vestit que portes*); *que*, adv. i adj. quantitatiu (Ex.; *que petit! qua gent!*); *que*, conjunció (Ex.; *diu que vindrà*)
- rossa*, femení de *ros* (pl. *rosses*)
- se*, pronom reflexiu
- sec*, cast. *seco* (pl. *secs*); *sec*, forma del verb *seure*
- seu*, adj. possessiu (pl. *seus*); *seu*, subst. fem. (pl. *seus*); *seu*, *seus*, formes del verb *seure*
- si*, cast. *seno*, fr. *sein* (pl. *sins*); *si*, nom d'una nota musical (pl. *sís*); *si*, pronom reflexiu: *si*, conjunció
- so*, subst. masc. (pl. *sons*)
- soc*, subst. masc. (pl. *socs*)
- sol*, cast. *sol*, fr. *soleil* (pl. *sols*); *sol*, adj. (pl. *sols*); *sol*, *sols*, formes del verb *soler*; *sols*, adv.
- son*, subst. masc. i fem. (pl. *sons*); *son*, adj. possessiu (pl. *sos*)
- te*, subst. masc. [cast. *te*, fr. *thé*] (pl. *tes*); *te*, nom de la lletra *t* (pl. *tes*); *te*, pronom personal
- us*, pronom personal
- vens*, *venen*, formes del verb *vendre*
- ves*, forma del verb *veure*
- veu*, forma del present del verb *veure*; *veu*, subst. fem.
- vos*, pronom personal feble equivalent a *us* (Ex.; *Déu vos guard*)

6. Els mots monosíl·labs són pronunciats, per regla general, amb la mateixa força que la síl·laba forta dels mots polisíl·

labs : llur síl·laba única és una síl·laba forta o accentuada. Ex. : *pla, verd, temps, pi, or, pou, tu*. Un curt nombre de monosíl·labs (denominats mots febles o àtons) fan excepció a aquesta regla : tals són els articles definits (*el, la, &c.*), els adjectius possessius *mon, ton i son*, els pronoms afixables al verb (*me, nos, &c.*), *que*, i algunes preposicions i conjuncions (*a, de, per, &c.*) els quals mots són pronunciats amb la mateixa força que les síl·labes febles dels mots polisíl·labs.

És una error molt generalitzada de marcar amb accent els monosíl·labs forts acabats en vocal : *plà, plè, ví, fi, &c.* Les grafies correctes són *pla, ple, vi, fi, &c.*

7. La dièresi és usada en català en dos casos diferents :

I. Per indicar que una *i* o una *u* precedides de vocal no són consonants (com ho són en *noia, cauén*) ni formen diftong decreixent amb la vocal anterior (com el formen en *feina, causa*), hom les escriu respectivament *ï* i *ü*, posat que no hagin de portar l'accent agut per alguna de les tres regles del § 4. Ex. : *atribuïa, atribuïes*; — *veïna, heroïna, agraires, beneït, intraduïble, diürn, demiürg*; — *creï, creïs, creïn*; — *continuïtat, heroïcitat, diürnal*. Però (sense dièresi) : *atributem, atributeu* (on la *i* ja ha de portar accent segons la regla II del § 4); — *veí, agrat, agrats* (on la *i* ja ha de portar accent segons la regla I del § 4); — *deífica, teúrgia* (on la *i* i la *u* ja han de portar accent segons la regla III del § 4).

És costum, però, de suprimir la dièresi en els quatre casos consignats en el § 3 - II.

II. Els diftongs creixents *ue, ui* (solament possibles darrera *g* o *q*) són escrits *üe, üi*. Ex. : *següent, exigüitat, freqüent, obliquïtat*.

e. OBSERVACIONS SOBRE LA PRONUNCIACIÓ DE LES VOCALS

8. En les síl·labes fortes o accentuades :

I. La lletra *e* pot tenir dues valors :

* *e* oberta : — *cel, govern, terra, peu, tendre, perd*

e tancada : — *fet, primer, neu, sega, pedra, pell, madeixa*

Quan per les regles d'accentuació (§ 4) cal accentuar una *e*, hom usa l'accent greu si la *e* és oberta, i l'accent agut si la *e* és tancada. Ex. : *quinzè, època, clivé, llèmena*.

Moltes paraules pronunciades amb *e* oberta a Barcelona (per regla general aquelles en què la *e* catalana prové d'una *e* llarga o d'una *i* breu llatines, tals com *ple, pebre, sec, seda, veta, negre, enveja, cep, cera, pera, tres, estret, dret, net, vermell, abella*, els diminutius en *et*, els infinitius en *er*, els derivats en *eda, esa, &c.*) són pronunciades amb *e* tancada en els parlars occidentals i valencians, i amb una *e* neutra (semblant a la *e* barcelonina de *pare*) en els parlars balears. Assenyalem encara la pronunciació tancada de la *e* de la terminació *ència* en els parlars nord-orientals.

II. La lletra *o* pot tenir dues valors :

- o* oberta : — *or, cosa, prova, nostre, gros, poble, nou*
- o* tancada : — *pou, jove, genoll, gota, forca, llop*

Quan per les regles d'accentuació (§ 4) cal accentuar una *o*, hom usa l'accent greu si la *o* és oberta, i l'accent agut si la *o* és tancada. Ex. : *arròs, memòria, carbó, fórmula*.

9. En les síl·labes febles o no accentuades (Barcelona) :

I. La *a* té un so tot altre que en les síl·labes fortes :

- a* forta : — *pas, clar, flaire, mà, cau*
- a* feble : — *passet, claror, flairós, poma, dona*

II. La *e* té el mateix so que la *a* feble. Així, són homòfons *teulada* (derivat de *teula*) i *taulada* (der. de *taula*), *peuet* (derivat de *peu*) i *Pauet* (der. de *Pau*), el substantiu masculí *regle* i el femení *regla, negra* i *negra, altre* i *altra*.

Excepció. La *e* feble és pronunciada *e* tancada quan es troba en contacte amb una *a* (forta o feble). Ex. : *crear, creació, teatre, pàncreas, aeriforme*.

III. La *o* és pronunciada *u*. Ex. : *rodó, content, poder*. Així, són homòfons *podia* (imperfet de *poder*) i *pu dia* (imperfet de *pu dir*), *ollada* (derivat de *olla*) i *ullada* (der. de *ull*).

Excepció. Entre les diferents pronunciacions que rep el diftong feble *ou*, és la preferible la que dona a la *o* un so semblant però no idèntic al de la *a* feble. Ex. : *plourà, roureda*.

10. Quan la vocal *i* feble va seguida d'una altra vocal, les dues vocals pertanyen a síl·labes diferents (llevat en el cas en què formen el diftong decreixent *iu*. Ex. : *viuré*). Quan la vocal *u* feble no precedida de *g* o *q* va seguida d'una altra vocal, les dues vocals són pronunciades en síl·labes diferents (llevat en el cas en què formen el diftong decreixent *ui*. Ex. : *cuiram*). En molts casos, però, és corrent de pronunciar les dues vocals dins una mateixa síl·laba formant un diftong creixent. S'esdevé això principalment en la combinació *ió* (Ex. : *ac|ció*), en les combinacions posttòniques *ia*, *ie* (Ex. : *grà|cia, grà|cies*) i en les combinacions pretòniques (Ex. : *so|cie|tat*). La pronunciació monosil·làbica de les dues vocals contigües és tolerable, però en poesia convindria d'adoptar exclusivament la pronunciació disil·làbica.

Assenyalem el fet que, en els mots manllevats al llatí i al grec, una *i* feble precedida d'una vocal forta és pronunciada dins la mateixa síl·laba que aquesta, formant amb ella un diftong decreixent; però el diftong es desfà quan la primera vocal perd el seu accent. Ex. : *he|roic*, però *he|ro|è|ci|tat*; *he|li|coi|de*, però *he|li|co|i|dal*; *fluid*, però *flu|i|de|sa*.

Ç. CONSONANTS INICIALS DE SÍL·LABA I CONSONANTS GEMINADES

11. La velar sorda, representada ordinàriament per *c* (Ex. : *casa, cosa, curt, clau*), és escrita *qu* davant *e* o *i*, i *q* davant els diftongs creixents *ua*, *ue* (que llavors s'escriu *üe*), *ui* (que llavors s'escriu *üi*), i *uo*. Ex. : *queixa, quitrà, quatre, equació, pasqua, eqüestre, pasqües, obliquitat, aliquota*. Les combinacions *qua, qüe, qüi* i *quo* són monosil·làbiques; les combinacions *cua, cue, cui* i *cuo* són disil·làbiques. Ex. : *o|bli|quar, e|va|cu|ar, i|ni|qua, cons|pí|cu|a, de|li|qües|cent, cu|e|ta, o|bli|qüi|tat, va|cu|i|tat, quo|ta, cu|o|ta*.

La velar sonora, representada ordinàriament per *g* (Ex. : *gat, gust, glaç, gran*), és escrita *gu* davant *e* o *i*. Ex. : *guerra, noguera, guineu, neguit*. Les combinacions *gua, güe, güi* i

guo són monosil·làbiques. Ex. : *guant*, *se|güent*, *lin|güts|ti|ca*,
lin|guo|den|tal.

Les dues consonants *c* i *g* situades entre una vocal i una *l* sonen freqüentment geminades (*cc*, *gg*). Exemples :

c geminada : — *espectacle*, *tecla*, *article*, *xuclar*

c no geminada : — *aclucar*, *aclarir*, *proclamar*, *monoclinic*

g geminada : — *regla*, *segle*, *joglar*

g no geminada : — *aglomerar*, *aglutinar*, *jeroglífic*, *epiglòtis*

Hom pronuncia sovint *cc* en lloc de *gg* en els mots *regla*, *segle*, &. És una pronunciació que cal evitar.

12. Els dígrafs *tx*, *tj*, *ix* i la lletra *j* representen respectivament les quatre consonants palatals :

Africada sorda (geminada) : — *colxe*, *fletxa*, *esquitxar*

Africada sonora (geminada) : — *sutja*, *encoratjar*, *ultratjós*

Fricativa sorda : — *caixa*, *engreixar*, *gruixa*, *ruixim*

Fricativa sonora : — *neteja*, *ajeure*, *rojo*, *pujar*

Els autors valencians representen generalment l'africada sorda pel dígraf *ch*. Ex. : *coche*, *flecha*.

L'africada sonora és escrita *tg* davant *e* o *i*. Ex. : *viatge*, *metge*, *heretgia*. És freqüent a Barcelona la substitució de l'africada sonora per l'africada sorda, pronunciant-se *viatge*, *sutja*, &., com si fossin escrits *viatxe*, *sutxa*, &. És una pronunciació que cal evitar. A València aquesta pronunciació (pròpia de la capital i sa comarca) ha donat lloc a grafies com *viache*, *meche*, &.

La fricativa sorda és escrita *x* : — 1. En principi de paraula. Ex. : *xarop*, *xop*, *xuclar*; — 2. Darrera consonant, i o un diftong decreixent. Ex. : *marxa*, *planxa*; *clixé*, *guixa*; *disbauxa*, *arrauxat*. — En principi de paraula i darrera consonant els parlars valencians pronuncien l'africada sorda en lloc de la fricativa sorda, ço que explica les grafies valencianes *charol*, *marcha*, &.

La fricativa sonora és escrita generalment *g* davant *e* o *i*. Ex. : *germà*, *rogent*, *veges*, *ginesta*, *plugim*. Hom escriu *j* davant els nexes *ecc* i *ect*. (Ex. : *projecció*, *injectar*), en els mots *jeure*, *jeia*, *jejúnum*, *jeroglífic*, *jerarquia*, *jersei*, *majestat*, i en alguns noms propis, com *Jesús*, *Jerònim*, *Jerusalem*, *Jere-*

mies, &. Antigament la *g* davant *e* o *i* i la *j* representaven l'africada sonora (no geminada), pronunciació que conserven principalment en els parlars valencians. A la ciutat de València i sa comarca, l'antiga africada sonora es troba, però, reemplaçada per l'africada sorda, ço que explica grafies com *chermà*, *Chesús*, &.

13. La lletra *s* té dues valors :

s sorda : — *savi*, *sucre*, *dansa*, *premsa*, *molta*

s sonora : — *casa*, *nosa*, *rosella*, *misèria*, *cosina*

És sorda en principi de paraula i darrera consonant; és sonora entre dues vocals. Excepcions : — 1. És sonora en *enfonsar* (derivat de *fons*), *endinsar* (derivat de *dins*) i en el prefix *trans* (Ex. : *transacció*, *intransigent*); — 2. És sorda darrera els prefixos llatins *ante* (Ex. : *antesala*), *contra* (Ex. : *contrasegell*), *sobre* (Ex. : *sobresortir*), *supra* (Ex. : *suprasensible*), *uni* (Ex. : *unisexual*), *bi* (Ex. : *bisulfat*), *tri* (Ex. : *trisecció*), &; darrera els prefixos grecs *a* privatiu (Ex. : *asèptic*), *anti* (Ex. : *antisocial*), *hipo* (Ex. : *hiposulfat*), *para* (Ex. : *parasintètic*), *mono* (Ex. : *monosèpal*), *di* (Ex. : *distil·lab*), &, *poli* (Ex. : *polisulfur*); i en els compostos com *gamosèpal*, *ictiosaure*, *fluosilícic*, *petrosílex*, &.

El dígraf *ss* té el so de *s* sorda. Ex. : *passar*, *tassa*, *vessar*, *missa*, *possessió*, *demanadissa*. * Alguns mots amb *ss* (tals com *impressió*, *dissolut*, *premissa*) són habitualment pronunciats amb *s* sonora; en canvi, un gran nombre de mots amb *s* intervocàlica (tals com *adhució*, *centèsim*, *entusiasme*) són molt sovint pronunciats amb *s* sorda. Cal evitar aquesta pronunciació errònia del dígraf *ss* i de la *s* intervocàlica : aquell ha d'ésser sempre pronunciat *s* sorda; aquesta, *s* sonora, llevat en els mots com *antesala*, *contrasegell*, *antisocial*, *gamosèpal*, &, damunt esmentats.

La lletra *c* té el so de *s* sorda quan va davant de *e* o de *i*. Ex. : *cel*, *recent*, *poncem*, *accés*, *cirera*, *gràcia*, *conctis*, *succint*.

La lletra modificada *ç* té també el so de *s* sorda. Ex. : *glàçar*, *lliçó*, *força*, *cançó*, *vençut*, *calçar*.

La lletra *z* té el so de *s* sonora. Ex. : *zel, zero, alzina, colze, onze, donzella, catorze, esmorzar*. En general no és usada sinó en principi de paraula i darrera consonant. Entre vocals no apareix sinó en un petit nombre de mots presos del grec. Ex. : *rizòfag, paleozoic, hematozoari, bizantí, piezòmetre*. És un defecte molt generalitzat, i que cal evitar curosament, el de pronunciar *s* sorda la *z* d'un gran nombre d'hellenismes (tals com *zona, topazi, trapezi, amazona*).

El dígraf *tz* representa una africada sonora (geminada) : *dotze, tretze, reguitzell, botzinar, atzavara, atzerola, atzar, esbotzar, agonitzar, Llätzer, horitzó*. És freqüent a Barcelona de pronunciar *z* (fricativa) en lloc de *tz* (africada) en el sufix *itzar*. Aquesta pronunciació és tolerable, sense que això vulgui dir que en l'escriptura calgui admetre (com voldrien alguns) la substitució del dígraf *tz* per la lletra *s*.

En els mots presos del llatí i del grec, la lletra *x* és pronunciada *cs* (sorda) en general, i *gz* (sonora) quan forma part del prefix *ex*. Exemples :

x sorda (= *cs*) : — *axioma, òxid, complexió, asfíxia, sintaxi*

x sonora (= *gz*) : — *examen, exemple, exordí, inexorable*

14. La *b* situada entre una vocal i una *l* sona freqüentment geminada (*bb*); la *p* en igual cas sona també algun cop geminada (*pp*). Exemples :

p geminada : — *tiple, triple*

p no geminada : — *aplec, replicar, suplement*

b geminada : — *probable, deixeble, poble, fibla, establir*

b no geminada : — *ablanir, oblong, biblioteca*

Hom pronuncia sovint *pp* en lloc de *bb* en els mots *probable, deixeble, &c.* És una pronunciació que cal evitar.

15. Les dues lletres *b* i *v* representen respectivament les consonants sonores

bilabial (adés plosiva, adés fricativa) : — *bo, herba, saber*

labiodental (fricativa) : — *vi, servir, haver*

A Barcelona, però, la *v* és pronunciada *b* : els mots *vi, servir, haver, &c.*, són pronunciats com si fossin escrits *bi, serbir,*

fallaç; — fallible, infallible, &; — fàlic; — fibrillar; — filloxa i els altres compostos del mot grec φύλλον (clorofilla, afilla, &); — flabellació, flabelliforme; — flagellar, flagellació, &; — follicle, follicular; gàlic, pirogàlic; — gallicisme; — gallinaci; — gorilla; hel·lènica, hel·lenista, &; — hipòllage; idilli, idil·lic; — il·lació, il·latiu; — illegal, illegalitat, &; — il·legítim; — il·lès; — il·liberal; — il·lícit; — il·limitat; — il·literari; — il·lògic; — il·luminar, il·luminació, &; — il·lús, il·lusió, desil·lusió, &; — il·lustrar, il·lustre, &; — imbecilitat; — impellar, impellent; — impollut; — instal·lar, instal·lació, reinstal·lació, &; — instillar, instil·lació; — intel·lecte, intel·lectual, &; — intel·ligent, intel·ligència, inintel·ligent; — interpellar, interpellació; lamellar; — libel·lista; — libel·lula; mallèol, malleable, &; — mamillar; — maxillar, submaxillar; — medulla, medullar; — mel·lifer, mel·lífer; — metàl·lic, metàl·litzar, metàl·loide, metàl·lúrgia, monometal·lisme; — mil·lenari, mil·lèsim, mil·liari, mil·ligram, &; — miscel·lània; — mol·licie, mol·licar, &, mol·lusc; — monocarpellar; nulla (f. de nul), anullar, nullitat; oscillar, oscil·lació, &; palladi; — palli; — palliar, palliatiu; — pallid; — papilla, papillar; — paral·laxe, paral·làctic; — paral·lel, paral·lelogram, &; — pellagra; — pel·licula, pel·licular; — pol·len; — pol·licitació; — polluir, pol·lució; — procel·lós; — propellar; — pul·lular, pul·lulació, &; — pulsatilla; — pupilla, pupillar, &; — pusillànime, pusillanimitat; rebel·lar-se, rebel·lió; — refocillar; — repellar, repellent; — revelar; satèl·lit; — sibilla, sibillí; — sigillar, sigil·lografia, &; — síl·laba, mono·síllab, polisíllab, imparisíllab, &, síllabus; — síl·lepsi; — síl·logisme, síl·logitzar, &; — sinà·lagnàtic; — sol·licit, sol·licitud, &; — sugil·lació; tabellari; — tabellí; — tallí; — tellur, tellúric; — titillar, titil·lació; — tol·le; — tonsillar; — tran·quil·litar; — trebellànica; vacillar, vacil·lació, &; — velleïtat, velleïtós; — verticillar; — vexillari; — villa (= fr. villa).

17. La lletra *r* té dues valors :

r dita forta : — raó, rodó, honra, colrat, somriu
r dita suau : — cara, cera, vorí, braç, agre, pedra

El so de *r* forta és representat per *rr* entre dues vocals.
 Ex. : terra, sorra, arrelat, correcte, irrupció.

Excepció : Hom escriu *r* en lloc de *rr* darrera el prefixos llatins *contra* (Ex. : *contrarevolució*), *supra* (Ex. : *suprarenal*), *bi* (Ex. : *birectangle*), *tri* (Ex. : *trirectangle*); darrera els prefixos grecs *a* privatiu (Ex. : *arítmic*), *anti* (Ex. : *antireligiós*), *mono* (Ex. : *monorímic*), &; i en els compostos com *conirostre*, *dentirostre*, &. Cp. § 13.

η. CONSONANTS FINALS DE SÍLLABA

18. En català tenim les vuit consonants sordes *c* velar, *tx*, *x* palatal, *t*, *ts*, *s* sorda, *f* i *p*. A aquestes vuit consonants sordes corresponen respectivament les vuit consonants sonores *g* velar, *tj*, *j*, *d*, *tz*, *z* o *s* sonora, *v* labiodental i *b*.

Sordes : *c*, *tx*, *x*, *t*, *ts*, *s*, *f*, *p*

Sonores : *g*, *tj*, *j*, *d*, *tz*, *z*, *v*, *b*

Sobre l'ocurrència d'aquestes setze consonants en fi de síllaba, convé recordar :

I. Que en l'interior de la paraula les sordes són solament possibles davant una consonant sorda, i les sonores, davant una consonant sonora;

II. Que en fi de paraula són solament possibles les sordes;

III. Que una sorda es pot trobar representada per la lletra que ordinàriament serveix per a la representació de la sonora corresponent (per exemple, la sorda *p* per la lletra *b* : *dissabte*), i viceversa (per exemple, la sonora *b* per la lletra *p* : *capgirell*).

19. La lletra *c* sona *c* o *g* (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

So *c* : — *accent*, *delicte*, *sacsejar*, *sac*, *bec*, *arc*, *bosc*, *folc*

So *g* : — *dracma*, *anècdota*, *aràcnic*, *èczema*

La lletra *g* sona *g* o *c* (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

So *g* : — *fragment*, *dogma*, *maragda*, *suggerir*

So *c* : — *estrateg*, *pròleg*, *pròfug*, *llarg*, *exerg*

Notem que la *g* davant *n* sona com la *n* dels mots *blanc*, *sang*. Ex. : *sagnar*, *regne*, *digne*. El grup *cn* és sovint pronunciat com el grup *gn*.

20. L'africada sorda *tx* no és mai representada pels dígrafs *tj* i *tg*, però ho és en molts casos pel dígraf *ig* :

tx : — *despatx*, *esquitx*, *sacabutx*

ig : — *maig*, *raig*, *passeig*, *bateig*, *goig*, *estoig*, *puig*

Sona així mateix *tx* la lletra *g* en els mots *mig*, *desig*, *trepig*, *fastig*.

En fi de síl·laba (el mateix que davant vocal) hom escriu *ix* darrera *a*, *e*, *o* o *u*, i *x* darrera *i* o consonant. Exemples :

ix : — *bastaix*, *coneix*, *peix*, *coix*, *boix*, *marduix*

x : — *guix*, *ix*, *reix*, *Elx*, *ponx*

21. La lletra *t* sona *t* o *d* (d'acord amb les regles del § 18) :

So *t* : — *blat*, *paret*, *nebot*, *art*, *post*, *text*

So *d* : — *aritmètica*, *ètnic*, *atlas*

La lletra *d* dona *d* o *t* (d'acord amb les regles del § 18) :

So *d* : — *adjacent*, *admirar*, *adverbi*, *addició*, *cadmi*

So *t* : — *adscriure*, *àvid*, *solitud*, *verd*, *retrògrad*, *fred*

El nexa *ll* representa una *l* palatal geminada. Ex. : *espatlla*, *vetlla*, *ametlla*, *esquilla*. Una assimilació anàloga de la *t* a la consonant següent trobem en *setmana*, *cotna*, *cofnar*, *reguitnar*, *Rotlà* (pronunciats *semmana*, *conna*, *connar*, *reguinnar*, *Rol·là*). És així mateix corrent de pronunciar *l.l*, i àdhuc *mm* i *nn*, per *ll*, *mm* i *nn*, en els mots presos del grec, com *atlas*, *atlètic*, *aritmètica*, *logaritme*, *ètnic*.

Les dues lletres *t* i *d* són mudes darrera *n* i *l*, i entre *r* i *s* (Barcelona). Ex. : *cant*, *pont*, *evidentment*, *estupend*, *profund*, *malalt*, *esvelt*, *herald*, *forts*, *curts*, *perds*, *sords*.

22. Les lletres *s* i *ç* sonen adés *s* sorda, adés *s* sonora (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

s sorda : — *pas*, *gros*, *adreç*, *braç*, *temps*, *fals*, *calç*, *esforç*, *feita*, *gust*, *fosc*,
pasqua, *bescanvi*, *esprémer*, *esfullar*

s sonora : — *esma*, *esbarriar*, *esdentegat*, *desveïllar*, *esllanguit*, *blasmar*, *feliçment*, *atroçment*

En els mots presos del llatí i del grec, la lletra *x* és pronunciada *cs* en general i *gz* en el nexa *exh*. Exemples :

x sorda (= *cs*) : — *text*, *èxtasi*, *explosió*, *exclusió*, *convex*,
prolix, *esfinx*, *index*

x sonora (= *gz*) : — *exhalar*, *exhumar*, *inexhaurible*

La *x* del prefix *ex* es redueix a *c* davant *ce*, *ci* i *s*. Ex. : *ex-cés*, *excèntric*, *excitar*, *exsudació*. Són habituals les pronúncies *extensió*, *esplosió*, &c., per *extensió*, *explosió*, &c.

23. La lletra *p* sona *p* o *b* (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

So *p* : — *captar*, *precepte*, *adopció*, *capçal*, *eclipsi*, *capsa*
capficar, *cop*, *cep*, *esquerp*

So *b* : — *capgirell*, *capmàs*

La lletra *b* sona *b* o *p* (d'acord amb les regles I i II del § 18) :

So *b* : — *abdicar*, *objecte*, *abnegació*, *subversiu*, *subjecció*,
cabdell, *molibdèn*

So *p* : — *abstracte*, *observar*, *obtenir*, *subtil*, *dissabte*, *adob*,
verb, *hidròfob*

Les dues lletres *p* i *b* són mudes darrera *m*. Ex. : *camp*, *romp*, *temps*, *compte*, *redempció*, *tomb*, *ambdós*, *amb* (davant un mot començat en consonant).

24. Davant consonant, la lletra *m* ha d'ésser pronunciada sempre *m* (bilabial o labiodental). Exemples :

ample, *emplenar*, *ombra*, *embenar*, *commoure*;
triomf, *càmfora*, *nimfa*, *èmfasi*, *amfibi*;
himne, *columna*, *amnistia*;
compte, *redemptor*, *exempció*, *premsa*.

Hom pronuncia habitualment *n* per *m* en la quarta categoria d'exemples (*conte*, *redentor*, &c.). És una pronunciació que cal evitar.

La lletra *n*, al contrari, canvia de pronunciació segons la consonant que la segueix :

nasal velar : — *blancor*, *llenca*, *congre*, *ungla*, *enquesta*
nasal palatal : — *àngel*, *esponja*, *punxa*, *anxova*, *enllaçar*
nasal dental : — *canta*, *grandària*, *enraonar*, *ennegrir*,
unça, *pensar*, *onze*
nasal labial : — *infla*, *consegir*, *enveja*, *canvi*, *minvar*

25. La *r* final és muda en un gran nombre de paraules : els infinitius (Ex. : *parlar*, *voler*, *patir*, *córrer*, *conèixer*), els derivats

en *er* (Ex. : *ferrer, presseguer, galliner, cendrer*), en *ar* (Ex. : *bestiar, campanar, pinar, fruiterar*), en *or* (Ex. : *blancor, fredor, tristor*), en *dor* (Ex. : *governador, teixidor, abeurador*), els noms verbals en *tor* i *sor* (Ex. : *protector, ascensor*), *clar, altar, plaer, sencer, dinar, monestir, ahir, flor, plor, por, dur, segur, madur, càntir, &*.

26. Quan dos mots contigus, el primer acabat en una consonant sorda i el segon començat en vocal o *h*, es pronuncien íntimament units, la consonant final del primer, en enllaçar-se amb la vocal inicial del segon, conserva el so sord si és una *c* (escrita *c* o *g*), una *t* (escrita *t* o *d*) o una *p* (escrita *p* o *b*), i el canvia en el so sonor corresponent si és una *tx* (escrita *tx, ig* o *g*), una *x* palatal (escrita *ix* o *x*), una *ts* (escrita *ts* o *ds*), una *s* (escrita *s* o *ç*) o una *f*; la *x* final pronunciada *cs* canvia anàlogament aquest so en el de *gz*. Ex. : *mig* (pron. *mitx*), però *mig any* (pron. *mitjany*); *peix i carn* (pron. *pegicarn*); *tots ells* (pron. *totzells*); *tres homes* (pron. *trezomes*); *lluç i congre* (pron. *lluzicongre*).

Quan dos mots contigus, el primer acabat en consonant sorda i el segon començat en consonant, es pronuncien íntimament units, la consonant final del primer obeeix en sa pronunciació la regla I del § 18 : la *p* de *cap* sona *p*; la *p* de *cap taula* sona igualment *p*; però la *p* de *cap llibre* sona *b*.

CAPÍTOL I

ARTICLE DEFINIT

27. L'article masculí és *el*. Ex. : *el pare, el noi, el braç*.

L'article *el* és reemplaçat per *l'* davant vocal (precedida o no de *h*). Ex. : *l'avi, l'home, l'ull*.

El plural de l'article masculí és *els*. Ex. : *els pares, els vells, els ulls, els hostes*.

Els articles *el* i *els* es contreuen amb les preposicions *a*, *de* i *per*. Les contraccions són *al, als, del, dels, pel i pels*. Ex. : *ho dic al pare, escriu als amics, això és del noi, parla dels seus amics, passava pel carrer, corria pels caminals*.

L'article *l'* no es contreu amb les dites preposicions; davant vocal (precedida o no de *h*) no s'escriurà, doncs, *al, del, pel*, sinó *a l', de l', per l'*. Ex. : *porta-ho a l'avi, baixa de l'arbre, passa per l'altre carrer*.

Una altra forma de l'article masculí és *lo* (plural *los*). El català antic usà normalment aquesta forma, avui dialectal. El llenguatge de Barcelona no l'usa sinó en alguna frase feta (*Per lo senyal de la santa creu...*) i darrera *tot* (Ex. : *tot lo dia, al costat, però, de tot el dia*).

L'article femení és *la*. Ex. : *la mare, la noia, la cama*.

Davant vocal o *h*, l'article femení és escrit adés *la*, adés *l'*. Davant les vocals *i* o *u* febles (precedides o no de *h*) són possibles *la* i *l'*, però és preferible *la*. Ex. : *la idea, la hipòtesi, la unitat, la humitat*. Davant les altres vocals (precedides o no

de *h*), cal escriure *l'*, llevat en els casos (rars) en què la pronúncia exigeix *la*. Ex. : *l'àvia, l'aixella, l'esca, l'escena, l'òliba, l'operació, l'uncla*; però : *són les dotze o la una?*, *la host del rei d'Aragó, la ira que tenia...*, *la e i la o*, així com *la anormalitat, la asimètria* i semblants (diferenciats, així, de *la normalitat, la simètria, &c.*).

El plural de l'article femení és *les*. Ex. : *les mares, les ungles, les herbes*.

L'article neutre revesteix les mateixes formes que l'article masculí : *el, l' (lo)*. V. §§ 41, 62, 66, 108-II i 130-VI.

CAPÍTOL II

SUBSTANTIU

28. Els éssers animats d'una mateixa espècie tenen sovint dos noms : l'un, masculí, que serveix per a anomenar els individus masculins; i l'altre, femení, que serveix per a anomenar els individus femenins. Els dos noms, masculí i femení, es diferencien sovint solament en la terminació; alguns cops el segon és un derivat del primer, o viceversa; altres cops són dos noms de radical diferent :

I. El nom femení es forma sovint del nom masculí corresponent afegint a aquest la terminació *a*. Ex. : *noi, noia; avi, àvia; fill, filla; nét, neta; fillol, fillola; parent, parenta; espòs, esposa; senyor, senyora; xicot, xicota; gat, gata; cadell, cadella.*

Quan el nom masculí acaba en vocal forta, el femení corresponent acaba en *na*. Ex. : *germà, germana; minyó, minyona; costí, cosina; padrí, padrina; jadrí, jadrina; lleó, lleona.* El femení de *orfe* és *òrfena*.

A alguns masculins en *t* corresponen femenins en *da*. Ex. : *nebot, neboda; cunyat, cunyada; cabrit, cabrida.* Anàlogament, a *llop* correspon *lloba*; a *serf*, *serva*. A alguns masculins en *s* corresponen femenins en *ssa*. Ex. : *gos, gossa; ós, óssa.* El femení de *hereu* és *hereua* o *hereva*; el de *romeu*, és *romeua* o *romeva*.

Als masculins *sogre, mestre, deixeble, alumne*, corresponen els femenins *sogra, mestra, deixeblla, alumna*.

II. Un bon nombre de noms femenins es formen dels masculins corresponents mitjançant l'addició del sufix *essa*.

Ex. : *abat, abadessa; sastre, sastressa; sacerdot, sacerdotessa; poeta, poetessa; duc, duquessa; comte, comtessa; baró, baronessa; hoste, hostessa; diu, deessa; confrare, confraressa; diable, diabl'ssa; ogre, ogressa.* La muller del *metge*, del *jutge*, de l'*apotecari*, &c., s'anomenen la *metgessa*, la *jutgessa*, l'*apotecariessa*, &c. Notem que el femení de *príncep* és *princesa*.

Hom diu *geganta* i *gegantessa*, *mestra* i *mestressa*, *priora* i *prioressa*, *doctora* i *doctoresa*.

Als masculins *emperador*, *actor*, *institutor*, corresponen els femenins *emperadriu*, *actriu*, *institutriu*.

Als masculins *rei*, *heroi*, *gall*, corresponen els femenins *reina*, *heroïna*, *gallina*.

Hi ha un cert nombre de noms masculins trets dels femenins corresponents mitjançant l'addició del sufix *ot*. Ex. : *brui-xa, bruixot; abella, abellot; cabra* (peix), *cabrot; perdiu, perdigot; merla, merlot*; el marit de la *dida* és el *didot*.

III. No és molt freqüent que els dos noms masculí i femení siguin dos noms de radical diferent : *home, dona; marit, muller; pare, mare; oncle, tia; gendre, nora; cavall, egua; ase, somera; boc, cabra; porc, truja*.

Un mateix nom, masculí o femení, serveix molt sovint per a anomenar indistintament els individus masculins i femenins d'una mateixa espècie. Ex. : *rossinyol, pinsà, escarabat, escorçó*, masculins; *cadenera, oreneta, formiga, serp*, femenins. En aquest cas, quan hom vol distingir el mascle de la femella, hom posposa respectivament al nom els mots *mascle* i *femella*. Ex. : *un rossinyol mascle, un rossinyol femella*.

29. Hi ha alguns noms de cosa sobre el gènere dels quals hom s'equivoca sovint, tals com *avantatge, corrent, costum, senyal*, masculins, — *calor, gla, àgape, fi* (no significat el terme al qual tendeix una acció), femenins. Sobre el gènere dels noms de cosa, hom pot consultar el DICC. ORTOGR. DE L'I. D'E. C.

Certs mots tenen dos gèneres que corresponen a dues significacions diferents. Per exemple : *el son* i *la son*, *la llum* i *el llum*, *la vall* i *el vall*, *la fi* i *el fi*. Alguns, com *mar*, admeten els dos gèneres amb una mateixa significació.

Un cert nombre d'abstractes en *or*, masculins en el llenguatge corrent, solen avui fer-se femenins en la llengua literà-

ria (en català antic eren igualment femenins) : *amor, arçor, clamor, color, dolor, error, estupor, favor, fervor, fragor, fulgor, furor, honor, horror, humor, rancor, rigor, rubor, sabor, sopor, temor, terror, valor, vigor.*

30. El plural dels noms substantius es forma, per regla general, afegint una *s* al singular. Ex. : *pare, pares; avi, avis; carro, carros; ritu, ritus; remei, remeis; peu, peus; adob, adobs; bec, becs; fred, freds; baf, bafs; catàleg, catàlegs; raig, raigs; pal, pals; pell, pells; ram, rams; nen, nens; fenomen, fenòmens; codony, codonys; clap, claps; cor, cors; paret, parets; bulb, bulbs; folc, folcs; golf, golfs; tumult, tumults; tomb, tombs; triomf, triomfs; camp, camps; cranc, crancs; sumand, sumands; sang, sangs; font, fonts; torb, torbs; arc, arcs; record, records; exerg, exergs; erm, erms; carn, carns; serp, serps; mart, marts.*

31. Els noms acabats en *a* formen el plural canviant aquesta terminació en *es*. Ex. : *casa, cases; noia, noies; orella, orelles; dia, dies; pro' lema, problemes.* Els noms acabats en *ga, ca, gua, qua, ça* i *ja* fan el plural respectivament en *gues, ques, gües, quès, ces* i *ges*. Ex. : *farga, fargues; oca, oques; llengua, llengües; pasqua, pasqües; plaça, places; pluja, pluges; corretja, corretges.*

32. La gran majoria dels noms acabats en vocal forta formen llur plural afegint *ns* al singular. Ex. : *pa, pans; capità, capitans; volcà, volcans; tirà, tirans; huracà, huracans; alà, alans; bacallà, bacallans; degà, degans; farbalà, farbalans; mà, mans; ble, blens; fre, frens; terraplè, terraplens; bé, béns; pi, pins; fi, fins; vi, vins; escorpi, escorpins; camí, camins; robí, robins; costí, cosins; colomí, colomins; padrí, padrins; garrí, garrins; borseguí, borseguins; tro, trons; carbó, carbons; sabó, sabons; escorçó, escorçons; tauró, taurons; aixadó, aixadons; cançó, cançons; raó, raons; oració, oracions; acció, accions; pressió, pressions; flexió, flexions; tribú, tribuns.*

Hi ha, però, un nombre considerable de noms acabats en vocal forta els quals formen llur plural afegint simplement una *s* al singular : *baixà, boà, lilà, mamà, manná, paixà, panamá, papà, rajà, sofà, tarannà, tararà, xa, cafè, canapè, cupè, fe (femení), mercè, oboè, rapè, te, tupè, balancé, clixé, consomé, glacé, jaqué, matiné, negligé, pagaré, peroné, piqué, plaqué, puré, ximpanzé, bisturtí, espatí, huri, manatí, tití, dominó, fri-*

cançó, landó, rondó, tortó, ambigü, bambú, canesú, cautxú, grisú, marabú, menú, pardessú, sagú, tissú, tolú, zebú, els noms de lletres (*a, be, ce, &c.*), els noms de notes musicals (*do, re, &c.*), els mots invariables usats com a substantius (*perquè, sí, però, no, &c.*).

Uns quants noms en *e* feble posseeixen, al costat del plural en *es*, un plural arcaic en *ens*. Són : *home, orfe, orgue, cove, marge, terme, jove, verge, ase, rave, freixe*.

33. Certs noms masculins formen el plural afegint *os* al singular. Són els següents :

I. Noms en *ç*. Ex. : *braç, braços; jaç, jaços; pedaç, pedaços; adreç, adreços; lliç, lliços; arboç, arboços; lluç, lluços; esforç, esforços; esquinq, esquinqos*.

Els noms femenins en *ç* formen el plural afegint *s* al singular : *falç, falçs; calç, calçs*.

II. Noms en *s*. Ex. : *as, asos; gas, gasos; cas, casos; mas, masos; mes, mesos; pes, pesos; arnès, arnesos; marquès, marquesos; fris, frisos; pis, pisos; clos, closos; fus, fusos; ús, usos; pols, polsos; vals, valsos; vers, versos; curs, cursos*.

Doblen la *s* davant la terminació *os* :

nas (pl. *nassos*), *pas* (pl. *passos*) i els polisíl·labs en *às*. Ex. : *compàs, compassos; domàs, domassos; matalàs, matalassos; cabàs, cabassos; sedàs, sedassos; canemàs, canemassos; fracàs, fracassos*. Excepcions : *gimnàs, gimnasos; hipocràs, hipocrasos*. *bres* (pl. *bressos*), *interès* (pl. *interessos*) i els polisíl·labs en *és*. Ex. : *accés, accessos; confés, confessos; congrés, congressos; revés, revessos; succés, successos*.

ris (pl. *rissos*) i els polisíl·labs en *ís*. Ex. : *vernís, vernissos; palps, palpissos; ants, anissos; taps, tapissos; canyís, canyissos; pedris, pedrissos; pastís, pastissos; suís, suïssos*. Excepcions : *avis, avisos; comís, comisos; compromís, compromisos; encís, encisos; maravedís, maravedisos; matís, matisos; narcís, narcisos; país, països; paradís, paradisos; permís, permisos; somris, somrisos; tamís, tamisos; tornavís, tornavisos*.

Els noms en *os, òs i ós*. Ex. : *cos, cossos; os, ossos; tros, trossos; gos, gossos; arròs, arrossos; terròs, terrossos; cós, còssos; ós, óssos; colós, colossos*. Excepcions : *clos, closos; espòs, espòs; repòs, reposos*.

bus (pl. *bussos*), *rus* (pl. *russos*) i els polisíl·labs en *ús*;
 Ex. : *embús, embussos; gamarús, gamarussos; pallús, pallussos, arcabús, arcabussos; tramús, tramussos; barnús, barnussos*. Excepcions : *abús, abusos; desús, desusos; refús, refusos; obús, obusos; andalús, andalusos*.

Els noms plans i esdrúixols en *s* són invariables. Ex. : *divendres, llapis, nimbus, porus, omnibus*. Ho són igualment temps, fons, *reps, plus, bis, dilluns, dimarts, dijous*.

Els noms femenins en *s* són també invariables. Ex. : *la pols, les pols*.

III. Noms en *x* pronunciada *cs*. Els masculins aguts prenen *os* en el plural, però els altres prenen simplement una *s*. Ex. : *crucifix, crucifixos; reflex, reflexos; index, indexs; apèndix, apèndixs; esfinx, esfinxs*.

IV. Noms en *x* palatal (escrita *ix* o *x*). Ex. : *calaix, calaixos; peix, peixos; greix, greixos; guix, guixos; boix, boixos; gruix, gruixos*. El plural d'aquests noms es formava antigament afegint simplement una *s* al singular; així, *peixs, boixs* (escrits sovint *peys, boys, &c.*).

V. Noms en *tx*. Ex. : *despatx, despatxos; esquix, esquitxos*.

VI. Noms en *g* palatal (escrita *ig* o *g*). Formen el plural afegint una *s* al singular; però la majoria d'ells admeten, demés, un plural en *os*, davant la qual terminació la *g* palatal del singular es troba reemplaçada per *j* i algun cop per *tj*. Ex. : *faig, faigs i fajos; passeig, passeigs i passejos; desig, desigs i desitjos*. Cal, però, donar la preferència als plurals en *gs*, en els quals els nexes *aigs, eigs, &c.*, són pronunciats *atx, etx, &c.*, o bé *aits, eits, &c.* : *faigs*, pron. *fatx* (com el singular *faig*) o *faits*. De les dues pronunciacions, sembla preferible la segona.

VII. Noms en *sc, st, xt*. Ex. : *bosc, boscos; rusc, ruscos; ast, astos; gust, gustos; pretext, prètextos*. El plural d'aquests noms es formava antigament afegint una *s* al singular : *boscs, ruscs, asts, &c.* Aquests plurals arcaics es troben encara avui usats prou sovint en la llengua escrita.

Els noms femenins en *st* formen el plural afegint *s* al singular. Ex. : *post, posts; host, hosts*.

CAPÍTOL III

ADJECTIU QUALIFICATIU

34. El femení dels adjectius de dues terminacions es forma afegint una *a* al masculí. Ex. : *sec, seca; fred, freda; mal, mala; novell, novella; prim, prima; pregon, pregona; xop, xopa; car, cara; clar, clara; gris, grisa; net, neta; baix, baixa; balb, balba; dolç, dolça; fals, falsa; esvelt, esvelta; exempt, exempta; blanc, blanca; profund, profunda; oblong, oblonga; dens, densa; junt, junta; convex, convexa; corb, corba; verd, verda; ferm, ferma; etern, eterna; esquerp, esquerpa; fort, forta; fosc, fosca; trist, trista; savi, sàvia; exigü, exigua; continu, continua.*

35. Hi ha dues categories d'adjectius en *t* : els uns fan el femení en *ta*; els altres, en *da*. Exemples :

grat, grata; barat, barata; innat, innata; dret, dreta; estret, estreta; net, neta; quiet, quieta; complet, completa; concret, concreta; petit, petita; devot, devota; brut, bruta; eixut, eixuta; absolut, absoluta; beneit, beneïta; inèdit, inèdita; lícit, lícita; cert, certa; curt, curta; trist, trista; agrest, agresta; lent, lenta; sant, santa; fat, fada; folgat, folgada; enraonat, enraonada; apesarat, apesarada; enfeinat, enfeïnada; adequat, adequada; polít, política; exquisit, exquisida; eixerit, eixerida; humit, humida; mut, muda; geperut, geperuda; arrelut, arreltuda; menut, menuda; molsut, molsuda; buit, buida.

Als femenins en *da* corresponen en general masculins en : *fada, fat; muda, mut; buida, buit; &c.*

Excepcions:

Als femenins en *rda, nda*, corresponen masculins en *rd, nd*. Ex. : *verda, verd; covarda, covard; isarda, isard; sorda,*

sord; absurda, absurd; gerda, gerd; reverenda, reverend; estupenda, estupend; fecunda, fecund; iracunda, iracund; immunda, immund.

Als femenins esdrúixols en *ida, grada*, corresponen masculins en *id, grad*. Ex. : *àcida, àcid; càndida, càndid; llvida, lívid; retrògrada, retrògrad; plantigrada, plantígrad.*

Als femenins *freda, fluida*, corresponen els masculins *fred, fluid*. Als femenins *còmoda, incòmoda, omnimoda*, corresponen els masculins *còmode, incòmode, omnimode*.

Hi ha dues categories d'adjectius en *c* : els uns fan el femení en *ca*; els altres, en *ga*. Exemples :

flac, flaca; opac, opaca; sec, seca; ric, rica; bonic, bonica; fredolic, fredolica; poc, poca; caduc, caduca; laic, laica; heroic, heroica; intrínsec, intrínseca; públic, pública; equívoc, equívoca; eixorc, eixorca; fresc, fresca; ronc, ronca; blavenc, blavenca;

manyac, manyaga; obac, obaga; grec, grega; arec, arega; amic, amiga; groc, groga; feixuc, feixuga; poruc, poruga; rònec, rònega; feréstec, feréstega; aràbic, aràbiga.

Els adjectius *oblic, inic, propinc, ventríloc*, fan en el femení *obliqua, iniqua, propinqua, ventríloqua*.

Als femenins en *ga* corresponen en general masculins en *c* : *manyaga, manyac; rònega, rònec; aràbiga, aràbic; &c.*

Excepcions :

Als femenins en *rga, nga*, corresponen masculins en *rg, ng*. Ex. : *llarga, llarg; soberga, soberg; oblonga, oblong.*

Als femenins esdrúixols en *faga, fuga, loga*, corresponen masculins en *fag, fug, leg*. Ex. *zodfaga, zodfag; rizofaga, rizofag; centrífuga, centrífug; febrífuga, febrífug; anàloga, anàleg; homòloga, homòleg.*

Als femenins *sacrílega, pròdiga*, corresponen els masculins *sacríleg, pròdig*.

Hi ha dues categories d'adjectius en *s* : els uns fan el femení en *sa*; els altres, en *ssa*. Exemples :

ras, rasa; obès, obesa; cortès, cortesa; anglès, anglesa; barcelonès, barcelonesa; gris, grisa; precís, precisa; xamós, xamosa; curós, curosa; cendrós, cendrosa; seriós, seriosa; avariçió, avariciosa; obtús, obtusa; difús, difusa; — fals, falsa; excels, excelsa; extens, extensa; advers, adversa;

gras, grassa; escàs, escassa; espès, espessa; exprés, expressa; massís, massissa; estantís, estantissa; malaltís, malaltissa; llevadís, llevadissa; plegadís, plegadissa; manllevadís, manllevadissa; gros, grossa; ros, rossa; rus, russa.

Els adjectius *boig, roig, fan* en el femení *boja, roja*. Els adjectius *mig, lleig, fan* en el femení *mitja* (arc. *mija*), *lletja* (arc. *lleja*).

L'adjectiu *nul* fa en el femení *nul·la*. L'adjectiu *tranquil* fa en el femení *tranquilla* o *tranquil·la*.

36. Els adjectius terminats en vocal forta formen el femení afegint *na* al masculí. Ex. : *bla, blana; pla, plana; tardà, tardana; sobirà, sobirana; ple, plena; serè, serena; amè, amena; fi, fina; barceloní, barcelonina; bo, bona; rodó, rodona; dejú, dejuna.*

Els dos adjectius *cru* i *nu* (abans *cruu* i *nuu*) fan en el femení *crua* i *nua*.

37. Els adjectius en *au, iu, ou*, fan el femení en *ava, iva, ova*, i els en *eu* fan el femení en *ea*. Ex. : *blau, blava; esclau, esclava; còncau, còncava; viu, viva; gasiu, gasiva; efectiu, efectiva; nou, nova; tou, tova; plebeu, plebea; europeu, europea; hebreu, hebreu.* Però els adjectius *geliu, joliu, soliu, garneu*, fan en el femení *geliua, joliua, soliua, garneua*. El femení de *fueu* és *jueva*.

38. Els adjectius terminats en *e* i *o* fan el femení canviant aquestes vocals en *a*. Ex. : *ample, ampla; tendre, tendra; apte, apta; digne, digna; exacte, exacta; esquerre, esquerra; culte, culta; negre, negra; pobre, pobra; flonjo, flonja; fofo, fofo; guerro, guerra; gotzo, gotza.* Cp. § 39-V.

Els adjectius en *i* com *terri, aeri, ferri, auri, igni*, que signifiquen *de terra, d'aire* (en llatí, *aer*), *de ferro, d'or* (en llatí, *aurum*), *de foc* (en llatí, *ignis*), admeten, al costat del femení regular en *ia*, un femení en *ea* : *igni, ignia* o *igneu*; *auri, àuria* o *àurea*.

39. El català posseeix un gran nombre d'adjectius la forma femenina dels quals és igual a llur forma masculina. Són els següents :

I. Els adjectius en *aç, iç i oç*. Ex. : *audaç, sagaç, capaç, feliç, atroç, feroç, precoç*.

II. Els adjectius en *al fort, el fort i il fort* o *feble*. Ex. : *actual, central, comtal, filial, lleial, nasal, real, reial, triomfal, cruel, fidel, rebel, vil, civil, hostil, humil, subtil, fàcil, dèbil, estèril, mòbil, volàtil, dòcil, dúctil, útil*. Excepcions : *mal, mala; paral·lel, paral·lela; tranquil, tranquila*.

Els adjectius en *ivol*, antigament d'una terminació, són tractats avui com a adjectius de dues terminacions : *barontvol, barontvola; joventvol, joventvola*.

III. Els adjectius en *ar*. Ex. : *vulgar, angular, circular, escolar, regular, perpendicular*. Excepcions : *car, cara; clar, clara; avar, avara; rar, rara*.

Els adjectius en *erior* i els comparatius *millor, pitjor, major, menor*. Els altres adjectius en *or*, llevat *tricolor, unicolor, multicolor*, són adjectius de dues terminacions. Ex. : *sonor, sonora; durador, duradora; benefactor, benefactora; esdevenidor, esdevenidora; faedor, faedora; incolor, incolora*.

IV. Els adjectius en *ant* i *ent*. Ex. : *constant, semblant, abundant, elegant, incessant, absent, clement, fervent, freqüent, plaent, prudent, adjacent, avinent, coherent, equivalent, evident, insolent, fefaent, vehement*.

Excepcions : *sant, santa; atent, atenta; content, contenta; lent, lenta; calent, calenta; dolent, dolenta; valent, valenta; cruent, cruenta*. Són així mateix de dues terminacions els adjectius en *lent*: *corpulent, flatulent, feculent, fraudulent, macilent, opulent, pestilent, pulverulent, purulent, sanguinolent, somnolent, succulent, truculent, turbulent, violent, virulent* (femenins : *corpulenta, flatulenta, &c.*).

Alguns adjectius en *ant* i *ent* admeten, en el llenguatge familiar, un femení en *anta* o *enta*, tals *amargant, llampant, pesant, picant, tivant, amatent, bullent, coent, furient, lluent, rabent, roent, pudent*.

V. Els adjectius en *e*. Ex. : *amable, notable, probable, feble, indeleble, possible, temible, increïble, doble, noble, soluble, cèlebre, mediocre, fúnebre, lúgubre, alegre, terrestre, equestre, lacustre, bímembre, simple, ximple, inerm, enorme, multífor-*

me, indemne, solemne, perenne, insigne, exsangüe, bilingüe, salvatge, celeste, infame, unànime, lliure, jove, rude.

Hi ha, però, un gran nombre d'adjectius en *e* que formen el femení canviant la *e* en *a* : *exacte, directe* i els altres en *cte*; *apte, corrupte* i els altres en *pte*; *digne, benigne* i els altres en *gne* (llevat *insigne*); els multiplicatius en *ple* (*duple, sèxtuple, dècuple, &c.*); *agre, altre, ample, aspre, còmode, culte, destre, esquerre, improbe, íntegre, lledesme, llefre, magre, negre, neutre, omnímode, pigre, pobre, probe, prompte, pulcre, rèprobe, sacre, sinistre, tendre, univalve, bivalve, vague* (fem. *vaga*).

VI. Els adjectius en *a*. Ex. : *hipòcrita, agrícola, nòmada, indígena, idòlatra, idiota, homicida, belga.*

VII. Els adjectius *gran, suau, breu, lleu, greu, màrtir, púber, sublim, afí, àrab, mat, particip.*

40. Els adjectius qualificatius formen el plural segons les mateixes regles que els noms substantius :

I. Addició d'una *s*. Ex. : *ample, amples; savi, savis; flonjo, flonjos; exigu, exigus; suau, suaus; groc, grocs; fred, freds; anàleg, anàlegs; roig, roigs; teatral, teatrals; novell, novells; prim, prims; gran, grans; ferreny, ferrenys; xop, xops; sencerc, sencers; net, nets; balb, balbs; alt, alts; exempt, exempts; franc, francs; profund, profunds; oblong, oblongs; evident, evidents; superb, superbs; covard, covards; ferm, ferms; esquerp, esquerps; curt, curts.*

II. Canvi de *a* en *es*. Ex. : *ampla, amples; freda, fredes; dreta, dretes; blava, blaves; europea, europees; sàvia, sàvies; supèrflua, supèrflues; — amiga, amigues; rònega, rònegues; anàloga, anàlogues; — seca, seques; heroica, heroiques; pública, públiques; — exigua, exigües; ambigua, ambigües; — obliqua, obliqües; iniqua, iniquies; — dolça, dolces; — roja, roges; lletja, lletges.*

III. Addició de *ns*. Ex. : *bla, blans; pla, plans; tardà, tardans; ple, plens; serè, serens; fi, fins; bo, bons; rodó, rodons; dejú, dejuns.* Formen el plural afegint *ns* al singular tots els

adjectius terminats en vocal forta, llevat *cru* i *nu* (abans *cruu* i *nuu*).

IV. Addició de *os* : — *dolç*, *dolços*; *capaç*, *capaços*; *feliç*, *feliços*; — *ras* (fem. *rasa*), *rasos*; *cortès* (fem. *cortesa*), *cortesos*; *curós* (fem. *curosa*), *curosos*; però *gras* (fem. *grassa*), *grassos*; *espès* (fem. *espessa*), *espessos*; *gros* (fem. *grossa*), *grossos*; — *convex*, *convexos*; *prolix*, *prolixos*; *perplex*, *perplexos*; — *baix*, *baixos*; *moix*, *moixos*; *fluix*, *fluixos*; — *gavatx*, *gavatxos*; — *roig*, *rojos*, però millor *roigs*; *boig*, *bojos*, però millor *boigs*; *mig*, *mitjos* i *migs*; *lleig*, *lletjos* i *lleigs*; — *fosc*, *foscós* i *foscós*; *trist*, *tristos* i *trists*; *mixt*, *mixtos* i *mixts*.

Excepció. Els adjectius d'una terminació en *ç* (que fan el plural masculí en *ços*) fan el plural femení en *ces*. Ex. : *feliç*, plural masculí *feliços*, plural femení *felices*.

Aquests adjectius, doncs, són d'una terminació en singular i de dues en plural. Els adjectius en *e* que formen el femení canviant la *e* en *a* (*ample*, *ampla*) són, al contrari, de dues terminacions en singular i d'una sola en plural (*amples*).

41. En el català modern (sobretot en la llengua escrita) s'ha estès el costum de distingir l'adjectiu, quan no es refereix a cap substantiu expressat o sobreentès, de l'adjectiu quan es refereix a un substantiu masculí sobreentès, anteposant-li, en el primer cas, un *lo* invariable (dit article neutre) en lloc de l'article masculí : *L'home dolent* i *EL bo*; però : *Ha dit això*, i *LO bo és que no ho sap* (en lloc de : *Ha dit això*, i *EL bo és que no ho sap*). Aquesta distinció és estranya al català antic, en què l'article neutre és *lo*-reductible a *l*, exactament com l'article masculí. Ex. : «... no *discerneix LO ver del fals*», exactament com «*Quan LO germà del comte...*». Avui la dita distinció és considerada com un castellanisme, que cal evitar donant a la combinació de l'article amb l'adjectiu la mateixa forma en els dos casos esmentats, com fan el francès, l'italià i el portuguès.

CAPÍTOL IV

PRONOM I ADJECTIU DETERMINATIU

α. PRONOMS PERSONALS

42. El pronom personal posseeix formes fortes o accentuades i formes febles o no accentuades.

Les formes fortes són : **jo, mi, nosaltres; tu, vosaltres; ell, ells, ella, elles; si; — nòs, vós.**

Exemples : *Jo era a casa. | Parlaven amb MI. | Anaven amb NOSALTRES. | Tu no vas venir. | Sou VOSALTRES qui ho haveu dit. | ELL ha dit que no. | Han vingut sense ELLA. | Si ELLS m'escriuen... | No pas ELLES. | Cadascú per a SI. | Nòs amb NÒS. | Quan vós vindreu...*

De les dues formes que pot revestir el pronom de primera persona en singular, hom usa *jo* en general, i *mi* darrera les preposicions *a, amb, de, en, per, contra, entre, sense, envers*, i les compostes el segon element de les quals és *a* (Ex. : *per a fins a*) o *de* (Ex. : *des de, abans de*). Ex. : *Anaven amb MI. | Parlaven de MI. | Jo deia entre MI... | Abans de MI.* Però quan alguna d'aquestes preposicions regeix dos o més termes coordinats, hom usa *jo*. Ex. : *Entre jo i tu. | Entre ells i jo. | Contra jo, tu i ell.* Quan el pronom ve a posar-se entre una preposició i un verb regit per aquesta, llavors, naturalment, s'usa *jo* i no pas *mi*. Ex. : *Sense jo dir-li res. | En jo parlar, tots van aixecar-se.*

En casos com els següents és preferible el pronom *ell* al reflexiu *si* : *Parlaven entre ELLS*, preferible a : *Parlaven entre SI.* | *Vuit i quinze són dos nombres primers entre ELLS* [francès : *premiers entre EUX*], preferible a : *Vuit i quinze són dos nombres primers entre SI* [castellà : *primos entre sf*].

43. Els pronominals personals febles són : *em, ens, et, us, es, el, els, la, les, li, ho, en, hi*.

I. Els pronominals de primera i segona persona *em, ens, et* i *us*, i el reflexiu *es*, són acusatius i datius, i, per tant, es poden usar com a complement directe i com a complement indirecte.

Exemples de *em, ens, et, us* i *es* acusatius : *No EM coneixien.* | *ENS agafaran.* | *Passen i ET veuen.* | *Ni US escolten.* | *ES vesteixen de pressa.*

Exemples de *em, ens, et, us* i *es* datius : *Vénen i EM donen això.* | *ENS han tramès els llibres.* | *ET treus els guants.* | *US han dit que vindrien.* | *Ara ES renta les mans.*

II. *El, la* i *les* són acusatius; *li* és datiu; *els* és acusatiu i datiu. Els acusatius *el* i *els* són masculins (volen dir respectivament *a ell* i *a ells*); els acusatius *la* i *les* són femenins (volen dir respectivament *a ella* i *a elles*); els datius *li* i *els* són masculins i femenins (*li* vol dir *a ell* o *a ella*; *els* vol dir *a ells* o *a elles*).

Exemples de *el, els* acusatiu, *la* i *les* : *Quan rebreu el llibre, ens EL deixareu.* | *Tens els llapis?* — *No ELS tinc.* | *Aquesta flor, no LA donis a ningú.* | *Aquestes toies, LES ha fetes la Maria.*

Exemples de *li* i *els* datiu : *Si veieu en Miquel, digueu-LI que vingui.* | *Si veus la Maria, dona-LI això.* | *Quan veureu els vostres germans, ELS direu que hi anirem aviat.* | *Quan elles vindran, ELS donarem aquests rams.*

És molt freqüent avui la substitució de *els* datiu per *els hi* : *Quan veureu els vostres germans, ELS HI direu que hi anirem aviat.* | *Quan elles vindran, ELS HI donarem aquests rams.* Cal evitar curiosament aquest ús erroni de la combinació *els hi*.

III. El neutre *ho* és usat :

1. Com a complement directe : *Qui ha comprat tot això?* — *En Joan HO ha comprat.* | *Saps qui és?* — *No HO sé.* | *Ja t'han dit allò?* — *No m'HO han volgut dir.*

2. Com a predicatiu : *Deies que és blanc, i no HO és.* | *Dius que està molt malalt? Doncs no HO sembla.* El pronom *ho* usat com a predicatiu es pot referir a un substantiu (Ex. : *Són metges?* — *Sí, que HO són*); però, amb referència a un substantiu determinat, hom no usarà *ho*, sinó *el, la, els* o *les* segons el

gènere i el nombre del dit substantiu. Ex. : *Eren els metges?*
— *No ELS eren : eren els veïns.*

IV. Exemples dels principals usos del pronom *en* :

Tens paper? — *No en tinc.* | *Menjaríem prunes si ens EN donaven.* | *No tinc cap llapis; EN tenia dos i els he perduts.* | *Ahir havien d'arribar cinc caixes. Les vas rebre?* — *Només EN vaig rebre quatre.* | *Teniu prou paper?* — *No EN tenim prou : doneu-nos-EN més.* | *Té cap llibre?* — *No EN tinc cap.* | *Si t'agraden aquests préssecs, per què no EN menges un altre?*

Us recordeu dels seus germans? — *Ens EN recordem perfectament.* | *Jo em ric d'això, i vosaltres també us EN rieu.* | *No us penediu d'haver-ho fet?* — *Sí, ens EN penedim.* | *Parlaven de tu.* — *Qui eren, els qui EN parlaven?* | *Entreu en aquesta sala. Si la trobeu freda, EN podeu tancar les finestres.*

Anàvem a Badalona a les nou i EN tornàvem a les dotze. | *Van entrar al teatre a les quatre i EN van sortir a les vuit.* | *Encara són al cafè?* — *No, ja EN són fora.*

Ens EN pujàvem cap a casa. | *Us EN veniu tot seguit.* | *Ens EN vam anar corrents.*

En el llenguatge parlat és freqüent l'ús de *en* com a predicatiu (en ll c de ho). Ex. : *Diu que són blaus, i no EN són.* | *Són molt curts; EN són més que els teus.* La llengua literària faria sens dubte bé d'evitar aquest *en*, reemplaçant-lo sistemàticament per *ho* : *Diu que són blaus, i no HO són.* | *Són molt curts; HO són més que els teus.*

V. Exemples dels principals usos del pronom *hi* :

Aquest clima és molt dolent; no m'HI puc acostumar. | *Penseu en els vostres amics.* — *Ja HI pensem.*

Venim del teatre. HI havem vist tes germanes. | *Aquesta taula és trencada; no s'HI recolzi.* | *Ahir van anar a Premià; HI van anar a la tarda.*

Ell s'ha tornat vermell. No s'HI ha tornat ella. | *Va caure malalt dijous.* — *No, HI va caure divendres.*

No HI veu, és cega. | *No HI sent, és sord,* | *No HI palpa de cap mà.*

44. La majoria de pronoms febles poden revestir diferents formes segons llur situació dins la frase : els cinc pronoms

em, et, es, el i *en* poden revestir les formes *em, et, es, el* i *en*, les formes *me, te, se, lo* i *ne*, les formes '*m, 't, 's, 'l* i '*n*, i les formes *m', t', s', l' i n'*; els dos pronoms *ens* i *els* poden revestir les formes *ens* i *els*, les formes *nos* i *los*, i les formes '*ns* i '*ls*; el pronom *us* pot revestir la forma *us* i la forma *vos*; i el pronom *la* pot revestir la forma *la* i la forma *l'*; els dos pronoms *ens* i *us* poden, encara, revestir la forma '*s*. Conserven sempre la mateixa forma els quatre pronoms *les, li, hi* i *ho*.

Formes plenes	: me, nos, te, vos, se, lo, los, la, les, li, ho, ne, hi
Formes reduïdes	: 'm, 'ns, 't, us, 's, 'l, 'ls, — — — — 'n, —
Formes reforçades	: em, ens, et, — es, el, els, — — — — en, —
Formes elidides	: m', — t', — s', l', — l', — — — — n', —

Immediatament darrera el verb, s'usen les formes *-me, -nos, -te, -vos, -se, -lo, -los, -ne*, si el verb termina en consonant o *u*, i les formes '*m, 'ns, 't, -us, 's, 'l, 'ls, 'n*, si el verb termina en vocal altra que *u*. Els altres cinc pronoms revesteixen les formes *-la, -les, -li, -ho, -hi*, en ambdós casos. Exemples :

dir-me, escriguin-nos, rentant-te, banyeu-vos, mirin-se, treu-lo, pren-los, cull-la, porteu-les, escriu-li, fes-ho, sortint-ne, vés-hi;

escriure'm, mira'ns, renta't, combatre-us, perdre's, porta'l, porti'ls, porta-la, treure-les, digui-li, mira-ho, treure'n, vagi-hi.

Immediatament davant el verb són possibles les formes *me, nos, te, vos, se, lo, los, ne*, i les formes *em, ens, et, us, es, el, els, en*. Cal, però, advertir que, en aquest cas, *nos, lo* i *los* són arcaïcs o dialectals, i que, en general, les formes reforçades (*em, &c.*), i àdhuc *us*, són preferibles a les plenes (sobretot quan la paraula anterior acaba en vocal que no formi part d'un diftong decreixent). Davant el verb, els altres cinc pronoms revesteixen les formes *la, les, li, ho, hi*. Exemples :

em treu, ens mira, et veu, us escriu, no es veu, el porten, els fan, la duïen, les desfeien, li dic allò, ho paguen, en vénen, hi van.

Quan el verb comença en vocal o *h*, hom no usa mai *em, et, es, el, en*, ni *me, te, se, lo, ne*, sinó *m', t', s', l', n'*. Ex. : *m'escollava, t'entenien, s'asseu, l'havem vist, n'ha comprats quatre*. Davant un verb començat en vocal o *h*, *la* es pot reduir a *l'*. Si la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no de *h*),

és preferible *la* a *l'*; en els altres casos, cal escriure *l'*. Ex. : *la inflaven, la uneixen, l'escolten, l'han duta.*

45. Combinacions del pronom reflexiu amb els altres pronoms :

-se'm darrera el verb; **se'm** davant el verb quan aquest comença en consonant; **se m'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *fent-se'm malbé, perdre-se'm, se'm gira, se m'ha perdut.*

-se'ns darrera el verb; **se'ns** davant el verb. Ex. : *escapar-se'ns, emporti-se'ns, se'ns coneix, se'ns espatlla.*

-se't darrera el verb; **se't** davant el verb quan aquest comença en consonant; **se t'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *desfer-se't, perdre-se't, no se't coneix, se t'esfulla.*

-se-us darrera el verb; **se us** davant el verb. Ex. : *escapant-se-us, fondre-se-us, se us coneix, se us esquinça.*

-se'l darrera el verb; **se'l** davant el verb quan aquest comença en consonant; **se l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *posar-se'l, beure-se'l, se'l menja, se l'ha begut.*

-se'ls darrera el verb; **se'ls** davant el verb. Ex. : *carreguin-se'ls, descarregui-se'ls, se'ls mira, no se'ls escolta.*

-se-la darrera el verb; **se la** davant el verb quan aquest comença en consonant; **se l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*, però si la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h*) és preferible *se la* a *se l'*. Ex. : *posar-se-la, vendre-se-la, se la canvia, se l'ha menjada.*

-se-les darrera el verb; **se les** davant el verb. Ex. : *treugin-se-les, posi-se-les, se les treia, se les ha tretes.*

-se-li darrera el verb; **se li** davant el verb. Ex. : *girar-se-li, perdre-se-li, se li coneix que..., se li ha posat al davant.*

-s'ho darrera el verb; **s'ho** davant el verb. Ex. : *traient-s'ho, veure-s'ho perdut, si s'ho mira, no s'ho escolta.*

-se'n darrera el verb; **se'n** davant el verb quan aquest comença en consonant; **se n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *recordar-se'n, va perdre-se'n un, se'n va, no se n'ha recordat.*

-s'hi darrera el verb; **s'hi** davant el verb. Ex. : *mirar-s'hi, posi-s'hi, no s'hi recolzi, s'hi ajeu.*

46. Combinacions del pronom de primera persona amb els pronoms de tercera persona :

-me'l darrera el verb; **me'l** davant el verb quan aquest comença en consonant; **me l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *portar-me'l, dóna-me'l, me'l prenía, no me l'ha donat.*

-me'ls darrera el verb; **me'ls** davant el verb. Ex. : *donau-me'ls, deixa-me'ls, me'ls tramet, me'ls ha robats.*

-me-la darrera el verb; **me la** davant el verb quan aquest comença en consonant; **me l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*, però quan la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h*) és preferible *me la* a *me l'*. Ex. : *portin-me-la, porti-me-la, me la deixa, me l'havia presa.*

-me-les darrera el verb; **me les** davant el verb. Ex. : *facin-me-les, tregui-me-les, si me les duia, me les ha trameses.*

-me-li darrera el verb; **me li** davant el verb. Ex. : *porti-me-li menjar, me li diuen això.*

-m'ho darrera el verb; **m'ho** davant el verb. Ex. : *mirant-m'ho, posi-m'ho allí, no m'ho digui, no m'ho ha dit.*

-me'n darrera el verb; **me'n** davant el verb quan aquest comença en consonant; **me n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *parleu-me'n, porti-me'n, me'n tria un, me n'ha dutes tres.*

-m'hi darrera el verb; **m'hi** davant el verb. Ex. : *posi-m'hi això, m'hi pensaré.*

-nos-el darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-el** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens el** davant el verb quan aquest comença en consonant; **ens l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *doneu-nos-el, porta'ns-el, ens el deixarà, ens l'ha tramès.*

-nos-els darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-els** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens els** davant el verb. Ex. : *traquem-nos-els, deixi'ns-els, no ens els prengueu, ens els ha donats.*

-nos-la darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-la** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens la** davant el verb quan aquest comença en consonant; **ens l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*, però quan la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no

d'una *h*) és preferible *ens la* a *ens l'*. Ex.: *posin-nos-la, presta'ns-la, si ens la dóna, ens l'hem posada.*

-nos-les darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-les** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens les** davant el verb. Ex.: *feu-nos-les nov'es, faci'ns-les més grans, ens les regala, ens les ha donades.*

-nos-li darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-li** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens li** davant el verb. Ex.: *doneu-nos-li menjar, dóna'ns-li menjar, ens li diuen que...*

-nos-ho darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-ho** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens ho** davant el verb. Ex.: *traquem-nos-ho, dóna'ns-ho, ens ho ven, ens ho ha dit.*

-nos-en darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-en** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens en** davant el verb quan aquest comença en consonant; **ens n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex.: *presteu-nos-en tres, porta'ns-en més, ens en va deixar quatre, ens n'ha deixat un* (V., però, § 53).

-nos-hi darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ns-hi** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **ens hi** davant el verb. Ex.: *porteu-nos-hi, compta'ns-hi, no ens hi emboliquis.*

Darrera la primera persona del plural de l'imperatiu és admissible la substitució de **-nos-** per **'s-**. Ex.: *enviem's-el, traquem's-els, anem's-en, fixem's-hi.*

47. Combinacions del pronom de segona persona amb els pronoms de tercera persona :

-te'l darrera el verb; **te'l** davant el verb quan aquest comença en consonant; **te l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex.: *creu-te'l, menja-te'l, no te'l creguis, no te l'escollis.*

-te'ls darrera el verb; **te'ls** davant el verb. Ex.: *ven-te'ls, vendre-te'ls, te'ls comprem, te'ls han comprats.*

-te-la darrera el verb; **te la** davant el verb quan aquest comença en consonant; **te l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*, però quan la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h*) és preferible *te la* a *te l'*.

Ex. : *creu-te-la, escriure-te-la, ara te la porten, te l'han presa.*

-te-les darrera el verb; **te les** davant el verb. Ex. : *treu-te-ies, posa-te-les, te les canvien.*

-te-li darrera el verb; **te li** davant el verb. Ex. : *posa-te-li el capell, te li prenen la capa.*

-t'ho darrera el verb; **t'ho** davant el verb. Ex. : *posant-t'ho, posa-t'ho, si t'ho mires bé, t'ho espalllen.*

-te n darrera el verb; **te n** davant el verb quan aquest comença en consonant; **te n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *beu-te'n un, menja-te'n un, quants te'n donen, te n'han portats pocs.*

-t'hi darrera el verb; **t'hi** davant el verb. Ex. : *rentant-t'hi, ren'a-t'hi, no t'hi han vist.*

-vos-el darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-el** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us el** davant el verb quan aquest comença en consonant; **us l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *enviant-vos-el, perdre-us-el, no us el mireu, us l'han pres.*

-vos-els darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-els** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us els** davant el verb. Ex. : *fent-vos-els, batre-us-els, us els pendran, us els han portats.*

-vos-la darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-la** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us la** davant el verb quan aquest comença en consonant; **us l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*, però quan la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h*) és preferible *us la* a *us l'*. Ex. : *enviar-vos-la, perdre-us-la, ja us la donaré, no us l'ha tramesa.*

-vos-les darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-les** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us les** davant el verb. Ex. : *renteu-vos-les, vendre-us-les, us les feien, us les obren.*

-vos-li darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-li** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us li** davant el verb. Ex. : *tirant-vos-li damunt, ajeure-us-li al costat, us li donen menjar.*

-vos-ho darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-ho** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra

que *u*; **us ho** davant el verb. Ex. : *mirant-vos-ho, vendre-us-ho, no us ho vull dir, us ho han retret.*

-vos-en darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-en** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us en** davant el verb quan aquest comença en consonant; **us n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *anant-vos-en, trametre-us-en, si no us en treuen, us n'han retret* (V., però, § 53).

-vos-hi darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-hi** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us hi** davant el verb. Ex. : *figueu-vos-hi, perdre-us-hi, si us hi volen.*

Darrera la segona persona del plural de l'imperatiu és admissible el canvi de *-vos-* en *'s-*. Ex. : *envieu's-el, mireu's-els, feu's-ho, aneu's-en, fiquen's-hi.*

Davant el verb alguns prefereixen *vos a us*, sobretot en el cas en què la combinació no va immediatament precedida d'un mot acabat en vocal altra que *i* o *u* pertanyents a un diftong decreixent. Ex. : *vos els pendran* (per *us els pendran*), *en Blai vos ho dirà* (per *en Blai us ho dirà*), *quants vos en donen?* (per *quants us en donen?*).

48. Combinacions del datiu singular del pronom *ell* amb els acusatius d'aquest pronom i amb els altres pronoms de tercera persona :

El datiu singular del pronom *ell* és *li*, però *li* apareix sovint reemplaçat per *hi* quan el dit datiu concorre amb un altre pronom de tercera persona. El canvi de *li* en *hi* té lloc principalment quan el segon pronom és un acusatiu del pronom *ell*, en el qual cas la llengua literària usa avui exclusivament *hi* (almenys a Catalunya).

-l'hi (per *-li'l*) darrera el verb; **l'hi** (per *li'l* o *li'l'*) davant el verb. Ex. : *si vol el llibre, dona-l'hi; volia el llibre, i ja l'hi han donat.*

-los-hi (per *-li'ls*) darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-hi** (per *-li'ls*) darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els hi** (per *li'ls*) davant el verb. Ex. : *ha comprat aquests mobles, i demà els hi duran; dueu-los-hi ara; dugui'ls-hi ara.*

-la-hi (per *-li-la*) darrera el verb; **la hi** (per *li-la* o *li'l'*)

davant el verb. Ex. : *tenia una capsa, i la hi han presa; torneu-la-hi.*

-les-hi (per *-li-les*) darrera el verb; **les hi** (per *li les*) davant el verb. Ex. : *si demana les claus, les hi donareu; doneu-les-hi.*

-li-ho darrera el verb; **li ho** davant el verb. Ex. : *ho havem rebut avui i li ho trametrem demà.* Cp. § 51.

-li'n darrera el verb; **li'n** davant el verb quan aquest comença en consonant; **li n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *si vol pa, dona-li'n; volia estampes, i li'n vaig donar quatre; demanava prunes, i li n'han donades quatre.* Cp. § 56.

-li-hi darrera el verb; **li hi** davant el verb. Ex. : *li han donat una guardiola i li hi han posat deu cèntims; poseu-li-hi deu cèntims més.*

49. Combinacions del datiu plural del pronom *ell* amb els acusatius d'aquest pronom i amb els altres pronoms de tercera persona (Cp. § 55) :

-los-el darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-el** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els el** davant el verb quan aquest comença en consonant; **els l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *si us demanen el llibre, doneu-los-el; si et demanen el llibre, dona'ls-el; volen el llibre, i no els el donen; els l'haureu de donar.*

-los-els darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-els** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els els** davant el verb. Ex. : *quan us demanaran els llibres, torneu-los-els; dona'ls-els; si et demanen els carnets, ja els els pots donar.*

-los-la darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-la** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els la** davant el verb quan aquest comença en consonant; **els l'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*, però si la vocal inicial del verb és *i* o *u* febles (precedides o no d'una *h*) és preferible *els la* a *els l'*. Ex. : *si demanen la capsa, torneu-los-la; torna'ls-la; ja els la tornarem; qui els l'ha presa?*

-los-les darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-les** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els les** davant el verb. Ex. : *si necessiten les capsas, torneu-los-les; torna'ls-les; ja els les hem tornades.*

-los-ho darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-ho** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els ho** davant el verb. Ex. : *si no ho saben, digueu-los-ho; si nò ho saben, escrigui'ls-ho; no els ho vull dir.*

-los-en darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-en** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els en** davant el verb quan aquest comença en consonant; **els n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *si en tenen, demaneu-los-en; si te'n demanen, dóna'ls-en; no els en volien vendre; ja els n'han venut* (V., però, § 53).

-los-hi darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-hi** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els hi** davant el verb. Ex. : *anaven amb les cistelles buides, i els hi havem posat tot el menjar que teniem; posa'ls-hi tot el vi que tinguis, i vosaltres poseu-los-hi també alguna cosa.*

50. Combinacions dels acusatius del pronom *ell* amb *en* i *hi* :

-l'en darrera el verb; **l'en** davant el verb quan aquest comença en consonant; **el n'** (preferible a *l'en*) davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *si tu l'hi poses, ell l'en traurà; treu-l'en tu; encara no el n'han tret.*

-los-en darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-en** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els en** davant el verb quan aquest comença en consonant; **els n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *són amb ells, i no els en poden separar; ja els n'han separats; separeu-los-en; separa'ls-en* (V., però, § 53).

-la'n darrera el verb; **la'n** davant el verb quan aquest comença en consonant; **la n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *s'hi ha ficat una roda, i no la'n poden treure; encara no la n'han tret; treu-la'n si pots.*

-les-en darrera el verb; **les en** davant el verb quan aquest comença en consonant; **les n'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *totes dues han caigut al rec, i no les en poden treure; ara ja les n'han tretes; ha costat molt de treure-les-en* (V., però, § 53).

-l'hi darrera el verb; **l'hi** davant el verb. Ex. : *si no és a la taula (el gerro), posa-l'hi; l'hi has posat?*

-los-hi darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **'ls-hi** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **els hi** davant el verb. Ex. : *si no són encara a la sala (els mobles), entreu-los-hi; entra'ls-hi; els hi entrareu?*

-la-hi darrera el verb; **la hi** davant el verb. Ex. : *si no és al calaix (la roba), posa-là-hi; la hi posaràs?*

-les-hi darrera el verb; **les hi** davant el verb. Ex. : *si no són a l'armari (les copes), posa-les-hi; les hi posaràs?*

51. Combinacions dels restants pronoms de tercera persona amb l'adverbi *hi* :

-n'hi darrera el verb; **n'hi** davant el verb. Ex. : *no hi ha cap copa : n'hi vaig a posar una; posa-n'hi una.*

El pronom neutre *ho* és reemplaçat per *l'* davant l'adverbi *hi*. La forma de la combinació és **-l'hi** darrera el verb, **l'hi** davant el verb. Ex. : *li he dit que posés això dins l'armari, i no l'hi ha posat.* El mateix canvi de *ho* en *l'* és admissible davant *hi* per *li*. Ex. : *ell ens ho ha deixat perquè l'hi tornéssim demà (és millor, però, perquè li ho tornéssim demà).*

52. Combinacions dels pronoms de primera i segona persona entre ells :

-te'm darrera el verb; **te'm** davant el verb quan aquest comença en consonant; **te m'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *treu-te'm això; te'm poses al davant; te m'has posat al davant.*

-te'ns darrera el verb; **te'ns** davant el verb. Ex. : *menjar-te'ns tot el pa; no te'ns posis al davant.*

-vos-em darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-em** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us em** davant el verb quan aquest comença en consonant; **us m'** davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*. Ex. : *poseu-vos-em al davant (o poseu's-em al davant); beure-us-em tot el vi; us em mengeu tot el pa; us m'ho mengeu tot.*

-vos-ens darrera el verb quan aquest acaba en consonant o *u*; **-us-ens** darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*; **us ens** davant el verb. Ex. : *menjar-vos-ens totes l's provisions; no us ens poseu al davant.*

53. Entre un pronom acabat en *s* i un mot començat en vocal o *h*, és permès d'usar la forma *en* en lloc de la forma *n'*. Així: *ens en anem*, en lloc de *ens n'anem*; *els en arriben dos*, en lloc de *els n'arriben dos*; *us en han tret*, en lloc de *us n'han tret*.

54. El llenguatge parlat confonent *ll*, *l'hi*, *la hi*, *li ho* i *li hi* (pronunciats habitualment *li*), convé tenir present que *li* és el datiu del singular del pronom *ell*, — *l'hi* és la combinació de l'acusatiu masculí del singular d'aquest pronom amb l'adverbi *hi* o amb el datiu *ll*, reemplaçat per *hi* (o la combinació del neutre *ho*, reemplaçat per *l'*, amb l'adverbi *hi*. V. § 51), — *la hi* és la combinació de l'acusatiu femení del singular del pronom *ella* amb l'adverbi *hi* o amb el datiu *li*, reemplaçat per *hi*, — *li ho* és la combinació del datiu *li* amb el neutre *ho*, — i *li hi* és la combinació del datiu *li* amb l'adverbi *hi*.

A la proposició *Escriu al teu pare avui mateix*, equival la proposició *Escriu-LI avui mateix* (on *LI*, datiu, representa el complement indirecte *al teu pare*).

A la proposició *Poseu el llibre a l'armari*, equivalen les proposicions *Poseu-LO a l'armari* (on *LO*, acusatiu, representa el complement directe *el llibre*), — *Poseu-HI el llibre* (on *HI*, adverbi, representa la determinació circumstancial *a l'armari*) — i *Poseu-L'HI* (on *L'*, acusatiu, representa el complement directe *el llibre*, i *HI*, adverbi, la determinació circumstancial *a l'armari*).

A la proposició *En Pere ha tramès el llibre al seu amic*, equivalen les proposicions *En Pere L'ha tramès al seu amic* (on *L'*, acusatiu, representa el complement directe *el llibre*), — *En Pere LI ha tramès el llibre* (on *LI*, datiu, representa el complement indirecte *al seu amic*), — i *En Pere L'HI ha tramès* (on *L'*, acusatiu, representa el complement directe *el llibre*, i *HI*, en substitució de *LI*, datiu, representa el complement indirecte *al seu amic*).

A la proposició *Puja la taula al segon pis*, equivalen les proposicions *Puja-LA al segon pis* (on *LA*, acusatiu, representa el complement directe *la taula*), — *Puja-HI la taula* (on *HI*, adverbi, representa la determinació circumstancial *al segon pis*), — i *Puja-LA-hi* (on *LA*, acusatiu, representa el complement directe *la taula*, i *HI*, adverbi, la determinació circumstancial *al segon pis*).

A la proposició *Quan deixaràs la llibreta al teu company?*, equivalen les proposicions *Quan LA deixaràs al teu company?* (on LA, acusatiu, representa el complement directe *la llibreta*), — *Quan LI deixaràs la llibreta?* (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al teu company*), — i *Quan LA HI deixaràs?* (on LA, acusatiu, representa el complement directe *la llibreta*, i HI, en substitució de LI, datiu, representa el complement indirecte *al teu company*).

A la proposició *Ven tot això al drapaire*, equivalen les proposicions *Ven-HO al drapaire* (on HO, acusatiu, representa el complement directe *tot això*), — *Ven-LI tot això* (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al drapaire*), — i *Ven-LI-HO*, (on LI, datiu, representa el complement indirecte *al drapaire*, i HO, acusatiu, el complement directe *tot això*).

A la proposició *Posa-LI un peix al cove* (on LI, datiu, vol dir *a ell* o *a ella*), equival la proposició *Posa-LI-HI un peix* (on LI, datiu, vol dir *a ell* o *a ella*, i HI, adverb, representa la determinació circumstancial *al cove*).

55. Essent molt freqüent en el llenguatge parlat l'ús de la combinació *els hi* com a datiu del plural del pronom *ell* (V. § 43-II), i essent-ho igualment la substitució de la dita combinació a les combinacions del datiu del plural de *ell* amb els acusatius d'aquest pronom i amb *ho*, convé tenir present que *els hi* (-los-hi o 'ls-hi) no es pot usar sinó com a combinació de l'acusatiu masculí del plural o del datiu del plural del pronom *ell* amb l'adverb *hi*, o de l'acusatiu del plural del pronom *ell* amb el datiu del singular *li*, reemplaçat per *hi*. En tot altre cas *els hi* és incorrecte i cal substituir-lo per *els* (-los o 'ls), per *els el* (els l', -los-el o 'ls-el), per *els els* (-los-els o 'ls-els), per *els la* (els l', -los-la o 'ls-la), per *els les* (los-les o 'ls-les) o per *els ho* (-los-ho o 'ls-ho).

A la proposició *Avui havem escrit una carta als teus amics*, equival la proposició *Avui ELS havem escrit una carta* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *als teus amics*). A la proposició *Han donat flors a les teves germanes*, equival la proposició *ELS han donat flors* (on ELS, datiu, representa el complement indirecte *a les teves germanes*).

A la proposició *Han vist els teus amics al teatre*, són equivalents les proposicions *ELS han vistos al teatre* (on ELS, acusatiu, representa el complement directe *els teus amics*), — HI

han vist els teus amics (on *HI*, adverbí, representa la determinació circumstancial *al teatre*), — i *ELS HI han vistos* (on *ELS*, acusatiu, representa el complement directe *els teus amics*, i *HI*, adverbí, la determinació circumstancial *al teatre*).

A la proposició *Han tramès els mobles al teu germà*, són equivalents les proposicions *ELS han tramesos al teu germà* (on *ELS*, acusatiu, representa el complement directe *els mobles*), — *LI han tramès els mobles* (on *LI*, datiu, representa el complement indirecte *al teu germà*), — i *ELS HI han tramesos* (on *ELS*, acusatiu, representa el complement directe *els mobles*, i *HI*, en substitució de *LI*, datiu, representa el complement indirecte *al teu germà*).

A la proposició *Havíem donat el pa als petits*, són equivalents les proposicions *L'havíem donat als petits* (on *L'*, acusatiu, representa el complement directe *el pa*), — *ELS havíem donat el pa* (on *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *als petits*), — i *ELS L'havíem donat* (on *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *als petits*, i *L'*, acusatiu, representa el complement directe *el pa*).

A la proposició *Porta la nova a les seves filles*, són equivalents les proposicions *Porta-LA a les seves filles* (on *LA*, acusatiu, representa el complement directe *la nova*), — *Porta'LS la nova* (on *'LS*, datiu, representa el complement indirecte *a les seves filles*), — i *Porta'LS-LA* (on *'LS*, datiu, representa el complement indirecte *a les seves filles*, i *LA*, acusatiu, el complement directe *la nova*).

A la proposició *Han donat els carnets a la Maria i a la Joana*, són equivalents les proposicions *ELS han donats a la Maria i a la Joana* (on *ELS*, acusatiu, representa el complement directe *els carnets*), — *ELS han donat els carnets* (on *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *a la Maria i a la Joana*), — i *ELS ELS han donats* (on el primer *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *a la Maria i a la Joana*, i el segon *ELS*, acusatiu, representa el complement directe *els carnets*).

A la proposició *Han venut les sis cadires a aquells senyors*, són equivalents les proposicions *LES han venudes a aquells senyors* (on *LES*, acusatiu, representa el complement directe *les sis cadires*), — *ELS han venut les sis cadires* (on *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *a aquells senyors*, — i *ELS LES-han venudes* (on *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *a aquells senyors*, i *LES*, acusatiu, representa el complement directe *les sis cadires*).

A la proposició *Regalaré això als criats*, són equivalents les proposicions *HO regalaré als criats* (on *HO* representa el complement directe *això*), — *ELS regalaré això* (on *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *als criats*), — i *ELS HO regalaré* (on *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *als criats*, i *HO*, el complement directe *això*).

56. El llenguatge parlat (Barcelona) usa *n'hi* com a combinació del pronom *en* o *ne* amb l'adverbi *hi* i com a combinació del pronom *en* o *ne* amb el datiu *li*, reemplaçat per *hi*. En el primer cas *n'hi* és correcte; en el segon cas és preferible *li'n* o *li n'*.

A la proposició *Ja han posat ous al cove*, són equivalents les proposicions *Ja n'han posats al cove* (on *N'* representa el complement directe *ous*), — *Ja HI han posat ous* (on *HI* representa la determinació circumstancial *al cove*), — i *Ja N'HI han posats* (on *N'* representa el complement directe *ous*, i *HI*, la determinació circumstancial *al cove*).

A la proposició *Compreu ous a la Maria*, són equivalents les proposicions *Compreu-NE a la Maria* (on *NE* representa el complement directe *ous*), — *Compreu-LI ous* (on *LI*, datiu, representa el complement indirecte *a la Maria*), — i *Ccm-preu-LI'N* (on *LI*, datiu, representa el complement indirecte *a la Maria*, i *'N* representa el complement directe *ous*).

57. Quan un tercer pronom ve a afegir-se a una combinació de dos pronoms, el segon sofreix els canvis següents :

Les formes *'m* (o *em*) i *'t* (o *et*) esdevenen respectivament *m'* i *t'* davant *hi* o *ho*, — i *me* i *te* davant qualsevol altre pronom. Ex. : *se'm coneix* : *se m'hi coneix*; *posar-se't això* : *posar-se-t'ho*; *menjar-se't la carn* : *menjar-se-te-la*.

Les formes *el* i *'l* esdevenen *l'* davant *hi* o *en*, i les formes *en* i *'n* esdevenen *n'* davant *hi* o *ho*. Ex. : *me'l posa allí* : *me l'hi posa*; *ens el posa* : *ens l'hi posa*; *treure-me'l* : *treure-me-l'en*; *me'n vaig* : *me n'hi vaig*; *us en posen* : *us n'hi posen* (V., però, § 53); *dur-se'n això* : *dur-se-n'ho*.

El tercer pronom pren les formes *em*, *ens*, *et*, *el*, *els*, *en*, o les formes *'m*, *'ns*, *'t*, *'l*, *'ls*, *'n*, segons que el segon pronom acabi en consonant o en vocal. Ex. : *menjar-se't el pa* : *menjar-se-te'l*; *menjar-se'ns el pa* : *menjar-se'ns-el*; *se't posa al davant* : *se te'm posa al davant*; *se us posa al davant* : *se us em posa al*

davant; se me'n riu; se'ns en riu. Però si la combinació de tres pronoms va al davant d'un verb començat en vocal o *h*, les formes *em* o '*m*, *et* o '*t*, *el* o '*l* i *en* o '*n* són reemplaçades respectivament per *m'*, *t'*, *l'* i *n'* (V., però, § 53). Ex. : *se te'l menja*, però *se te l'ha menjat*; *se'ns el menja*, però *se'ns l'ha menjat*. Anàlogament : *se me la menja*, però *se me l'ha menjada*.

En el llenguatge parlat és freqüent l'addició d'un *hi* a la combinació del datiu *els* i el pronom *en*, la qual combinació es confon així amb la dels tres pronoms *els*, *n'* i *hi*. Cal evitar curosament aquesta substitució de *els en* per *els n'hi*.

A la proposició *Els han posat pa al cove* (on *ELS*, datiu vol dir *a ells* o *a elles*) és equivalent la proposició *ELS N'HI han posat* (on *ELS* vol dir *a ell* o *a elles*, *n'* representa el complement directe *pa*, i *HI* representa la determinació circumstantial *al cove*).

A la proposició *Qui dona diners als nois?* és equivalent la proposició *Qui ELS EN dona?* (on *ELS*, datiu, representa el complement indirecte *als nois*, i *EN* representa el complement directe *diners*). *Qui ELS N'HI dona?* seria incorrecte.

β. POSSESSIUS

58. Els adjectius possessius són :

meu,	meva;	meus,	meves
teu,	teva;	teus,	teves
seu,	seva;	seus,	seves
nostre,	nostra;	nostres,	nostres
vostre,	vosstra;	vostres,	vostres
llur,	llur;	llurs,	llurs

Els femenins antics de *meu*, *teu* i *seu* són *mia*, *tua* i *sua*, que la llengua moderna ha reemplaçat per *meva*, *teva* i *seva* o *meua*, *teua* i *seua* (dialectals).

El possessiu arcaic *llur* es pot usar en lloc de *seu* significat *d'ells* o *d'elles*, però mai en lloc de *seu* significat *d'ell* o *d'ella*.

Equivalents a *el meu*, *el teu* i *el seu* seguits d'un substantiu, el català posseeix els tres possessius febles :

mon,	ma;	mos,	mes
ton,	ta;	tos,	tes
son,	sa;	sos,	ses

Aquests possessius a penes s'usen en la llengua parlada (no s'usen sinó amb uns quants noms de parentiu i en algunes frases fetes : *TON pare, MA germana, SON avi, en MA vida*), i és completament infundada la preferència que alguns els donen sobre *el meu, el teu i el seu*. Davant un nom femení començat en vocal o *h*, sembla permisible la substitució de *ma, ta i sa* per *mon, ton i son*. (Cf., en el llenguatge parlat, *son àvia* en lloc *sa àvia*).

En el mateix cas en què són possibles *mon, ton i son* en lloc de *el meu, el teu i el seu*, es troben alguns cops usats *nostre i vostre* en lloc de *el nostre i el vostre*. Ex. : *A NOSTRES lectors. | VOSTRES amics*, (millor : *ALS NOSTRES lectors. | ELS VOSTRES amics*). En canvi, en igual cas, *llur* és preferible a *el llur*. Ex. : *Els nombres vint i trenta i LLURS divisors comuns* (preferible a *ELS LLURS divisors comuns*).

Es pot dir *un germà meu, aquest gos teu, &c.*, i *un meu germà, aquest teu gos, &c.*

γ. DEMONSTRATIUS

59. Els adjectius demostratius són :

aquest,	aquesta;	aquests,	aquestes
aqueix,	aqueixa;	aqueixos,	aqueixes
aquell,	aquella;	aquells,	aquelles

V. § 99, *act i aquí*.

Són poc recomanables *est* per *aquest* i *eix* per *aqueix*.

Com a pronoms, ultra *aquest, aqueix i aquell*, tenim els neutres *això* (arc. *açò*) i *allò*.

δ. INTERROGATIUS

60. Són els dos pronoms *què i qui*, invariables, i l'adjectiu *quin*, que fa el femení *quina*, el plural masculí *quins* i el plural femení *qu'nes*. (En català antic era també usat com a adjectiu interrogatiu el mot *qual*, que feia el plural *quals*).

Aquests mots s'usen :

I. En les interrogacions directes. Ex. : *QUÈ vols? | De QUÈ parlav-en? | QUI t'ho ha dit? | QUI són? | Amb QUI anaves? |*

Amb QUIN martell ho has fet? | QUINA caixa t'han pres? | Per QUINS carrers passareu?

II. En les proposicions dependents interrogatives. Ex.: *No sé QUÈ vol. | Digueu-me de QUÈ han parlat. | Demana QUI és. | No sap QUI són. | No m'han dit QUIN llibre els calia; demana'ls QUIN volen. | Ignorem per QUIN motiu ho han fet.*

En les proposicions interrogatives en les quals el subjecte va al darrera del verb, convindria d'establir el costum de fer-lo precedir d'una coma : *Què té, en Miquel?* El llenguatge escrit establiria així una distinció entre *Qui ha vist en Miquel?* (amb *qui* subjecte i *en Miquel* complement directe) i *Qui ha vist, en Miquel?* (amb *qui* complement directe i *en Miquel* subjecte).

L'adjectiu *quin* és també usat en les exclamacions : *QUIN arbre! | QUINA noia més alta! | QUINS crits! | QUIN un de més gros! | QUINES unes que en dius!*

e. RELATIVUS

61. Són els dos pronoms febles **que** i **qui**, els dos pronoms forts **què** i **quí** i l'adjectiu **qual**.

Que (feble) s'usa :

I. Com a subjecte. Ex. : *Doneu-ho a l'home QUE vindrà ara mateix. | L'aigua QUE passa per aquest rec ve del molí.*

II. Com a complement directe. Ex. : *És l'home QUE havem trobat al bosc aquest matí. | Dóna'm el llibre QUE llegies.*

Qui feble. En català antic s'usava d'ordinari *qui* en lloc de *que* subjecte. Ex. : *Doneu-ho a l'home QUI vindrà adés. | L'aigua QUI passa...* Aquest *qui* és avui arcaic, però encara es troba sovint usat en la llengua escrita. Sense que calgui, ni de molt, usar-lo sistemàticament en lloc de *que* subjecte, com alguns voldrien, *qui* feble és perfectament admissible, sobretot en aquells casos en què l'ús de l'altre pronom feble (*que*) podria donar lloc a una frase equívoca. Per exemple : *L'home QUE ha vist en Miquel ja no és aquí* és una frase equívoca, puix que la proposició relativa pot significar que *l'home ha vist en Miquel* o que *en Miquel ha vist l'home*. No així *L'home QUI*

ha vist en Miquel ja no és aquí, on la proposició relativa no pot significar sinó que l'home ha vist en Miquel.

Què i qui fort s'usen darrera les preposicions, el primer amb referència a cosa i el segon amb referència a persona. Ex. : *La casa de QUÈ parlàveu és del meu pare. | L'home de QUI parlàveu és el meu germà. | Vols el martell amb QUÈ he clavat aquests claus? | Aquells nois amb QUI anàveu són els fills del mestre.*

62. Els pronoms relatius poden tenir per antecedent un substantiu (*l'HOMÉ que treballa...*) o un pronom (*TU, que ho has fet...*); els dos pronoms febles *que* i *qui* poden, encara, tenir per antecedent l'article definit. Ex. : *Vols aquest llibre? — No, voldria EL que llegies ahir. | Aquests són més cars que ELS que jo venc. | Aquestes caixes i LES que arribaran demà.*

La forma *el* de l'article definit es pot també usar com a antecedent neutre : *Escolta EL que et dic. | Estava atent AL que deien. | EL que has de fer és anar-te'n.* Però en aquest cas la llengua literària pot recórrer amb avantatge al demostratiu arcaic *ço*. Ex. : *Ço que veig crec.*

63. Quan l'antecedent és un substantiu, els pronoms relatius (*que, què, qui*) poden ésser reemplaçats per l'adjectiu *qual* precedit de l'article definit. La combinació de l'article i l'adjectiu relatiu (dita relatiu compost) revesteix les formes *el qual, la qual, els quals i les quals*, segons el gènere i el nombre de l'antecedent.

El relatiu compost (*el qual*) es pot, doncs, usar :

I. Com a subjecte (equivalent a *que* o *qui* febles). Ex. : *«Els cinc sentits del cos, ELS QUALS són veure, oir, gustar...» «Coses noves has dit, responguí jo, LES QUALS m'han alegrat...»*

II. Com a complement directe (equivalent a *que* feble) : *Són comandes urgents, LES QUALS convé de servir.*

III. Darrera una preposició, amb referència a cosa o a persona (equivalent respectivament a *què* i a *qui* forts). Ex. : *És una casa a LA QUAL, caldria fer moltes reparacions. | «Jesucrist es una persona en LA QUAL, són dues natures.»* Darrera la major part de les preposicions hom emplea *el qual* de preferència als relatius simples *què* i *qui*.

Un cas en què convé especialment de recórrer a *el qual* és quan l'ús del relatiu simple ocasionaria un equivoc que és evitat amb l'ús del relatiu compost. Una frase com *La filla del meu amic, amb QUI havem parlat aquest matí*, és equivoca, puix que no se sap si *qui* es refereix a *la filla* o a *el meu amic*; amb l'ús del relatiu compost desapareix l'equivoc, puix que en el primer cas diríem *La filla del meu amic, amb LA QUAL havem parlat aquest matí*, i en el segon, *La filla del meu amic, amb EL QUAI, havem parlat aquest matí*.

En la llengua escrita no és rar de trobar el relatiu compost *el qual* (equivalent a *que*, *què*, *qui*) reemplaçat per les combinacions *el quin* i *el que*. Ambdues són absolutament inadmissibles. Així, doncs, no s'escriurà mai «...una gran gentada, en LA QUINA figuraven...», ni «...una obra en LA QUE havien treballat tant de temps»; sinó «...una gran gentada, en LA QUAL figuraven, i ...una obra en LA QUAL havien treballat tant de temps».

El qual és, naturalment, la forma que cal donar al relatiu quan aquest va adjunt a un substantiu. Ex. : *Han trobat el mestre del poble, EL QUAL mestre venia...* | «...de la coneixença de sos defalliments neix en l'home humilitat, LA QUAL humilitat...» | «...donant el cor abundància de sang per tots els membres, en LA QUAL abundància són enfortits els membres.»

En aquest cas molts reemplacen equivocadament *el qual* per *quin* o *qual* (sense article) : «...foren suprimides immediatament, QUINA supressió ha estat causa...» | «...quatre centes pessetes, QUAL suma ha estat pagada...» | Aquestes frases són incorrectes; cal dir *LA QUAL supressió* i *LA QUAL suma*.

La forma neutra del relatiu *el qual* és *la qual cosa*. Exemples : «...o hauries d'atorgar que Déu és injust, LA QUAL COSA és impossible» | «...en memòria de LA QUAL COSA fou feta una gran estàtua.» — Amb la mateixa valor que *la qual cosa*, pot usar-se, alguns cops amb avantatge, el relatiu simple *què*, V. § 137 *.

64. Quan l'antecedent (representat pel relatiu) és atribuït d'un substantiu de la proposició relativa, hom posposa al dit substantiu, precedit de l'article definit, la locució *del qual*, *de la qual*, *dels quals* o *de les quals*, segons el gènere i el nombre de l'antecedent. Ex. : «...un gran portal, LES columnes DEL QUAL són de marbre...» | «...la paciència i amor conjugal de Griselda, LA història DE LA QUAL fou per mi del llatí en nostre vulgar transpor-

tada» | «...però no és així dels homes, EL parlar DELS QUALS és abominable» | «...els poetes han parlat amb figures, dins L'es-corça DE LES QUALS s'amaga...»

En lloc de *el... del qual*, alguns escriuen a tort *qual* o *quin* anteposats al substantiu. Ex. : *«...l'home QUAL ciència admirem...» | «...la casa QUIN propietari acaba de morir...»* Aquestes frases són incorrectes; cal dir : *«...l'home LA ciència DEL QUAL admirem... | ...la casa EL propietari DE LA QUAL acaba de morir...»*

En el llenguatge parlat és molt freqüent l'ús de *que el* en lloc de *el ... del qual*. Ex. : *La sala QUE ELS balcons donen al carrer...* (en lloc de *La sala ELS balcons DE LA QUAL...*). No és d'aconsellar l'adopció d'aquesta construcció en la llengua escrita, per bé que hom en trobi alguns exemples en els autors moderns : *«...ferms com la serra pirenenca, QUE LES arrels ser-pengen pel vostre terror...»*, Maragall (en lloc de *«...ferms com la serra pirenenca, LES arrels DE LA QUAL ser-pengen pel vostre terror...»*).

65. El terme antecedent es troba representat dins la proposició relativa mitjançant el pronom relatiu, i és un defecte que cal evitar curosament de representar-lo una segona vegada mitjançant un pronom personal feble. Ex. : *«...aquestes circumstàncies, QUE en tots els casos, sense excepció, LES havem tingudes en compte...» | «...la nostra conducta, en LA QUAL tots HI poden veure...» | «...és el principi DEL QUAL EN provenen...»* Aquestes frases són incorrectes; cal dir : *«...aquestes circumstàncies QUE en tots els casos, sense excepció, havem tingut en compte... | ...la nostra conducta, en LA QUAL tots poden veure... | ...és el prin-cipi DEL QUAL provenen...»*

Cal evitar igualment una construcció molt freqüent en la llengua parlada i que consisteix a construir la proposició relativa com si fos una proposició independent (on l'antecedent es troba naturalment representat per un pronom feble), la qual proposició s'enllaça a la principal mitjançant el mot *que*. Així, *«...és una fusta QUE se'n fan mobles...»*, en lloc de *«...és una fusta DE LA QUAL es fan mobles. | ...un riu QUE s'hi ha negat molta gent, en lloc de «un riu EN EL QUAL (o ON) s'ha negat molta gent | ...la dona QUE LI havem donat la carta, en lloc de «la dona A LA QUAL (o A QUI) havem donat la carta.»*

66. Les proposicions subordinades interrogatives introduïdes amb l'adjectiu *quin* adjunt a un substantiu, es poden convertir en proposicions relatives donant-los com a antecedent el dit substantiu precedit de l'article definit. Així en lloc de *No m'han dit QUIN llibre volien* es pot dir *No m'han dit EL llibre QUE volien*.

Aquesta substitució és poc recomanable; però encara ho és menys la substitució paral·lela de l'interrogatiu *quin* no acompanyat d'un substantiu pel relatiu *que* precedit de l'article definit; per exemple, en lloc de *Demana'ls QUIN volen*, dir *Demana'ls EL QUE volen*; en lloc de *No sé QUINA tenen*, dir *No sé LA QUE tenen*.

És, en canvi, perfectament lícit de dir *el que* (o *ço que*) en lloc de l'interrogatiu neutre *què* formant part d'una proposició subordinada. Ex. : *No sé EL QUE volen*, per *No sé QUÈ volen*.

7. NUMERALS I QUANTITATIS

67. Els numerals cardinals (*un, dos, tres, quatre, &c.*) són invariables, llevat *un, dos* i *cent* : *un* i *dos* fan en el femení *una* i *dues*; *cent* fa en el plural masculí *cents* i en el plural femení *centes*. Ex. : *UN quilòmetre, UNA llegua, DOS francs, DUES pessetes, tres CENTS metres, quatre CENTES persones*.

Quan els numerals cardinals són usats com a ordinals, no prenen mai la forma femenina, i hom diu *u* en lloc de *un* (i així mateix *vint-i-u, trenta u, &c.*). Ex. : *el quilòmetre U, l'U de març, el VINT-I-U de setembre*. Quan són usats com a noms dels nombres naturals (1, 2, 3, &c.), hom diu també *u* en lloc de *un* (i així mateix *vint-i-u, trenta u, &c.*). Ex. : *el nombre U. U, dos, tres, &c.,* substantius, formen els plurals *uns, dosos, tresos, &c.* Ex. : *D'aquest joc n'han tret els VUIT i els NOUS. Li han tocat dos UNS i dos TRESOS*.

Els numerals ordinals, els quals, llevat els quatre primers (que són *primer, segon, terç* o *tercer* i *quart*), es deriven dels cardinals corresponents mitjançant l'addició del sufix *-è* (Ex. : *cinquè, vint-i-unè*), posseeixen cadascun quatre formes distintes exactament com els adjectius qualificatius de dues terminacions. Ex. : *primer, primera, primers, primeres; sisè, sisena, sisens, sisenes*.

Els numerals partitius o fraccionaris (llevat *mig*) són idèntics als ordinals corresponents. Ex. : *tres cinquens, dotze dinovens, una setzena part dels llibres*. Com a partitius, hom no usa mai *tercer* (substantiu), sinó *terç*, i hom reemplaça sovint *desè, centè i milè* (substantius o adjectius) per *dècim, centèsim i mil·lèsim*.

Els femenins dels ordinals es poden també usar com a collectius : *una dotzena d'ous, una trentena d'anys, dues desenes, tres centenes*. Altres collectius són *centenar, miler, milió, bilió* (pl. *centenars, milers, milions, bilions*).

68. Els numerals i quantitius indefinits són :

quant, quanta, quants, quantes. Ex. : *QUANTS presseguers haveu plantat? | Vols prunes? QUANTES en vols? | No sé pas QUANTES n'ha demanades | QUANTA gent!*

que. Ex. : *QUE gent! | QUE aigua! | QUE noies que han vingut! | QUE dones que eren!*

molt, molta, molts, moltes. Ex. : *Feia MOLT fred. | Teniu set? — MOLTA. | Aquest any hi haurà MOLTS bolets.*

poc, poca, pocs, poques. Ex. : *Té POCs amics. | És any de POCA fruita.*

més. Ex. : *Dóna'm MÉS pa. — No en tinc MÉS. | Hi havia MÉS dones que no pas homes.*

menys. Ex. : *Teniu pocs llibres, però encara en té MENYS ell.*

tant, tanta, tants, tantes. Ex. : *En aquesta ampolla no hi cap TANT vi com a l'altra. | Eren TANTS que no hi cabien. | Hi havia TANTES noies com nois.*

gaire, gaires. Ex. : *No té GAIRE paciència. | Tens GAIRES llibres? | Si vénen GAIRES nois, no hi haurà prou cadires.*

força. Ex. : *Hi havia FORÇA gent. | Porta FORÇA coses!*

massa. Ex. : *Si fa MASSA fred no surtis. | Li teniu MASSA contemplacions.*

prou. Ex. : *Ja hi ha PROU aigua? | Amb PROU feines. | Ja podem començar : ja som PROU.*

bastant, bastants. En la llengua parlada és corrent de donar a *bastant*, usat com a adjectiu determinatiu, un femení *bastanta* (plural *bastantes*). Ex. : *Hi ha farina? — Encara n'hi ha BASTANTA. | BASTANTA aigua. És, però, preferible : Hi ha farina? — Encara n'hi ha BASTANT. | BASTANT d'aigua.*

Tots aquests mots, llevat *força, massa i que*, en adjuntar-se a un substantiu, en lloc de juxtaposar-s'hi (*molta gent*), s'hi

poden unir mitjançant la preposició *de*. Ex. : *Fa MOLT DE fred.* | *No sé pas d'on ha sortit TANTA DE gent.* | *QUANTS DE llibres!* | *BASTANT D'aigua.* Són exemples antics d'aquesta construcció (a tort abandonada per la majoria dels nostres escriptors actuals) : «...e tots li fan MOLTA d'honor» | «...e com més va MÉS DE bé 't vull.» | «...QUANTES DE gentes...» | «...TANTS DE bous e DE vaques e DE moltons».

En el llenguatge parlat no és rar de donar als mots *prou*, *massa* i *força* els plurals *prous*, *masses* i *forces*, sobretot en el cas en què no van adjunts a un substantiu. Ex. : *Vols més llibres?* — *No, ja en tinc PROUS.* | *No inviteu ningú més : ja som MASSES.* | *Ja n'has menjats FORCES?* Sembla, però, millor de fer els dits mots invariables.

7. ALTRES ADJECTIUS

69. **algun, alguna, alguns, algunes.** Ex. : *Vés-hi ALGUN dia.* | *Teniu llibres?* — *Sí, en tenim ALGUNS.* | *Hi havia ALGUNES noies.* En lloc de *algun* i *alguna* anteposats a un substantiu, és permès d'usar l'adjectiu arcaic **qualque**.

cap (invariable). Ex. : *Tens CAP agulla?* | *No sé si ens en voldrà donar CAP.* | *Si hi ha CAP dificultat, diguen-m'ho.* | *No té CAP amic.* No és gens d'aconsellar la substitució de *cap* per l'adjectiu arcaic *ningun*, *ninguna*.

cada (invariable). Ex. : *CADA home havia de portar un llum.* | *CADA vegada queia.* | *Vénen CADA dia.* Quan no l'acompanya un substantiu, li és posposat *un* o *una*. Ex. : *CADA UN d'ells.* | *Dóna'n dos a CADA UN.* | *CADA UNA de les senyoretetes.* En lloc de *cada un* i *cada una* es pot dir **cadascun** i **cadascuna**. No és gaire d'aconsellar la substitució de *cada* i *cadascun* per *cascun* (i encara menys per *quiscun*).

tot, tota, tots, totes. Ex. : *S'han menjat TOT el pa i s'han begut TOTA l'aigua.* | *Ja no en tenen cap; els han acabats TOTS.* | *TOTES les dones ploraven.*

mateix, mateixa, mateixos, mateixes. Ex. : *Ahir portava el MATEIX vestit que avui.* | *Són les MATEIXES mostres que us van ensenyar ahir.* Aquest adjectiu es posposa al substantiu quan s'usa com a sinònim de *propi*. Ex. : *El seu pare MATEIX*

l'ha acusat. | El seu fill MATEIX ho confessa. Cal evitar curosament l'ús que es fa avui del mot *mateix* per a evitar repeticions. Ex. : «*la importància del fet i de totes les circumstàncies que concorregueren al MATEIX*».

altre, altra, altres. Ex. : *Torna un ALTRE dia. | Vés-hi una ALTRA vegada. | Li convenen uns ALTRES aires. | En vull un ALTRE. | En tinc una ALTRA. | Aquests no m'agraden; ensenyeu-me'n d'ALTRES. | Deixa'm l'ALTRE llibre. | Dóna'm l'ALTRA mà. | No els vull, aquests guants : els ALTRES són millors. | Doneu-me aquestes i les ALTRES.* Notem : Una vocal ALTRA que u. — Demés per *altre* és un castellanisme del tot inacceptable : en lloc de *els demés* cal dir *els altres* o *tots els altres*; en lloc de *demés* (sense article) cal dir *els... tots* o *tots els*. Així, no s'escriurà *En Pere i en Miquel comparegueren a les vuit, i ELS DEMÉS, a les nou*, sinó *En Pere i en Miquel comparegueren a les vuit, i ELS ALTRES (o i tots els altres), a les nou*. Així mateix no s'escriurà *...fills, néts, germans i DEMÉS parents...*, sinó... *fills, néts, germans i ELS parents TOTS...*

tal, tals. Ex. : *TAL pare, TAL fill. | Li digueren TALS coses que no volgué saber-ne res més. | Te'l tornem TAL com ens l'has donat.* Notem : Segons el mot acabí en TAL, O TAL (no tal o qual) vocal. | *Hom pot haver anat més lluny en el desenvolupament de TAL O TAL idea.* (Cp. en francès : *On a pu aller plus loin dans le développement de TELLE OU TELLE idée*).

cert, certa, certs, certes. Ex. : *Ho ha fet amb CERTA gràcia. | M'ha dit una CERTA cosa.*

qualsevol o qualsevulla. Ex. : *Vina QUALESVOL dia, i t'ho donaré. | En un triangle QUALEVOI, un costat és menor que la suma dels altres dos. | Quina voleu? — QUALEVOI.*

La llengua moderna usa correntment com a adjectiu determinatiu *varis* i el seu femení *vàries*. En canvi, ha perdut l'antic indefinit *mant, manta* (equivalent al francès *maint, mainte*). Però alguns d'entre els millors escriptors actuals ja no solament rebutgen *varis, varies* (del tot inacceptables), sinó que intenten el restabliment de *mant, manta*.

9. ALTRES PRONOMS

70. algú. Ex. : *ALGÚ t'ho ha dit. | Ja vindrà ALGÚ que ho sabrà.*

ningú. Ex. : *No havem trobat NINGÚ. | Si vingúes NINGÚ, diguen-li que tornaré a les vuit.*

cadascú (o *cada u*). Ex. : *CADASCÚ que porti el seu menjar.*
 És del tot inacceptable la substitució de *cadascú* per *cada qual*.

tothom. Ex. : *TOTHOM ho sap.*

altri. Ex. : *No facis mal a ALTRI. | No envegis el bé d'ALTRI. | Treballar per ALTRI.*

qualsevol. Ex. : *Això QUALSEVOL ho sap.*

un, una. Ex. : *Quan UN està malalt... | UN no sap mai el que passarà. | UNA es troba tota avergonyida.* *Un i una*, pronoms, poden ésser reemplaçats per la combinació **un hom** : *Quan UN HOM està malalt...*

hom. Una proposició en la qual, mitjançant l'adjunció del pronom reflexiu al verb, *hom* denota que l'acció expressada per aquest és executada per una persona indeterminada (Ex. : *S'ha venut un d'aquests llibres*), — en la qual proposició el verb concorda amb el terme que designa la persona o cosa sobre la qual recau l'acció del verb (Ex. : *S'han venut tres d'aquests llibres*), — pot ésser mudada en una proposició en què el pronom reflexiu es troba reemplaçat pel pronom *hom* (equivalent al pronom francès *on*) i en què *hom* és el subjecte, el verb es posa sempre en la tercera persona del singular, i el mot o el grup de mots que designa la persona o cosa sobre la qual recau l'acció del verb és el complement directe (Ex. : *HOM ha venut un d'aquests llibres. | HOM ha venut tres d'aquests llibres.*)

D'aquestes dues construccions equivalents (*S'ha venut...*, *HOM ha venut...*), la segona és arcaica. No gens menys, seria convenient que la llengua literària hi recorregués més sovint que no fa, puix que és una construcció que ofereix sobre la primera av ntatges incontestables. Ella, en efecte, es pot usar en molts casos en què l'altra construcció resultaria equívoca (*HOM ha tirat al riu un dels lladres*) o és del tot inaplicable (*HOM, llavors, es preguntà si allò era possible*).

Altres exemples del pronom *hom* : *HOM creu fàcilment ço que HOM desitja.* (Cp. : *ON croit facilement ce que l'ON désire.*)

HOM *féu dues proposicions.* (Cp. *On fit deux propositions.*) |
 HOM *ha de respectar les lleis.* (Cp. *On doit respecter les lois.*)
 — Exemples antics : «*Creuré tot ço que HOM me dirà?*»,
 B. Metge. | «*...e entrarà HOM per elles així com HOM faria per
 un camp.*» Cròn. del rei Jaume.

en tal és una fórmula que es pot molt bé usar per a traduir el *fulano* dels castellans; *fulano y mengano* es traduiria llavors per *en tal i en tal altre*.

res. Ex. : *Teniu RES per adobar?* | *Si et fa mal RES, digues-m'ho.* | *No sap RES.*

alguna cosa (o **qualque cosa**). Ex. : *ALGUNA COSA ha passat quan ell ve...* Com a sinònim de *alguna cosa* (i àdhuc de *res* en sentit positiu), és avui bastant usat en la llengua escrita el pronom dialectal **quelcom** (ant. *queucom*). Però és del tot infundada la preferència que alguns donen a aquest pronom sobre els seus equivalents.

tot. Ex. : *No oblideu res; porteu-ho TOT.*

CAPÍTOL V

VERB

En el català de Barcelona la primera persona del singular del present d'indicatiu termina en *o* en la majoria dels verbs (*porto, temo, dormo*). Les formes verbals en *o* són avui les normalment usades pels escriptors de Catalunya, i com a tals han estat incloses en els paradigmes dels §§ 71 i següents; però cal notar que les dites formes són estranyes al català antic i a un bon nombre de parlars catalans actuals, ço que justificaria la tendència que sembla iniciar-se a reemplaçar-les per les formes antigues, desproveïdes de desinència (*port, tem, dorm*) o terminades en *e* (*porte, accepte*), formes per altra part ja usades pels escriptors mallorquins i valencians. Aquestes formes figuren també en els paradigmes dels §§ 71 i següents, — escrites de versaletes i entre claudàtors, — com d'altres d'antigues semblantment caigudes en desuetud en el català central, però usades encara pels escriptors de determinades regions de llengua catalana (València, Mallorca, &.).

α. VERBS DE LA PRIMERA CONJUGACIÓ

71. Pertanyen a la primera conjugació els verbs que fan el present d'infinitiu en *ar*, els quals es conjuguen segons el següent model.

portar

Gerundi : *portant*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *porto* [PORTE, PORT], 2 *portes*, 3 *porta*;
pl. 1 *portem* [PORTAM], 2 *porteu* [PORTAU], 3 *porten*.

Pres. de subj. : sing. 1 *porti* [PORTE, PORT], 2 *portis* [PORTES, PORTS], 3 *porti* [PORTE, PORT]; pl. 1 *portem*, 2 *porteu*, 3 *portin* [PORTEN].

Imperatiu : sing. 2 *porta*; pl. 1 *portem*, 2 *porteu* [PORTAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *portava*, 2 *portaves*, 3 *portava*; pl. 1 *portàvem*, 2 *portàveu*, 3 *portaven*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *portés* [PORTÀS], 2 *portessis* (o *portesses*) [PORTASSES], 3 *portés* [PORTÀS]; pl. 1 *portéssim* (o *portésssem*) [PORTÀSSEM], 2 *portéssiu* (o *portéssseu*) [PORTÀSSEU], 3 *portéssin* (o *portéssen*) [PORTÀSSEN].

Perfet. : sing. 1 *portí*, 2 *portares*, 3 *portà*; pl. 1 *portàrem*, 2 *portàreu*, 3 *portaren*.

Participi passat : *portat*, f. *portada*.

Futur : sing. 1 *portaré*, 2 *portaràs*, 3 *portarà*; pl. 1 *portarem*, 2 *portareu*, 3 *portaran*.

Condicional : sing. 1 *portaria*, 2 *portaries*, 3 *portaria*; pl. 1 *portariem*, 2 *portarieu*, 3 *portarien*.

72. En els verbs de la primera conjugació ocorren les següents modificacions ortogràfiques del radical :

I. Els verbs en *car*, *çar*, *gar*, *jar* i *uar* precedit de *g* o *q* canvien la *c*, la *ç*, la *g*, la *j* i la *u* respectivament en *qu*, *c*, *gu*, *g* i *ü* en aquelles formes en què la terminació comença amb una *e* o una *i*. Exemples :

trencar

Gerundi : *trencant*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *trenco*, 2 *trenques*, 3 *trenca*; pl. 1 *trenquem*, 2 *trenqueu*, 3 *trenquen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *trenqui*, 2 *trenquis*, 3 *trenqui*; pl. 1 *trenquem*, 2 *trenqueu*, 3 *trenquin*.

Imperatiu : sing. 2 *trenca*; pl. 1 *trenquem*, 2 *trenqueu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *trencava*, 2 *trencaves*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *trenqués*, 2 *trenquessis*, &.

Perfet. : sing. 1 *trenquí*, 2 *trencares*, &.

Participi passat : *trencat*, f. *trencada*.

Futur : sing. 1 *trencaré*, &.

Condicional : sing. 1 *trencaria*, &.

*començar*Gerundi : *començant*.Pres. d'ind. : sing. 1 *començo*, 2 *comences*, 3 *comença*;pl. 1 *comencem*, 2 *comenceu*, 3 *comencen*.Pres. de subj. : sing. 1 *comenci*, 2 *comencis*, 3 *comenci*;pl. 1 *comencem*, 2 *comenceu*, 3 *comencin*.Imperatiu : sing. 2 *comença*; pl. 1 *comencem*, 2 *comenceu*.Imperf. d'ind. : sing. 1 *començava*, 2 *començaves*, &.Imperf. de subj. : sing. 1 *comencés*, 2 *comencessis*, &.Perfet : sing. 1 *comencí*, 2 *començares*, &.Participi passat : *començat*, f. *començada*.Futur : sing. 1 *començaré*, &.Condicional : sing. 1 *començaria*, &.*pregar*Gerundi : *pregant*.Pres. d'ind. : sing. 1 *prego*, 2 *pregues*, 3 *prega*; pl. 1 *preguem*, 2 *pregueu*, 3 *preguen*.Pres. de subj. : sing. 1 *pregui*, 2 *preguis*, 3 *pregui*; pl. 1 *preguem*, 2 *pregueu*, 3 *preguin*.Imperatiu : sing. 2 *prega*; pl. 1 *preguem*, 2 *pregueu*.Imperf. d'ind. : sing. 1 *pregava*, 2 *pregaves*, &.Imperf. de subj. : sing. 1 *pregués*, 2 *preguessis*, &.Perfet : sing. 1 *preguí*, 2 *pregares*, &.Participi passat : *pregat*, f. *pregada*.Futur : sing. 1 *pregaré*, &.Condicional : sing. 1 *pregaria*, &.*envejar*Gerundi : *envejant*.Pres. d'ind. : sing. 1 *envejo*, 2 *enveges*, 3 *enveja*; pl. 1 *envegem*, 2 *envegeu*, 3 *envegen*.Pres. de subj. : sing. 1 *envegi*, 2 *envegis*, 3 *envegi*; pl. 1 *envegem*, 2 *envegeu*, 3 *envegin*.Imperatiu : sing. 2 *enveja*; pl. 1 *envegem*, 2 *envegeu*.Imperf. d'ind. : sing. 1 *envejava*, 2 *envejaves*, &.Imperf. de subj. : sing. 1 *envegés*, 2 *enveguessis*, &.

Perfet : sing. 1 *envegt*, 2 *envejares*, &.

Participi passat : *envejat*, f. *envejada*.

Futur : sing. 1 *envejaré*, &.

Condicional : sing. 1 *envejaria*, &.

obliquar

Gerundi : *obliquant*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *obliquo*, 2 *obliquēs*, 3 *obliqua*; pl. 1 *obliquēm*, 2 *obliquēu*, 3 *obliquēn*.

Pres. de subj. : sing. 1 *obliquīi*, 2 *obliquīs*, 3 *obliquīi*; pl. 1 *obliquēm*, 2 *obliquēu*, 3 *obliquīn*.

Imperatiu : sing. 2 *obliqua*; pl. 1 *obliquēm*, 2 *obliquēu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *obliquava*, 2 *obliquaves*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *obliquēs*, 2 *obliquēssis*, &.

Perfet : sing. 1 *obliquīl*, 2 *obliquares*, &.

Participi passat : *obliquat*, f. *obliquada*.

Futur : sing. 1 *obliquaré*, &.

Condicional : sing. 1 *obliquaria*, &.

II. En els verbs en *ear*, *oar*, *iar* precedit de consonant, i *uar* precedit de consonant altra que *g* o *q*, les terminacions del present de subjuntiu *i*, *is* i *in* són escrites *ī*, *īs* i *īn*. Els verbs en *iar* precedit de vocal supprimeixen la *i* davant les terminacions del present de subjuntiu *i*, *is* i *in*, les quals són escrites *ī*, *īs* o *īn*. Exemples :

menysprear

Pres. de subj. : sing. 1 *menyspreī*, 2 *menyspreīs*, 3 *menyspreī*; pl. 1 *menyspreēm*, 2 *menyspreēu*, 3 *menyspreīn*.

canviar

Pres. de subj. : sing. 1 *canviī*, 2 *canviīs*, 3 *canviī*; pl. 1 *canviēm*, 2 *canviēu*, 3 *canviīn*.

evacuar

Pres. de subj. : sing. 1 *evacuī*, 2 *evacuīs*, 3 *evacuī*; pl. 1 *evacuēm*, 2 *evacuēu*, 3 *evacuīn*.

esglaiar

Pres. de subj. : sing. 1 *esglaiï*, 2 *esglaiïs*, 3 *esglaiï*; pl. 1 *esglaiem*, 2 *esglaiieu*, 3 *esglaiïn*.

III. En el verb *donar* hom accentua gràficament la *o* en la segona i tercera persones del singular del present d'indicatiu (*dónes*, *dóna*) i la segona persona del singular de l'imperatiu (*dóna*). V. § 5.

73. Es conjuguen irregularment *anar* i *estar*.

anar

Gerundi : *anant*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *vaig*, 2 *vas*, 3 *va*; pl. 1 *anem* [ANAM], 2 *aneu* [ANAU], 3 *van*.

Pres. de subj. : sing. 1 *vagi* (o *vaja*), 2 *vagis* (o *vages*), 3 *vagi* (o *vaja*); pl. 1 *anem*, 2 *aneu*, 3 *vagin* (o *vagen*).

Imperatiu : sing. 2 *vés*; pl. 1 *anem*, 2 *aneu* [ANAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *anava*, 2 *anaves*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *anés* [ANÀS], 2 *anessis* (o *anesses*) [ANASSES], &.

Perfet : sing. 1 *ant*, 2 *anares*, &.

Participi passat : *anat*, f. *anada*.

Futur : sing. 1 *aniré* (o *iré*), 2 *aniràs* (o *iràs*), &.

Condicional : sing. 1 *aniria* (o *iria*), 2 *aniries* (o *iries*), &.

estar

Gerundi : *estant*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *estic*, 2 *estàs*, 3 *està*; pl. 1 *estem* [ESTAM], 2 *esteu* [ESTAU], 3 *estan*.

Pres. de subj. : sing. 1 *estigui* (o *estiga*), 2 *estiguls* (o *estigues*), 3 *estigul* (o *estiga*); pl. 1 *estiguem* [ESTIGAM], 2 *estigueu* [ESTIGAU], 3 *estiguin* (o *estiguen*).

Imperatiu : sing. 2 *estigues*; pl. 1 *estiguem* [ESTIGAM], 2 *estigueu* [ESTIGAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *estava*, 2 *estaves*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *estigués*, 2 *estiguéssis* (o *estiguésses*), 3 *estigués*; pl. 1 *estiguéssim* (o *estiguésssem*), &.

Perfet. : sing. 1 *estigut*, 2 *estigueres*, 3 *estigué*; pl. 1 *estiguérem*, 2 *estiguéreu*, 3 *estigueren*.

Participi passat : *estat*, f. *estada*.

Futur : sing. 1 *estaré*, 2 *estaràs*, &.

Condicional : sing. 1 *estaria*, 2 *estaries*, &.

β. VERBS DE LA SEGONA CONJUGACIÓ

74. Els verbs pertanyents a la segona conjugació tenen l'infinitiu accentuat en el radical, llevat solament sis, l'infinitiu dels quals termina en *er* accentuat : *haver*, *saber*, *poder*, *voler*, *valer*, *soler*. En els restants verbs, d'infinitiu rizotònic, aquest termina en *er* o *re* : si el radical verbal acaba en *c*, *m*, *ny*, *rr*, *ss* o *x*, la terminació de l'infinitiu és *er* (Ex. : *vèncer*, *plànyer*, *créixer*); si acaba en *b*, *d*, *p*, *t* o *u*, la terminació de l'infinitiu és *re* (Ex. : *rebre*, *batre*, *moure*); i si acaba en *l* o *n* la terminació de l'infinitiu és *re* precedit d'una *d* dita eufònica (Ex. : *moldre*, rad. *mol*; *vendre*, rad. *ven*). Pertanyen també a la segona conjugació els tres verbs *dir*, *dur* i *fer*.

Les terminacions que en els diferents temps prenen els verbs de la segona conjugació són, amb comptades excepcions, les que figuren en el següent paradigma :

perdre

Gerundi : *perdent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *perdo* [PERD], 2 *perds*, 3 *perd*; pl. 1 *perdem*, 2 *perdeu*, 3 *perden*.

Pres. de subj. : sing. 1 *perdi* [PERDA], 2 *perdis* [PERDES], 3 *perdi* [PERDA]; pl. 1 *perdem* [PERDAM], 2 *perdeu* [PERDAU], 3 *perdin* [PERDEN].

Imperatiu : sing. 2 *perd*; pl. 1 *perdem* [PERDAM], 2 *perdeu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *perdia*, 2 *perdies*, 3 *perdia*; pl. 1 *perdïem*, 2 *perdïeu*, 3 *perdien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *perdés*, 2 *perdessis* (o *perdesses*), 3 *perdés*; pl. 1 *perdessim* (o *perdéssem*), 2 *perdessiu* (o *perdésseu*), 3 *perdessin* (o *perdessen*).

Perfet : sing. 1 *perdí*, 2 *perderes*, 3 *perdé*; pl. 1 *perderem*, 2 *perdereu*, 3 *perderen*.

Participi passat : *perdut*, f. *perduda*.

Futur : sing. 1 *perdré*, 2 *perdràs*, 3 *perdrà*; pl. 1 *perdrem*, 2 *perdreu*, 3 *perdran*.

Condicional : sing. 1 *perdria*, 2 *perdries*, 3 *perdria*; pl. 1 *perdríem*, 2 *perdríeu*, 3 *perdríen*.

La conjugació dels verbs en *er* feble no difereix de la dels verbs en *re* sinó en el futur i el condicional, que terminen respectivament en *eré*, *eràs*, &. i *eria*, *eries*, &. (en lloc de *ré*, *ràs*, &. i *ria*, *ries*, &.) :

témer

Gerundi : *tement*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *temo* [TEM], 2 *tems*, 3 *tem*; pl. 1 *temem*; 2 *temeu*, 3 *temen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *temi* [TEMA], 2 *temis* [TEMES], 3 *temi* [TEMA]; pl. 1 *temem* [TEMAM], 2 *temeu* [TEMAU], 3 *temin* [TEMEN].

Imperatiu : sing. 2 *tem*; pl. 1 *temem* [TEMAM], 2 *temeu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *temia*, 2 *temies*, 3 *temia*; pl. 1 *temiem*, 2 *temíeu*, 3 *temien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *temés*, 2 *temessis* (o *temesses*), 3 *temés*; pl. 1 *teméssim* (o *teméssem*), 2 *teméssiu* (o *temésseu*), 3 *temessin* (o *temessen*).

Perfet : sing. 1 *temí*, 2 *temeres*, 3 *temé*; pl. 1 *temérem*, 2 *teméreu*, 3 *temeren*.

Participi passat : *temut*, f. *temuda*.

Futur : sing. 1 *temeré*, 2 *temeràs*, 3 *temerà*; pl. 1 *temerem*, 2 *temereu*, 3 *temeran*.

Condicional : sing. 1 *temeria*, 2 *temeries*, 3 *temeria*; pl. 1 *temeríem*, 2 *temeríeu*, 3 *temeríen*.

75. En els verbs de la segona conjugació són freqüents les modificacions del radical verbal. La més important és la que consisteix en l'addició d'una *c* al radical de l'infinitiu o la substitució de la darrera lletra (o dígraf) radical per una *c* en la primera persona del singular del present d'indicatiu (*valer* : *valc*; *beure* : *bec*), *c* que, amb comptades excepcions, retrobem, generalment mudada en *g* o *gu*, en totes les formes del present de subjuntiu (*valgui*, *valguis*, &.), del perfet d'indicatiu (*valguí*, *valgueres*, &.), del imperfet de subjuntiu (*valgués*, *valguessis*, &.)

i del participi passat (*valgut*). Entre les altres modificacions del radical, notem els canvis de *b* en *p* (*saber* : *sap*), de *d* en *t* (*poder* : *pot*), l'ortogràfic de *c* en *ç* (*vèncer* : *venç*), la supressió de *u* (*cloure* : *cloent*), — amb intercalació a vegades de *i* (*creure* : *creient*), — o el seu canvi en *v* (*moure* : *movent*), i el canvi de *ix* en *sc* (*créixer* : *crescut*). Notem finalment que molts verbs tenen el participi passat rizotònic terminat en *s* (*admetre* : *admès*) o en *t* (*pondre* : *post*).

En els §§ 76 i següents, on són estudiats en detall tots els verbs de la segona conjugació, aquests apareixen agrupats i ordenats atenent a llur darrera lletra (o dígraf) radical. (Verbs de radical en *b* : *rebre*, *saber*, *cabre*; verbs de radical en *c* : *vèncer*, *tòrcer*; &c.).

76. Verbs de radical en *b*. Són *rebre*, *concebre*, *percebre*, *apercebre*, *decebre*, *saber* i *cabre*. Tots es conjuguen com *rebre*, llevat de *saber* i *cabre*.

rebre

Pres. d'ind. : sing. 1 *rebo* [REP], 2 *reps*, 3 *rep*; pl. 1 *rebem*, 2 *rebeu*, 3 *reben*.

Imperatiu : sing. 2 *rep*; pl. 1 *rebem* [REBAM], 2 *rebeu*.

Els altres temps, com *perdre*.

saber

Pres. d'ind. : sing. 1 *sé*, 2 *saps*, 3 *sap*; pl. 1 *sabem*, 2 *sabeu*, 3 *saben*.

Pres. de subj. : sing. 1 *sàpiga* [SÀPIA], 2 *sàpiques* [SÀPIES], 3 *sàpiga* [SÀPIA]; pl. 1 *sàpiguem* [SAPIGAM, SAPIAM], 2 *sàpiguen* [SAPIGAU, SAPIAU], 3 *sàpiguen* [SÀPIEN].

Imperatiu : sing. 2 *sàpiques* [SÀPIES]; pl. 1 *sàpiguem* [SAPIGAM, SAPIAM], 2 *sàpiguen* [SAPIGAU, SAPIAU].

Els altres temps, com *perdre*.

cabre

Pres. d'ind. : sing. 1 *cabo* [CAP], 2 *caps*, 3 *cap*; pl. 1 *cabem*, 2 *cabeu*, 3 *cabem*.

Pres. de subj. : sing. 1 *càpiga* [CÀPIA], 2 *càpiques* [CÀPIES],

3 *càpiga* [CÀPIA]; pl. 1 *capiguem* [CAPIGAM, CAPIAM], 2 *capiguen* [CAPIGAU, CAPIAU] 3 *càpiquen* [CÀPIEN],

Imperatiu : sing. 2 *cap*; pl. 1 *capiguem* [CAPIGAM, CAPIAM], 2 *cabeu*.

Els altres temps, com *perdre*.

77. Verbs de radical en *c*. Són *vèncer*, *convèncer*, *tòrcer*, *destòrcer*, *retòrcer*, *colltòrcer*, *estòrcer*.

vèncer

Pres. d'ind. : sing. 1 *venço* [VENÇ], 2 *vences*, 3 *venç*; pl. 1 *vencem*, 2 *venceu*, 3 *vencen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *venci* [VENÇA], 2 *vencis* [VENCES], 3 *venci* [VENÇA]; pl. 1 *vencem* [VENÇAM], 2 *venceu* [VENÇAU], 3 *vencin* [VENCEN].

Imperatiu : sing. 2 *venç*; pl. 1 *vencem* [VENÇAM], 2 *venceu*.

Participi passat : *vençut*, f. *vençuda*.

Els altres temps, com *témer*.

tòrcer

Es conjuga com *vèncer*, llevat en el participi passat, que fa *tort*, f. *torta*.

Es conjuguen com *tòrcer* : *destòrcer*, *retòrcer*, *colltòrcer* i *estòrcer*.

78. Verbs de radical en *d*. Són *perdre* (V. § 74) i *poder*.

poder

Gerundi : *podent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *puc*, 2 *pots*, 3 *pot*; pl. 1 *podem*, 2 *podeu*, 3 *poden*.

Pres. de subj. : sing. 1 *pugui* (o *puga*), 2 *puguis* (o *pugues*), 3 *pugui* (o *puga*); pl. 1 *puguem* [PUGAM], 2 *puguen* [PUGAU], 3 *puguin* (o *puguen*).

Imperatiu : sing. 2 *pugues*; pl. 1 *puguem* [PUGAM], 2 *puguen* [PUGAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *podia*, 2 *podies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *pogués*, 2 *poguessis* (o *poguesses*), &.

Perfet : sing. 1 *pogut*, 2 *pogueres*, 3 *pogué*, &.

Participi passat : *pogut*, f. *poguda*.

Futur : sing. 1 *podré*, 2 *podràs*, &.

Condicional : sing. 1 *podria*, 2 *podries*, &.

79. Verbs de radical en l. Prenen una *d* davant la terminació *re* : *absoldre* (rad. *absol*), *caldre* (rad. *cal*). Tres verbs terminen en *er* en el present d'infinitiu : *valer*, *voler* i *soler*.

absoldre

Gerundi : *absolent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *absolc*, 2 *absols*, 3 *absol*; pl. 1 *absolem*, 2 *absoleu*, 3 *absolen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *absolgui* (o *absolga*), 2 *absolguís* (o *absolgues*), 3 *absolgui* (o *absolga*); pl. 1 *absolguem* [ABSOLGAM], 2 *absolgueu* [ABSOLGAU], 3 *absolguin* (o *absolguen*).

Imperatiu : sing. 2 *absol*; pl. 1 *absolguem* [ABSOLGAM], 2 *absoleu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *absolia*, 2 *absolies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *absolgués*, 2 *absolguessis* (o *absolguesses*), &.

Perfet : sing. 1 *absolgut*, 2 *absolgueres*, 3 *absolgué*, &.

Participi passat : *absolt*, f. *absolta*.

Futur : sing. 1 *absoldré*, 2 *absoldràs*, &.

Condicional : sing. 1 *absoldria*, 2 *absoldries*, &.

Es conjuguen com *absoldre* : *resoldre*, *dissoldre*, *toldre*, *moldre* i *remoldre*. (El participi passat de *moldre* és *mòlt*. V. § 5.)

valer

Es conjuga com *absoldre*, llevat en el participi passat, que fa *valgut*, f. *valguda*.

Es conjuguen com *valer* : llurs compostos (*equivaler*, *prevaler*, &.), — *doldre* i *condoldre's*, — *caldre* i *soler*.

voler

Pres. d'ind. : sing. 1 *vull*, 2 *vols*, 3 *vol*; pl. 1 *volem*, 2 *voleu*, 3 *volen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *vulgui* (o *vulga*) [VULLA], 2 *vulguis* (o *vulgues*) [VULLES], 3 *vulgui* (o *vulga*) [VULLA]; pl. 1 *vulguem* [VULGAM, VULLAM], 2 *vulgueu* [VULGAU, VULLAU], 3 *vulguin* (o *vulguen*) [VULLEN].

Imperatiu : sing. 2 *vulgues* [VULLES]; pl. 1 *vulguem* [VULGAM, VULLAM], 2 *vulgueu* [VULGAU, VULLAU].

Els altres temps, com *valer*.

80. Verbs de radical en **m**. Són *témer*, *prémer* i *esprémer*. V. § 74.

81. Verbs de radical en **n**. Tots fan l'infinitiu en *re* precedit d'una *d* eufònica : *ofendre* (rad. *ofen*), *vendre* (rad. *ven*), *respondre* (rad. *respon*).

ofendre

Gerundi : *ofenent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *ofenc*, 2 *ofens*, 3 *ofèn*; pl. 1 *ofenem*, 2 *ofeneu*, 3 *ofenen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *ofengui* (o *ofenga*), 2 *ofenguis* (o *ofengues*), 3 *ofengui* (o *ofenga*); pl. 1 *ofenguem* [OFENGAM], 2 *ofengueu* [OFENGAU], 3 *ofenguin* (o *ofenguen*).

Imperatiu : sing. 2 *ofèn*; pl. 1 *ofenguem* [OFENGAM], 2 *ofeneu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *ofenia*, 2 *ofenies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *ofengués*, 2 *ofenguessis* (o *ofenguesses*), &.

Perfet : sing. 1 *ofenguí*, 2 *ofengueres*, 3 *ofengué*, &.

Participi passat : *ofès*, f. *ofesa*.

Futur : sing. 1 *ofendré*, 2 *ofendràs*, &.

Condicional : sing. 1 *ofendria*, 2 *ofendries*, &.

Són escrits amb un accent greu en la tercera persona del singular del present d'indicatiu i en la segona persona del singular de l'imperatiu *ofendre*, *dependre*, *defendre*, *despendre*, *suspendre*, els compostos de *prendre** i els compostos de *vendre*. Són escrits amb un accent agut en les dites persones *atendre*, *distendre*, *entendre*, *estendre*, *encendre*, *pretendre*, i llurs compostos. No prenen accent en les dites persones els verbs *romandre*, *prendre*, *vendre*, *fendre*, i els en *ondre*.

Els verbs en *ndre* que no fan el participi passat en *ès* són :

romandre : — *romàs*, f. *romasa*.

prendre : — *pres*, f. *presa*.

fendre : — *fes*, f. *fesa*.

fondre : — *fos*, f. *fosa*.

confondre : — *confós*, f. *confosa*.

respondre : — *respost*, f. *resposta*.

vendre : — *venut*, f. *venuda*.

Com *confondre* : *difondre*, *infondre*, *refondre*, *transfondre*.

Com *respondre* : *correspondre*, — *pondre* i *despondre*'s, — *compondre*, *descompondre* i *recompondre*.

Com *vendre* : els compostos de *vendre* (*revendre*, *carvendre*, &c.).

* En el verb *prendre* i els seus compostos (*aprendre*, *comprendre*, *desprendre*, &c.), és costum de reduir la síl·laba *pren* a *pen* en l'infinitiu, el futur i el condicional. Ex. : *pendre*, *pendré*, *pendria*; *apendre*, *apendré*, *apendria*; *compendre*, *compendré*, *compendria*.

82. Verbs de radical en *ny*. Són *plànyer*, *pertànyer*, *estrènyer*, *constrènyer*, *restreñyer*, *empènyer*, *atènyer*. Es conjuguen com *tèmer*, llevat en el participi passat :

plànyer : — *plangut*, f. *planguda* (però també *planyut*).

pertànyer : — *pertangut*, f. *pertanguda* (però també *pertanyut*).

estrènyer : — *estret*, f. *estreta*.

constrènyer : — *constret*, f. *constreta*.

restreñyer : — *restret*, f. *restreta*.

empènyer : — *empès*, f. *empesa*.

atènyer : — *atès*, f. *atesa*.

83. Verbs de radical en *p*. Són *rompre* i els seus nombrosos compostos (*corrompre*, *interrompre*, &c.). Es conjuguen exactament com *perdre*.

84. Verbs de radical en *rr*. Són *córrer* i els seus nombrosos compostos (*acórrer*, *concórrer*, *encórrer*, *escórrer*, &c.). Es conjuguen com segueix :

córrer

Gerundi : *corrent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *corro* [CÓRREC], 2 *corres*, 3 *corre*; pl. 1 *correm*, 2 *correu*, 3 *corren*.

Pres. de subj. : sing. 1 *corri* [CÓRREGA], 2 *corris* [CÓRREGUES], 3 *corri* [CÓRREGA]; pl. 1 *correguem* [CORREGAM] o *correm*, 2 *corregueu* [CORREGAU] o *correu*, 3 *corrin* [CÓRREGUEN].

Imperatiu : sing. 2 *corre*; pl. 1 *correguem* [CORREGAM] o *correm*, 2 *correu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *corria*, 2 *corries*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *corregués*, 2 *correguessis* (o *correguesses*), &.

Perfet : sing. 1 *correguí*, 2 *corregueres*, 3 *corregué*, &.

Participi passat : *corregut*, f. *correguda*.

Futur : sing. 1 *correré*, 2 *correràs*, &.

Condicional : sing. 1 *correria*, 2 *correries*, &.

85.

ésser (o *ser*)

Gerundi : *essent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *só* (o *sóc*), 2 *ets*, 3 *és*; pl. 1 *som*, 2 *sou*, 3 *són*.

Pres. de subj. : sing. 1 *sigui* (o *sigu*) [SIA], 2 *siguis* (o *sigues*) [SIES], 3 *sigui* (o *sigu*) [SIA]; pl. 1 *siguem* [SIGAM, SIAM], 2 *sigueu* [SIGAU, SIAU], 3 *siguin* (o *siguen*) [SIEN].

Imperatiu : sing. 2 *sigues* [SIES]; pl. 1 *siguem* [SIGAM, SIAM], 2 *sigueu* [SIGAU, SIAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *era*, 2 *eres*, 3 *era*; pl. 1 *érem*, 2 *éreu*, 3 *eren*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *fos*, 2 *fossis* (o *fosses*), 3 *fos*; pl. 1 *fóssim* (o *fóssem*), 2 *fóssiu* (o *fósseu*), 3 *fóssin* (o *fóssen*).

Perfet : sing. 1 *fui*, 2 *fores*, 3 *fou*; pl. 1 *fórem*, 2 *fóreu*, 3 *foren*.

Participi passat : *estat* (o *sigut*), f. *estada* (o *siguda*).

Futur : sing. 1 *seré*, 2 *seràs*, 3 *serà*; pl. 1 *serem*, 2 *sereu*, 3 *seran*.

Condicional : sing. 1 *seria*, 2 *seies*, 3 *seria*; pl. 1 *seriem*, 2 *serieu*, 3 *serien*.

Condicional en *ra* : sing. 1 *fóra*, 2 *fores*, 3 *fóra*; pl. 1 *fórem*, 2 *fóreu*, 3 *foren*.

86. Verbs de radical en *t*. Són *batre* i els seus compostos (*abatre, debatre, rebatre, &c.*), — *botre* i *rebotre*, — *retre*, — *metre* i els seus compostos (*admetre, ometre, trametre, &c.*). Es conjuguen com *perdre*, però els compostos de *metre* fan el participi passat en *ès*, fem. *esa* (Ex. : *admès admesa, omès omesa*); *metre* fa *mes*, fem. *mesa*.

87. Verbs de radical en *u* no permutables amb *v*. Són *plaure, caure, creure, seure, veure, jeure* (o *jaure*), *treure* (o *traure*), *riure, cloure, coure, noure*, amb els quals verbs poden agrupar-se els tres verbs *dir, dur* i *fer*.

complaure

Gerundi : *complaent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *complac*, 2 *complaus*, 3 *complau*; pl. 1 *complaem*, 2 *complaeu*, 3 *complauen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *complagui* (o *complaga*), 2 *complaguis* (o *complagues*), 3 *complagui* (o *complaga*); pl. 1 *complaguem* [COMPLAGAM], 2 *complagueu* [COMPLAGAU], 3 *complaguin* (o *complaguen*).

Imperatiu : sing. 2 *complau*; pl. 1 *complaguem* [COMPLAGAM], 2 *complaeu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *complaïa*, 2 *complaïes*, 3 *complaïa*; pl. 1 *complatem*, 2 *complateu*, 3 *complaïen*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *complagués*, 2 *complaguéssis* (o *complaguésses*), 3 *complagués*; pl. 1 *complaguéssim* (o *complaguéssém*), 2 *complaguéssiu* (o *complaguésséu*), 3 *complaguéssin* (o *complaguéssén*).

Perfet : sing. 1 *complaguí*, 2 *complagueres*, 3 *complagué*, &c.

Participi passat : *complagut*, f. *complaguda*.

Futur : sing. 1 *complauré*, 2 *complauràs*, &c.

Condicional : sing. 1 *complauria*, 2 *complauries*, &c.

Es conjuguen com *complaure* : *plaure, cloure, coure* i llurs compostos (*desplaure, &c., descloure, encloure, incloure, &c., recoure*), llevat que *cloure* fa el participi passat *clos*, fem. *closa* (anàlogament : *desclos desclosa, enclòs enclosa, &c.*), i *coure* fa *cuit*, fem. *cuita* (però, en el sentit de fer coïssor, sentir-se'n : *cogut*, fem. *coguda*).

creure

Gerundi : *creient* [CREENT].

Pres. d'ind. : sing. 1 *crec*, 2 *creus*, 3 *creu*; pl. 1 *creiem* [CREEM], 2 *creieu* [CREEU], 3 *creuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *cregui* (o *crega*), 2 *creguis* (o *cregues*), &.

Imperatiu : sing. 2 *creu*; pl. 1 *creguem* [CREGAM], 2 *creieu* [CREEU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *creia*, 2 *creies*, 3 *creia*; pl. 1 *crèiem*, 2 *crèieu*, 3 *creien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *cregués*, 2 *creguessis* (o *cregueses*), &.

Perfet : sing. 1 *cregut*, 2 *cregueres*, 3 *cregut*, &.

Participi passat : *cregut*, f. *creguda*.

Futur : sing. 1 *creuré*, 2 *creuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *creuria*, 2 *creuries*, &.

Es conjuguen com *creure*, ultra *descreure* : *seure*, *asseure*, *sobrescreure* i *lleure*.

riure

Gerundi : *rient*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *ric*, 2 *rius*, 3 *riu*; pl. 1 *riem*, 2 *rieu*, 3 *riuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *rigui* (o *riga*), 2 *riguis* (o *rigues*), 3 *rigui* (o *riga*); pl. 1 *riguem* [RIGAM], 2 *rigueu* [RIGAU], 3 *riguin* (o *riguen*).

Imperatiu : sing. 2 *riu*; pl. 1 *riguem* [RIGAM], 2 *rieu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *reia*, 2 *reies*, 3 *reia*; pl. 1 *rèiem*, 2 *rèieu*, 3 *reien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *rigués*, 2 *riguessis* (o *rigueses*), &.

Perfet d'ind. : sing. 1 *rigut*, 2 *rigueres*, 3 *rigut*, &.

Participi passat : *rigut*, f. *riguda*.

Futur : sing. 1 *riuré*, 2 *riuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *riuria*, 2 *riuries*, &.

jeure (o *jaure*)

Gerundi : *jaient* [JAENT].

Pres. d'ind. : sing. 1 *jec* [JAC], 2 *jeus* (o *jaus*), 3 *jeu* (o *jau*); pl. 1 *jaiem* [JAEM], 2 *jaieu* [JAEU], 3 *jeuen* (o *jauen*).

Pres. de subj. : sing. 1 *jegui* (o *jega*) [JAGA], 2 *jeguis* (o *jegues*) [JAGUES], 3 *jegui* (o *jega*) [JAGA]; pl. 1 *jaguem* [JAGAM], 2 *jagueu* [JAGAU], 3 *jeguïn* (o *jeguen*) [JAGUEN]. -

Imperatiu : sing. 2 *jeu* (o *jau*); pl. 1 *jaguem* [JAGAM], 2 *jaieu* [JAEU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *jeia*, 2 *jeies*, 3 *jeia*; pl. 1 *jèiem*, 2 *jèieu*, 3 *jeien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *jagués*, 2 *jaguessis* (o *jagues-*
ses), &.

Perfet : sing. 1 *jagut*, 2 *jagueres*, 3 *jagut*, &.

Participi passat : *jagut*, f. *jaguda*.

Futur : sing. 1 *jauré*, 2 *jauràs*, &.

Condicional : sing. 1 *jauria*, 2 *jauries*, &.

Es conjuguen com *jeure*, ultra *ajeure* : *treure* i els seus nombrosos compostos (*bestreure*, *distreure*, *retreure*, &.), llevat que aquests verbs tenen el participi passat, rizotònic, en *t*, fem. *ta* : *treure* : *tret treta*; *bestreure* : *bestret bestreta*, &.

caure

Gerundi : *caient* [CAENT].

Pres. d'ind. : sing. 1 *caic*, 2 *caus*, 3 *cau*; pl. 1 *caiem* [CAEM], 2 *caieu* [CAEU], 3 *cauen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *caigui* (o *caiga*), 2 *caiguis* (o *caigues*), &.

Imperatiu : sing. 2 *cau*; pl. 1 *caiguem* [CAIGAM], 2 *caieu* [CAEU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *queia*, 2 *queies*, 3 *queia*; pl. 1 *quèiem*, 2 *quèieu*, 3 *queien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *caigués*, 2 *caiguessis* (o *caigues-*
ses), &.

Perfet : sing. 1 *caigut*, 2 *caigueres*, 3 *caigut*, &.

Participi passat : *caigut*, f. *caiguda*.

Futur : sing. 1 *cauré*, 2 *cauràs*, &.

Condicional : sing. 1 *cauria*, 2 *cauries*, &.

Es conjuguen com *caure* : *decaure*, *recaure*, *escaure*.

veure

Gerundi : *veient* [VEENT].

Pres. d'ind. : sing. 1 *veig*, 2 *veus*, 3 *veu*; pl. 1 *veiem* [VEEM], 2 *veieu* [VEEU], 3 *veuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *vegi* (o *veja*), 2 *vegís* (o *veges*), 3 *vegi* (o *veja*); pl. 1 *vegem* [VEJAM], 2 *vegeu* [VEJAU], 3 *vegin* (o *vegen*).

Imperatiu : sing. 2 *veges* (o *ves*); pl. 1 *vegem* [VEJAM], 2 *vegeu* [VEJAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *veia*, 2 *veies*, 3 *veia*; pl. 1 *vèiem*, 2 *vèieu*, 3 *veien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *veiés* [VEÉS], 2 *veiessís* (o *veiesses*) [VEESSES], &.

Perfet : sing. 1 *viu*, 2 *veres* o *veieres* [VEERES], 3 *viu*, *véu* o *veié* [VEÉ]; pl. 1 *vèrem* o *veièrem* [VEÉREM], 2 *vèreu* o *veièreu* [VEÉREU], 3 *veren* o *veieren* [VEEREN].

Participi passat : *vist*, f. *vista*.

Futur : sing. 1 *veuré*, 2 *veuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *veuria*, 2 *veuries*, &.

Es conjuguen com *veure* : *reveure*, *prevéure*, *entreveure*.

dir

Gerundi : *dient*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *dic*, 2 *dius*, 3 *diu*; pl. 1 *diem*, 2 *diu*, 3 *diuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *digui* (o *diga*), 2 *diguís* (o *digues*), &.

Imperatiu : sing. 2 *digues*; pl. 1 *diguem* [DIGAM], 2 *digueu* [DIGAU].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *deia*, 2 *deies*, 3 *deia*; pl. 1 *dèiem*, 2 *dèieu*, 3 *deien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *digués*, 2 *diguessís* (o *diguesses*), &.

Perfet : sing. 1 *diguí*, 2 *digueres*, 3 *digué*, &.

Participi passat : *dit*, f. *dita*.

Futur : sing. 1 *diré*, 2 *diràs*, &.

Condicional : sing. 1 *diria*, 2 *diries*, &.

Es conjuguen com *dir* els seus compostos (*desdir*, *contradir*, *predir*, &.).

dur

Gerundi : *duent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *duc*, 2 *duus*, 3 *dun*; pl. 1 *duem*, 2 *dueu*, 3 *duen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *dugui* (o *duga*), 2 *duguís* (o *dugues*), &.

Imperatiu : sing. 1 *dun*; pl. 1 *duguem* [DUGAM], 2 *dueu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *duia*, 2 *duies*, 3 *duia*; pl. 1 *dúiem*, 2 *dúieu*, 3 *duien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *dugués*, 2 *duguessis* (o *dugues-ses*), &.

Perfet : sing. 1 *duguí*, 2 *dugueres*, 3 *dugué*, &.

Participi passat : *dut* [DUIT], f. *duta* [DUTA].

Futur : sing. 1 *duré*, 2 *duràs*, &.

Condicional : sing. 1 *duria*, 2 *duries*, &.

fer

Gerundi : *fent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *faig* [FAÇ], 2 *fas*, 3 *fa*; pl. 1 *fem*, 2 *feu*, 3 *fan*.

Pres. de subj. : sing. 1 *faci* (o *faça*), 2 *facis* (o *faces*), 3 *faci* (o *faça*); pl. 1 *fem* [FAÇAM], 2 *feu* [FAÇAU], 3 *facin* (o *facen*).

Imperatiu : sing. 2 *fes*; pl. 1 *fem* [FAÇAM], 2 *feu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *feia*, 2 *feies*, 3 *feia*; pl. 1 *fèiem*, 2 *fèieu*, 3 *fèien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *fes*, 2 *fessis* (o *fesses*), 3 *fes*; pl. 1 *fèssim* (o *fèssim*), 2 *fèssiu* (o *fèsseu*), 3 *fèssin* (o *fèssen*).

Perfet : sing. 1 *fiu*, 2 *feres*, 3 *fèu*; pl. 1 *fèrem*, 2 *fèreu*, 3 *feren*.

Participi passat : *fet*, f. *feta*.

Futur : sing. 1 *faré*, 2 *faràs*, &.

Condicional : sing. 1 *faria*, 2 *faries*, &.

Es conjuguen com *fer* els seus compostos (*desfer*, *refer*, *estrafer*, &.), en els quals, però, cal accentuar la segona i tercera persones del singular del present d'indicatiu (*desfàs*, *desfà*; *refàs*, *refà*), la segona del singular de l'imperatiu (*desfés*, *refés*) i la primera i tercera persones del singular de l'imperfet de subjuntiu (*desfés*, *refés*).

En alguns verbs d'aquest grup el català antic presenta formes de primera i segona persones del plural del present d'indicatiu terminades en *im* i *its* (Ex. : DEYM, DEYTS). El balear ha mantingut i generalitzat aquestes terminacions, reduint *its* a *is*; d'on : *deim*, *deis*, *creim*, *creis*, *duim*, *duis*, &., formes usades sovint pels escriptors mallorquins actuals en lloc de *diem*, *dieu*, *creiem*, *creieu*, *duem*, *duen*, &.

88. Verbs de radical en *u* permutable amb *v*. Són *beure*, *deure*, *escriure*, *viure*, *moure*, *ploure*, amb els quals verbs es pot agrupar *haver*.

beure

Gerundi : *bevent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *bec*, 2 *beus*, 3 *beu*; pl. 1 *bevem*, 2 *beveu*, 3 *beuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *begui* (o *bega*), 2 *beguis* (o *begues*), &.

Imperatiu : sing. 2 *beu*; pl. 1 *beguem* [BEGAM], 2 *beveu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *bevia*, 2 *beviés*, 3 *bevia*; pl. 1 *beviem*, 2 *beviem*, 3 *beviem*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *begués*, 2 *beguessis* (o *beguesses*), &.

Perfet : sing. 1 *begut*, 2 *begueres*, 3 *begut*, &.

Participi passat : *begut*, f. *beguda*.

Futur : sing. 1 *beuré*, 2 *beuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *beuria*, 2 *beuries*, &.

Es conjuguen com *beure*, ultra els seus compostos : *deure*, *ploure* i *moure* amb els seus compostos *commoure*, *somoure*, &.

escriure

Gerundi : *escrivint*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *escric*, 2 *escrius*, 3 *escriu*; pl. 1 *escrivim*, 2 *escriviu*, 3 *escriuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *escrigui* (o *escriga*), 2 *escriguis* (o *escrigues*), &.

Imperatiu : sing. 2 *escriu*; pl. 1 *escriguem* [ESCRIGAM], 2 *escriviu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *escrivía*, 2 *escrivies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *escrivís*, 2 *escrivís* (o *escrivís*), 3 *escrivís*; pl. 1 *escrivís* (o *escrivís*), 2 *escrivís* (o *escrivís*), 3 *escrivís* (o *escrivís*).

Perfet : sing. 1 *escribí*, 2 *escrivies*, 2 *escribí*; pl. 1 *escrivírem*, 2 *escrivírem*, 3 *escrivírem*.

Participi passat : *escrib*, f. *escrita*.

Futur : sing. 1 *escriuré*, 2 *escriuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *escriuria*, 2 *escriuries*, &.

Es conjuguen com *escriure* tots els verbs en *scriure* : *inscriure*, *prescriure*, *transcriure*, &.

viure

Gerundi : *vivint*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *visc*, 2 *vius*, 3 *viu*; pl. 1 *vivim*, 2 *viviu*, 3 *viuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *visqui* (o *visca*), 2 *visquis* (o *visques*),
3 *visqui* (o *visca*); pl. 1 *visquem* [VISCAM], 2 *visqueu* [VISCAU],
3 *visquin* (o *visquen*).

Imperatiu : sing. 2 *viu*; pl. 1 *visquem* [VISCAM], 2 *viviu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *viçia*, 2 *viçies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *visqués*, 2 *visquessis* (o *visques-*
ses), &.

Perfet : sing. 1 *viscut*, 2 *visqueres*, 3 *viscuté*, &.

Participi passat : *viscut*, f. *viscuda*.

Futur : sing. 1 *viuré*, 2 *viuràs*, &.

Condicional : sing. 1 *viuria*, 2 *viuries*, &.

Es conjuguen com *viure* els seus compostos (*conviure*,
malviure, &.).

haver

Gerundi : *havent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *he*, 2 *has*, 3 *ha*; pl. 1 *havem* (o *hem*),
2 *haveu* (o *heu*), 3 *han*.

Pres. de subj. : sing. 1 *hagi* (o *haja*), 2 *hagis* (o *hages*),
3 *hagi* (o *haja*); pl. 1 *hàgim* (o *hàgem*) [HAJAM], 2 *hàgiu* (o *hà-*
geu) [HAJAU], 3 *hagin* (o *hagen*) [també : pl. 1 *hagem*, 2 *hageu*].

Imperatiu : sing. 2 *hages*; pl. 1 *hàgim* (o *hàgem*) [HAJAM],
2 *hàgiu* (o *hàgeu*) [HAJAU] [també : pl. 1 *hagem*, 2 *hageu*].

Imperf. d'ind. : sing. 1 *havia*, 2 *havies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *hagués*, 2 *haguessis* (o *hagues-*
ses), &.

Perfet : sing. 1 *hagut*, 2 *hagueres*, 3 *hagué*, &.

Participi passat : *hagut*, f. *haguda*.

Futur : sing. 1 *hauré*, 2 *hauràs*, &.

Condicional : sing. 1 *hauria*, 2 *hauries*, &.

Condicional en *ra* : sing. 1 *haguera*, 2 *hagueres*, 3 *haguera*;
pl. 1 *haguérem*, 2 *haguéreu*, 3 *hagueren*.

haver o heure

Pres. d'ind. : sing. 1 *hec*, 2 *heus*, 3 *heu*; pl. 1 *havem*, 2 *haveu*,
3 *heuen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *hegui*, 2 *heguis*, 3 *hegui*; pl. 1 *haguem*,
2 *hagueu*, 3 *heguin*.

Imperatiu : sing. 2 *heu*; pl. 1 *haguem*, 2 *haveu*.

Els altres temps, com *haver* intransitiu.

89. Verbs de radical en *ix*. Són *créixer*, *merèixer*, *irèixer*, *nèixer* (o *nàixer*), *conèixer*, *parèixer*.

créixer

Gerundi : *creixent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *creixo* [CRESC], 2 *creixes*, 3 *creix*; pl. 1 *creixem*, 2 *creixeu*, 3 *creixen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *creixi* (o *cresca*), 2 *creixis* (o *cresques*), 3 *creixi* (o *cresca*); pl. 1 *creixem* o *cresquem* [CRESCAM], 2 *creixeu* o *cresqueu* [CRESCAU], 3 *creixin* (o *cresquen*).

Imperatiu : sing. 2 *creix*; pl. 1 *creixem* o *cresquem* [CRESCAM], 2 *creixeu*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *creixés* o *cresqués*, 2 *creixessis* (o *creixesses*) o *cresquesses*, &.

Perfet : sing. 1 *creixí* o *cresquí*, 2 *creixeres* o *cresqueres*, 3 *creixé* o *cresqué*, &.

Participi passat : *crescut*, f. *crescud*a.

Futur : sing. 1 *creixeré*, 2 *creixeràs*, &.

Condicional : sing. 1 *creixeria*, 2 *creixeries*, &.

Es conjuguen com *créixer*, ultra els seus compostos (*acréixer*, *decréixer*, &.) : *merèixer*, *desmerèixer* i l'arcaic *irèixer*.

nèixer (o *nàixer*)

Gerundi : *naixent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *neixo* (o *naixo*) [NASC], 2 *neixes* (o *naixes*), 3 *neix* (o *naix*); pl. 1 *naixem*, 2 *naixeu*, 3 *neixen* (o *naixen*).

Pres. de subj. : sing. 1 *neixi* (o *naixi*) [NASCA], 2 *neixis* (o *naixis*) [NASQUES], 3 *neixi* (o *naixi*) [NASCA]; pl. 1 *naixem* o *nasquem* [NASCAM], 2 *naixeu* o *nasqueu* [NASCAU], 3 *neixin* (o *naixin*) [NASQUEN].

Imperatiu : sing. 2 *neix* (o *naix*); pl. 1 *naixem* o *nasquem* [NASCAM], 2 *naixeu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *naixia*, 2 *naixies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *naixés* o *nasqués*, &.

Perfet : sing. 1 *naixí* o *nasquí*, 2 *naixeres* o *nasqueres*, 3 *naixé* o *nasqué*, &.

Participi passat : *nascut*, f. *nascud*a.

Futur : sing. 1 *naixeré*, 2 *naixeràs*, &.

Condicional : sing. 1 *naixeria*, 2 *naixeries*, &.

conèixer

Gerundi : *coneixent*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *conec*, 2 *coneixes*, 3 *coneix*; pl. 1 *coneixem*, 2 *coneixeu*, 3 *coneixen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *conegui* (o *conega*), 2 *coneguis* (o *conegues*), 3 *conegui* (o *conega*); pl. 1 *coneguem* [CONEGAM], 2 *conegueu* [CONEGAU], 3 *coneguin* (o *coneguen*).

Imperatiu : sing. 2 *coneix*; pl. 1 *coneguem*. [CONEGAM], 2 *coneixeu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *coneixia*, 2 *coneixies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *conegués*, 2 *coneguessis* (o *coneguesses*), &.

Perfet : sing. 1 *conegut*, 2 *conegueres*, 3 *conegué*, &.

Participi passat : *conegut*, f. *coneguda*.

Futur : sing. 1 *coneixerè*, 2 *coneixeràs*, &.

Condicional : sing. 1 *coneixeria*, 2 *coneixeries*, &.

Es conjuguen segons aquest model : *conèixer* i els seus compostos (*desconèixer*, *reconèixer*); *parèixer* i els seus compostos (*aparèixer*, *comparèixer*, &.).

γ. VERBS DE LA TERCERA CONJUGACIÓ

90. Pertanyen a la tercera conjugació els verbs que fan el present d'infinitiu en *-ir*, llevat *dir*, que pertany a la segona. La gran majoria dels verbs de la tercera conjugació es conjuguen segons el següent model :

servir

Gerundi : *servint*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *serveixo* [SERVESE], 2 *serveixes*, 3 *serveix*; pl. 1 *servim*, 2 *serviu*, 3 *serveixen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *serveixi* [SERVESCA], 2 *serveixis* [SERVESQUES], 3 *serveixi* [SERVESCA]; pl. 1 *servim*, 2 *serviu*, 3 *serveixin* [SERVESQUEN].

Imperatiu : sing. 2 *serveix*; pl. 1 *servim*, 2 *serviu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *servia*, 2 *servies*, 3 *servia*; pl. 1 *servíem*, 2 *servíeu*, 3 *servien*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *servís*, 2 *servíssis* (o *servísses*), 3 *servís*; pl. 1 *servíssim* (o *servíssem*), 2 *servíssiu* (o *servísseu*), 3 *servíssin* (o *servísseu*).

Perfet : sing. 1 *serví*, 2 *servíres*, 3 *serví*; pl. 1 *servírem*, 2 *servíreu*, 3 *servíren*.

Participi passat : *servit*, f. *servida*.

Futur : sing. 1 *serviré*, 2 *serviràs*, 3 *servirà*; pl. 1 *servírem*, 2 *servíreu*, 3 *servíran*.

Condicional : sing. 1 *serviria*, 2 *serviries*, 3 *serviria*; pl. 1 *servíriem*, 2 *servíriteu*, 3 *servírien*.

Tenen el participi passat irregular els verbs *establir*, *complir*, *suplir*, *reblir*, *oferir*, *cobrir*, *sofrir* i *imprimir*, que fan respectivament en aquest temps *establert*, *complert* (al costat, però, de *complít*), *suplert*, *reblert*, *ofert*, *cobert*, *sofert* (fem. *establerta*, *completa*, &.) i *imprès* (fem. *impresa*).

91. En els verbs de la tercera conjugació en els quals la darrera lletra radical és una vocal, les terminacions començades en *i* són escrites amb una dièresi sobre aquesta lletra, llevat en aquelles formes en què la *i* és escrita *í*, així com en l'infinitiu, el gerundi, el futur i el condicional. Exemple :

traduir

Gerundi : *traduint*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *tradueixo* [TRADUESC], 2 *tradueixes*, 3 *tradueix*; pl. 1 *traduïm*, 2 *traduïu*, 3 *tradueixen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *tradueixi* [TRADUESCA], 2 *tradueixis* [TRADUESQUES], 3 *tradueixi* [TRADUESCA]; pl. 1 *traduïm*, 2 *traduïu*, 3 *tradueixin* [TRADUESQUEN].

Imperatiu : sing. 2 *tradueix*; pl. 1 *traduïm*, 2 *traduïu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *traduïa*, 2 *traduïes*, 3 *traduïa*; pl. 1 *traduïem*, 2 *traduïeu*, 3 *traduïen*.

Imperf. de subj. : sing. 1 *traduís*, 2 *traduís* (o *traduís*), 3 *traduís*; pl. 1 *traduís* (o *traduís*), 2 *traduís* (o *traduís*), 3 *traduís* (o *traduís*).

Perfet : sing. 1 *traduí*, 2 *traduíres*, 3 *traduí*; pl. 1 *traduírem*, 2 *traduíreu*, 3 *traduíren*.

Participi passat : *traduït*, f. *traduïda*.

Futur : sing. 1 *traduiré*, 2 *traduiràs*, &.

Condicional : sing. 1 *traduiria*, 2 *traduiries*, &.

En el valencià la *e* de l'increment *eix* (o *ESC*) es troba reemplaçada per una *i*. Així : *servix, servixes, servixen; traduïx, traduïxes, traduïxen*. (Notem, demés, el canvi de *s* en *x* davant *c* i *q* : *servixc, servixca, servixques, &c.*).

92. En un curt nombre de verbs de la tercera conjugació, les tres persones del singular i la tercera del plural dels presents d'indicatiu i subjuntiu i la segona del singular de l'imperatiu no prenen l'increment *eix*. Heus aquí la conjugació d'aquests verbs :

dormir

Pres. d'ind. : sing. 1 *dormo* [DORM], 2 *dorms*, 3 *dorm*; pl. 1 *dormim*, 2 *dormiu*, 3 *dormen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *dormi* [DORMA], 2 *dormis* [DORMES], 3 *dormi* [DORMA]; pl. 1 *dormim* [DORMAM], 2 *dormiu* [DORMAU], 3 *dormin* [DORMEN].

Imperatiu : sing. 2 *dorm*; pl. 1 *dormim* [DORMAM], 2 *dormiu*. Els altres temps, com *servir*.

Es conjuguen com *dormir*, ultra els seus compostos : *ajupir, bullir, esmunyir, grunyir, mentir, munyir, retrunyir, sentir, morir* i llurs compostos (però no *assentir, dissentir*).

Morir fa el participi passat *mort*, fem. *morta*. (En aquest verb les formes antigues corresponents a *moro, mori, moris, &c.*, són *MUIR, MUIRA, MUIRES, &c.*).

cruixir

Pres. d'ind. : sing. 1 *cruixo* [CRUIX], 2 *cruixes*, 3 *cruix*; pl. 1 *cruixim*, 2 *cruixiu*, 3 *cruixen*.

Els altres temps, com *dormir*.

fugir

Pres. d'ind. : sing. 1 *fujo* [FUIG], 2 *fuges*, 3 *fuig*; pl. 1 *fugim*, 2 *fugiu*, 3 *fugen*.

Imperatiu : sing. 2 *fuig*; pl. 1 *fugim*, 2 *fugiu*.

Els altres temps, com *dormir*.

pudir

Pres. d'ind. : sing. 1 *pudo* [PUT], 2 *puts*, 3 *put*; pl. 1 *pudim*, 2 *pudiu*, 3 *puden*.

Imperatiu : sing. 2 *put*; pl. 1 *pudim*, 2 *pudiu*.

Els altres temps, com *dormir*.

obrir

Pres. d'ind. : sing. 1 *obro* [OBRE], 2 *obres*, 3 *obre*; pl. 1 *obrim*, 2 *obriu*, 3 *obren*.

Imperatiu : sing. 2 *obre*; pl. 1 *obrim*, 2 *obriu*.

Participi passat : *obert*, f. *oberta*.

Els altres temps, com *dormir*.

Omplir es conjuga com *obrir*, llevat en el participi passat, que fa *omplert*.

collir

Pres. d'ind. : sing. 1 *cullo*, 2 *culls*, 3 *cull*; pl. 1 *collim*, 2 *colliu*, 3 *cullen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *culli*, 2 *cullis*, 3 *culli*; pl. 1 *collim*, 2 *colliu*, 3 *cullin*.

Imperatiu : sing. 2 *cull*; pl. 1 *collim*, 2 *colliu*.

Els altres temps, com *servir*.

Es conjuguen segons aquest model : *collir*, *sortir*, *escopir* i llurs compostos (*recollir*, *ressortir*), &.

cosir

Pres. d'ind. : sing. 1 *cusó*, 2 *cuses*, 3 *cus*; pl. 1 *cosim*, 2 *cosiu*, 3 *cusen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *cusi*, 2 *cusis*, 3 *cusi*; pl. 1 *cosim*, 2 *cosiu*, 3 *cusin*.

Imperatiu : sing. 2 *cus*; pl. 1 *cosim*, 2 *cosiu*.

Els altres temps, com *servir*.

Els seus compostos (*descosir*, &.) accentuen gràficament la *u* en la tercera persona del singular del present d'indicatiu i en la segona del singular de l'imperatiu (*descús*).

tossir

Pres. d'ind. : sing. 1 *tusso*, 2 *tusses*, 3 *tus*; pl. 1 *tossim*, 2 *tossiu*, 3 *tussen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *tussi*, 2 *tussis*, 3 *tussi*; pl. 1 *tossim*, 2 *tossiu*, 3 *tussin*.

Imperatiu : sing. 2 *tus*; 1 *tossim*, 2 *tossiu*.

Els altres temps, com *servir*.

eixir

Pres. d'ind. : sing. 1 *ixo* [ISC], 2 *ixes*, 3 *ix*; pl. 1 *eixim*, 2 *eixiu*, 3 *ixen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *ixi* [ISCA], 2 *ixis* [ISQUES], 3 *ixi* [ISCA]; pl. 1 *eixim* [ISCAM], 2 *eixiu* [ISCAU], 3 *ixin* [ISQUEN].

Imperatiu : sing. 2 *ix*; pl. 1 *eixim* [ISCAM], 2 *eixiu*.

Els altres temps, com *servir*.

Eixir muda la *i* en *ï* en els seus compostos. Exemple :

Pres. d'ind. : sing. 1 *reïxo*, 2 *reïxes*, 3 *reïx*; pl. 1 *reeixim*, 2 *reeixiu*, 3 *reïxen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *reïxi*, 2 *reïxis*, 3 *reïxi*; pl. 1 *reeixim*, 2 *reeixiu*, 3 *reïxin*.

Imperatiu : sing. 2 *reïx*; pl. 1 *reeixim*, 2 *reeixiu*.

lluir

Pres. d'ind. : sing. 1 *lluo* [LLUU], 2 *lluus*, 3 *lluu*; pl. 1 *lluïm*, 2 *lluïu*, 3 *lluen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *lluï*, 2 *lluïs*, 3 *lluï*; pl. 1 *lluïm*, 2 *lluïu*, 3 *lluïn*.

Imperatiu : sing. 2 *lluu*; pl. 1 *lluïm*, 2 *lluïu*.

Els altres temps, com *traduir*.

Es conjuguen com *lluir* els seus compostos i *pruir*.

oir

Aquest verb es conjuga actualment com *traduir*; però en la llengua literària encara es troben algun cop usades les antigues formes pures *ou*, *ous* i *ouen*. (La primera persona del singular del present d'indicatiu era *oig*, i el present de subjuntiu, *oja*, *oges*, &.)

tenir

Gerundi : *tenint*.

Pres. d'ind. : sing. 1 *tinc*, 2 *tens*, 3 *té*; pl. 1 *tenim*, 2 *teniu*,
3 *tenen*.

Pres. de subj. : sing. 1 *tingui* (o *tinga*), 2 *tinguis* (o *tingues*),
3 *tingui* (o *tinga*); pl. 1 *tinguem* [TINGAM], 2 *tingueu* [TINGAU],
3 *tinguin* [o TINGUEN].

Imperatiu : sing. 2 *té*, *ten*; pl. 1 *tinguem* [TINGAM], 2 *teniu*.

Imperf. d'ind. : sing. 1 *tenia*, 2 *tenies*, &.

Imperf. de subj. : sing. 1 *tingués*, 2 *tinguessis* (o *tingues-*
ses), &.

Perfet : sing. 1 *tingut*, 2 *tingueres*, 3 *tingué*, &.

Participi passat : *tingut*, f. *tinguda*.

Futur : sing. 1 *tindré*, 2 *tindràs*, &.

Condicional : sing. 1 *tindria*, 2 *tindries*, &.

venir

Pres. d'ind. : sing. 1 *vinc*, 2 *véns*, 3 *ve*; pl. 1 *venim*, 2 *veniu*,
3 *vénen*.

Imperatiu : sing. 2 *vina*; pl. 1 *vinguem* [VINGAM], 2 *veniu*.

Els altres temps, com *tenir*.

Es conjuga exactament com *venir* el seu compost *revenir*.
Els altres compostos de *venir* (*avenir-se*, *convenir*, &) i els de
tenir (*detenir*, *retenir*, *contenir*, &) es conjuguen com *obtenir*.

obtenir

Imperatiu : sing. 2 *obté*n; pl. 1 *obtinguem* [OBTINGAM],
2 *obteniu*.

Els altres temps, com *tenir*.

8. TEMPS COMPOSTOS

93. Els temps compostos dels verbs es formen anteposant a llur participi passat els temps simples del verb *haver*.
Exemple :

haver portat;
havent portat;
he portat, has portat, ha portat, havem (o hem) portat, haveu
(o heu) portat, han portat;
hagi (o haja) portat, hagi (o hages) portat, &;
havia portat, havies portat, &;
hagués portat, haguessis (o haguesses) portat, &;
haguí portat, hagueres portat, hagué portat, &;
hauré portat, hauràs portat, &;
hauria portat, hauries portat, &;
haguera portat, hagueres portat, haguera portat, &.

En català antic els verbs reflexius i un gran nombre de verbs intransitius, tals com *ésser, néixer, morir, esdevenir, romandre, restar, anar, venir, arribar, entrar, eixir, sortir, passar, fugir, caure, tornar*, formen normalment llurs temps compostos anteposant els temps simples del verb *ésser* a llur participi passat, el qual concorda llavors amb el subjecte de la proposició.
Ex. : *Só anat o Só anada. | Ell és vingut. | Ella era arribada. | Ells s'eren posats prop d'elles. | Les barques se són acostades a la riba. | Això s'era esdevingut un dissabte. | No crec que sia estada ella. | Si ens fóssem posats o posades a jugar.*

L'ús de l'auxiliar *ésser* en els temps compostos és admissible i àdhuc en alguns casos recomanable; però, en general, és preferible d'usar l'auxiliar *haver*.

94. Quan un verb transitiu en un temps compost va acompanyat d'un complement directe, el participi passat pot concordar amb el dit complement o romandre invariable. Ex. : *Havia REBUT una carta o Havia REBUDA una carta. | Els nois que havem TROBAT o Els nois que havem TROBATS. | N'havíem MENJAT dues o N'havíem MENJADES dues.*

És recomanable (si no obligatori) de fer concordar el participi passat amb el complement directe quan aquest és

un pronom personal feble de tercera persona. Ex. : *La carta, l'han COMENÇADA, però no l'han ACABADA.* | *La teva germana, l'he SENTIDA cantar una vegada.* | *On són?* — *No ELS hem VISTOS.* | *On teniu les plomes?* — *LES havem PERDUDES.* | *Jo n'he MENJADA una, i ell n'ha MENJADES tres.*

En canvi, en tots els altres casos és, en general, preferible de deixar el participi passat invariable. Ex. : *Ja has ESCRIT la carta?* | *La noia que ells han VIST, és la germana d'en Pere.* | *Quantes caixes han PORTAT?* | *Li havien VENUT quatre cavalls.* | *Les flors que t'havien ENVIAT.*

Quan en una proposició hi ha un verb transitiu en un temps compost (*he sentit*) seguit d'un verb en infinitiu (*cantar*) i hi figura un complement directe, cal tenir en compte si aquest és complement del primer verb o del segon, i en el segon cas evitar la concordança del participi passat amb el dit complement. Ex. : *Aquesta cançó, l'he SENTIT cantar* (no SENTIDA : el pronom *l'* és complement directe de *cantar*, no de *sentir*). | *Aquestes danses, les hem VIST ballar a París* (no VISTES : el pronom *les* és complement directe de *ballar*, no de *veure*). En canvi : *Aquesta dona, l'he SENTIDA cantar* (on el pronom *l'* és complement directe de *sentir*, no de *cantar*). | *Aquestes noies, les hem VISTES ballar a París* (on el pronom *les* és complement directe de *veure*, no de *ballar*).

Però la concordança del participi passat del primer verb amb el complement directe del segon és admissible i àdhuc recomanable (en el cas, naturalment, d'ésser el complement directe algun dels pronoms *la, els, les i en*) quan el primer verb és *-voler, poder, saber, fer, gosar, haver de*. Ex. : *La carta, no l'han POGUDA acabar.* | *L'havem FETA fer pel fuster.* | *No l'han SABUDA cosir.*

e. TEMPS DITS PERIFRÀSTICS

95. El perfet d'indicatiu perifràstic es forma anteposant a l'infinitiu present del verb que es conjuga els mots *vaig, vas o vares, va, vam o vàrem, vau o vàreu, van o varen*. Ex. : sing. 1 *vaig portar* (= *portí*), 2 *vas o vares portar* (= *portares*), 3 *va portar* (= *portà*); pl. 1 *vam o vàrem portar* (= *portàrem*),

2 *vau* o *vàreu portar* (= *portàreu*), 3 *van* o *varen portar* (= *portaren*).

Anàlogament, en lloc de *haguí portat*, *hagueres portat*, &., es pot dir *vaig haver portat*, *vas* o *vares haver portat*, &.

Un altre temps perifràstic (no registrat fins ara en les gramàtiques catalanes) és el pretèrit de subjuntiu *vagi portar*, *vagis portar*, *vagi portar*, *vàgim portar*, *vàgiu portar*, *vagin portar*, el qual s'usa en casos com *Ell no diu que tu li vagis contar*, que correspon a un *Ell diu que tu li vas contar*, de la mateixa manera que *Ell no diu que tu li hakis contat* correspon a un *Ell diu que tu li has contat*.

7. OBSERVACIONS SOBRE L'ÚS D'ALGUNS TEMPS

96. En les proposicions condicionals que expressen un fet no existent en realitat, es poden usar amb la mateixa valor l'imperfet de subjuntiu i el d'indicatiu. Ex. : *Si TINGUÉS diners compraria aquesta casa*, o *Si TENIA diners compraria aquesta casa*. | *Si ho SABÉS us ho diria*, o *Si ho SABIA us ho diria*. | *Si FOS més pesant no el podrieu alçar* o *Si ERA més pesant no el podrieu alçar*. En general, però, és preferible l'imperfet d'indicatiu al de subjuntiu.

Quan la proposició condicional conté un plusquamperfet de subjuntiu (*hagués vingut*), l'auxiliar del verb de la proposició principal pot revestir la forma *hauria* o *haguera*, però no *hagués*. Ex. : *Si haguessis vingut t'HAURIEM* o *t'HAGUÉREM donat això* (però no : *t'HAGUÉSSIM donat això*, com escriuen alguns a tort).

En les proposicions condicionals introduïdes amb la conjunció *si*, la llengua moderna ha reemplaçat completament el futur pel present d'indicatiu, de manera que en aquestes proposicions el present és usat amb la valor d'un futur. Ex. : *Si FAS això seràs castigat* (en lloc de *Si FARÀS això seràs castigat*, construcció que no seria pas desenraonat de tractar de reintroduir en la llengua literària).

En les proposicions subordinades introduïdes amb la conjunció *quan* i en les proposicions relatives que expressen un fet la realització del qual és incerta, el futur pot ésser reemplaçat pel present de subjuntiu. Així, es pot dir : *Els que TREBA-*

LLARAN *seran recompensats* i *Els que* TREBALLIN *seran recompensats*. | Quan VINDRÀS *t'ho contaré tot* i Quan VINGUIS *t'ho contaré tot*. Hi ha un cas, però, en què la substitució del futur pel present de subjuntiu pot donar lloc a una frase equívoca : quan el verb de la proposició subordinada està en primera o segona persona del plural i és un verb en què aquestes dues persones revesteixen la mateixa forma en els dos presents d'indicatiu i de subjuntiu. Per exemple, la frase *Els que* TREBALLAREM (acció futura) *serem recompensats*, amb la substitució del futur (*treballarem*) pel present de subjuntiu (*treballem*) es confon amb *Els que* TREBALLEM (acció present) *serem recompensats*.

7. COMBINACIONS DEL VERB AMB ELS PRONOMS FEBLES

97. Els pronoms personals febles es posposen al verb quan aquest està en infinitiu, gerundi o imperatiu. Exemples : *Ens pregava de fer-ho*. | *Anant-hi, la veuràs*. | *Fes-me el favor de venir*.

La posposició dels pronoms febles al verb quan aquest està en altres temps (Ex. : *Plau-me que ho facin*) és un arcaisme que cal usar amb una gran circumspecció.

Quan un verb en infinitiu fa de complement d'un verb anterior, sovint els pronoms complements d'aquell són atrets per aquest, adjuntant-s'hi en lloc d'adjuntar-se a l'infinitiu de què són complements. Ex. : *M'ho vaig decidir a fer* en lloc de *Em vaig decidir a fer-ho*. En general, cal evitar aquesta atracció, adjuntant a cada verb els complements seus. En alguns casos, però, la dita atracció és perfectament admissible (i àdhuc recomanable) :

I. — Quan el primer verb és *voler*, *poder*, *saber*, *soler*, *deure*, *gostar*, *fer*, *deixar*. Ex. : *Me la vol pendre*. | *No les pot aixecar*. | *No ho sap fer*. | *Hi solia anar de nits*. | *Lí devia saber greu*. | *No ho gosa fer*. | *Fes-la adobar*. | *Deixa'ls-ho emportar*.

II. — Quan el primer verb és *haver* o *tenir* seguits de la preposició *de* : *L'has de tornar avui mateix*. | *Hi hauries d'anar*.

III. — Quan el primer verb és *anar* o *venir* seguits de la preposició *a* : *L'anava a veure cada dia*. | *M'ho ha vingut a dir*.

IV. — Quan el primer verb és *sentir*, *oir*, *veure*, &c. Ex. : *Aquesta cançó, ja la sentireu cantar demà*. | *Aquesta dansa, no l'hem vist ballar mai*.

Anàlogament, en les combinacions dels verbs *estar* i *anar* amb un gerundi, els complements d'aquest es poden perfectament adjuntar a aquells. Ex. : *Com li anava dient*.

98. Les combinacions d'un infinitiu terminat en *r* i un o més pronoms febles poden revestir dues formes diferents : (I) La *r* persisteix i la forma del primer pronom és la que aquest adopta darrera un verb terminat en consonant; o (II) La *r* és suprimida i la forma del primer pronom és llavors la que aquest adopta darrera un verb terminat en vocal altra que *u*. Ex. : *Anar-nos-en* i *Anà'ns-en*. | *Conèixer-la* i *Coneixe'la*.

La llengua escrita ha de preferir en tots els casos les formes I a les formes II, les quals solament són tolerables quan l'infinitiu termina en *er* feble i quan l'infinitiu precedeix algun dels pronoms *nos*, *vos* i *los* seguits d'un segon pronom.

En aquells verbs com *vèncer*, *perdre*, *rebre*, en què la segona persona de l'imperatiu termina en consonant (*venç*, *perd*, *rep*) i la tercera presenta el radical pur (*venci*, *perdi*, *rebi*), aquella pot revestir davant els pronoms afixats una segona forma treta de la tercera persona canviant la terminació *i* en *e* (*vence*, *perde*, *rebe*). Així, es diu molt *vence-la*, *perde'ls*, *rebe'l*, *culle-les*, *planye'm*, *more't*, &c., en lloc de *venç-la*, *perd-los*, *rep-lo*, *cull-les*, *plany-me*, *mor-te*, &c. La llengua escrita ha de donar indubtablement la preferència a les formes d'imperatiu terminades en consonant; les formes en *e* no són potser tolerables sinó en *more't* i en els imperatius de *fugir*, *rebre*, *cabre* i anàlegs davant *hi* i *ho*.

Els imperatius en *es* supprimeixen habitualment la *s* final davant els pronoms afixats. La llengua escrita ha d'evitar aquesta supressió de la *s* : *digues-li* (no *digue'li*), *vulgues-ho* (no *vulgue'ho*).

Les terceres persones del plural de l'imperatiu deixen habitualment sentir una *t* davant els pronoms *hi* i *ho*, la qual en cap cas no ha d'ésser escrita : *vagin-hi*, *facin-ho*.

CAPÍTOL VI

ADVERBI

99. Els principals adverbis de lloc són :

I. Pronominals :

on, interrogatiu i relatiu. Ex. : ON són? | D'ON vénen? | Demana-li ON l'han posada. | És la font ON van cada dia. | ...el dipòsit d'ON podem treure tota l'aigua que ens cal. On deixa sentir sovint una *t* darrera la *n* quan el segueix un mot començat en vocal o *h*; però, malgrat aquesta pronúncia, no s'escriurà mai *ont*, sinó *on*. És freqüent l'anteposició de la preposició *a* a l'adverbi *on*, dient-se, per exemple, A ON són? | A ON van?, en lloc de ON són? | ON van? (en general preferibles).

ací, aquí i allà (o *lla*), demostratius. Antigament, en l'estil epistolar, hom emprava *ací* per a denotar la localitat on era el qui escrivia la lletra, i *aquí* per a designar la localitat on era aquell a qui aquesta anava adreçada : «*Manam que vingau encontinent e aporteu lo dit salteri axí com és, car ACÍ lo poreu acabar on trobareu atzur e ço que mester hi faça, millor que no AQUÍ.*» Una distinció anàloga s'establia entre els dos adjectius demostratius *aquest* i *aqueix*. Convendria sens dubte de restablir, en l'estil epistolar, aquesta distinció entre *aquest* i *ací* d'un costat i *aqueix* i *aquí* de l'altre.

ençà i enllà. Ex. : Vina més ENÇÀ. | Fes-te ENLLÀ. | Són més ENLLÀ.

deçà i dellà. Ex. : Els uns eren DEÇÀ (un pont, un riu, &c.) i els altres DELLÀ.

pertot. Ex. : Són PERTOT. | Sortien formigues de PERTOT. Són sinònims de *pertot* : **arreu i pertot arreu**.

enlloc. Ex. : *No els hem vistos ENLLOC.* | *L'has trobat ENLLOC?*

onsevulga o **onsevulla**, arcaics. Ex. : *ONSEVULGA que vagis et trobaran.*

ça i lla.

II. Altres :

α. — **d ns** (també **dintre**) i **fora**. Ex. : *Érem DINS.* | *És tou de DINS.* | *Quan arribareu ja seran FORA.* | *Els van treure FORA.*

davant i **darrera** (també, menys bo, **detràs**). Ex. : *Vés DAVANT.* | *Posa-ho DARRERA.*

damunt i **davall**, el primer substituïble per **sobre** (o **des-sobre**) i el segon caigut completament en desuetud (a Barcelona), reemplaçat per **sota** (o **dessota**). Ex. : *On ho posarem, DAMUNT o DESSOTA?* Antigament tenim també **dessús** i **dejús**, el primer dels quals trobem avui usat en l'expressió **dessús dit** (per **damunt dit**).

Tots aquests mots (grup α) són, al mateix temps que adverbis, preposicions (Cp. § 124); els següents són exclusivament adverbis.

β. — **prop**. Ex. : *És gaire PROP, la font?* És avui usada amb igual valor que *prop* la locució **a la vora**.

lluny. Ex. : *No vagis tan LLUNY.*

dalt. Ex. : *Ara eren DALT.* | *Són DALT al terrat.*

baix. Ex. : *Són BAIX.* | *Eren BAIX al carrer.*

Tots aquests adverbis (grups α i β), llevat **lluny**, admeten, a semblança de *on*, l'anteposició de la preposició *a*. Ex. : *En Joan és a BAIX que t'espera.* | *Cada dia van a FORA.* | *Eren molt a PROP.*

γ. — **endins** (també **endintre**) i **enfora**. Ex. : *És més ENDINS.* | *No el posis tan ENDINS.* | *Si el traieu tan ENFORA potser caurà.*

endavant i **endarrera**, **avant** i **enrera**. Ex. : *No vagis tan ENDAVANT.* | *Posa-ho més ENDARRERA.* | *Tirem AVANT.* | *Fes-te ENRERA.*

amunt i **avall**. Ex. : *No ho pengis tan AMUNT.* | *Posa-ho més AVALL.* | *Es passejava AMUNT i AVALL.* Notem aquí els

dos adverbis antics **ensús** i **enjús**. Ex. : *Pujar ENSÚS*. | *Més ENJÚS*.

8. Assenyalem, encara, les locucions adverbials :
al dins, al defora, al davant, al darrera, al damunt, al
dessota;
de part de dins, de part de fora, de part davant, &;
al voltant, a l'entorn, en gir, a la dreta, a l'esquerra, en
l'aire, al capdamunt, al capdavall.

100. Els principals adverbis i locucions adverbials de temps són :

I. Pronominals :

quan, interrogatiu. Ex. : *QUAN vindreu?* | *No sé pas QUAN arribaran*. L'adverbi *quan* deixa sentir algun cop una *t* darrera la *n* quan el segueix un mot començat en vocal o *h*; però, malgrat aquesta pronúncia, no s'escriurà mai *quant*, sinó *quan*.

ara. Sinònims antics : **a present** i **de present**.

adés, arcaic, denota un temps molt pròxim futur o passat.
 Ex. : *Això que ara els plau, ADÉS els despleurà*. | *ADÉS n'hem vingut*.

llavors i el seu equivalent **aleshores**.

sempre i els seus equivalents **tothora** i l'arcaic **tostemps**.

mai. Ex. : *No ve MAI*. | *L'has vist MAI per lla?* | *Si MAI el veiessis, saluda'l de part meua*; — *No l'he vist MAI MÉS*.

sovint.

una vegada, dues vegades, &; — **algunes vegades, moltes vegades, &;** — **un cop, &; un cam', &.)**.

II. Altres.

abans, després, aviat, tard, ja, encara, de seguida, tot seguit, per endavant, en l'endemig;

avui (o **vui**), **demà, demà passat** (o **després-demà**), **demà passat l'altre, ahir, abans d'ahir** (o **després-ahir**), **abans d'ahir l'altre, l'endemà, l'endemà passat, l'endemà passat l'altre, anit** (que vol dir *aquesta nit*. Ex. : *Vindrà ANIT*), **anit passada** (que vol dir *la nit d'ahir*. Ex. : *ANIT PASSADA van ésser aquí*).

al matí, al migdia, a la tarda, al vespre, a la nit, de jorn, d'hora, de dia, de nits, de matí, de bon matí, a punta de dia, a trenc d'alba, a entrada de fosc, cap al tard, al foscant de la nit, al capvespre.

101. Els principals adverbis de manera són :

àdhuc. Ex. : ÀDHUC verds se'ls menjaven. | ÀDHUC el van treure.

així. Ex. : No m'agrada AIXÍ : fes-ho d'aquesta altra manera. | Posava la boca AIXÍ. | «D'aquesta ciutat AIXÍ gloriosa parla sant Agustí.»

alhora. Ex. : Reia i plcrava ALHORA. | Dolç i agre ALHORA.

bastant. Ex. : Havia anat BASTANT de pressa. | Plou

BASTANT.

bé. Ex. : No ho has fet tan BÉ com ell. | Marxa BÉ.

ben. Ex. : Era BEN blanca. | T'ha BEN enganyat. | Vés-hi BEN aviat.

com, interrogatiu. Ex. : COM te dius? | No sé COM ho fan.

corrents. Ex. : Vina CORRENTS.

debades o endebades. Ex. : És ENDEBADES que li prohibeixis : ell ho farà.

ensem, arcaic. Ex. : Estan fe i caritat ENSEMS lligades.

fins. Ex. : Estava tan enrabiat que FINS plcrava.

força. Ex. : Era FORÇA petit. | Corre FORÇA, a veure si l'atrapes.

gaire. Ex. : És GAIRE lluny? | No menja GAIRE.

gairebé, sinònim de quasi, al qual hom sol avui preferir-lo. Ex. : Hi eren GAIREBÉ tots.

gens. Ex. : No és GENS enraonador. | No corre GENS. | No parla GENS bé. | S'ha bellugat GENS? Són sinònims de gens mica i gota.

Ex. : No és MICA calent. | No és GOTA simpàtic.

massa. Ex. : És MASSA ample. | Va MASSA a poc a poc. | Llegeixes MASSA.

menys. Ex. : El tom primer és MENYS voluminós que el segon. | Han arribat MENYS enllà que tu.

més. Ex. : Ets MÉS gran que jo. | Fica't MÉS endins.

millor. Ex. : Parla MILLOR l'anglès que el francès. | Juga MILLOR que tu.

molt. Ex. : És MOLT bo. | Van arribar MOLT amunt.

només. Ex. : NOMÉS n'hi ha quatre.

pitjor. Ex. : *Tu ho fas malament, però ell encara ho fa pitjor.*

poc. Ex. : *És poc eficaç. | Corria poc de pressa.*

potser. Ex. : *POTSER vindrà més tard.*

prou. Ex. : *No són PROU madurs encara. | No corre PROU.*

quasi. Ex. : *Hi eren QUASI tots. | Ja és QUASI madur.*

que, ponderatiu. Ex. : *QUE estret! | QUE malament que parlal*

sols, equivalent a solament (no solzament!).

també. Ex. : *Si veniu, ell TAMBÉ vindrà.*

tampoc. V. § 105 - β.

tant. Ex. : *No corris TANT. | És gaire alt? — No TANT com tu.* Aquest adverbí perd la seva *t* final quan va adjunt a un adjectiu o a un altre adverbí. Ex. : *No és TAN alt com tu. | No vagis TAN de pressa.*

tot. Ex. : *Anaven TOT de pressa. | Vingueren TOT sobtadament.* Quan modifica un adjectiu pren les formes *tot, tota, tots* o *totes* segons el gènere i el nombre d'aquest. Ex. : *Va venir TOTA sola. | Van banyar-se TOTS nus. | Les muntanyes eren TOTES cobertes de neu.*

102. Les locucions adverbials de manera són innumerales. Notem, entre moltes altres :

a bastament	a males penes	a ulls clucs
a bastança	a mans besades	amb prou feines
a bell doll	a penes	amb un girant
a bell ull	a peu coix	d'ulls
a bocons	a peus junts	amb un no res
a bon dret	a plec de braç	amb un xic més
a cau d'orella	a pler	ben bé
a coll	a poc a poc	bona cosa
a cop calent	a rodolons	cama ací cama allà
a corre-cuita	a rossegons	d'amagat
a dojo	a tomballons	de baix en baix
a dreta llei	a tort	de bat a bat
a gratcient	a tort i a dret	de bell antuvi
a l'engròs	a tort i a través	de bell nou
a les fosques	a totes passades	de cap a cap
a les palpentes	a ull nu	de cap a peus

de cap i de nou	de per riure	en orri
de cop i volta	de pressa	en renou
de debò	de puntetes	més aviat
de dret	de sobte	o de grat o per for-
de franc	de trasantó	ça
de gairell	d'un plegat	pel cap baix
de genollons	en dejú	si fa no fa
de gom a gom	en doina	ultra mesura

103. De la major part dels adjectius qualificatius hom pot treure un adverbí de manera afegint a llur forma femenina la terminació *ment*. Ex. : de *bo* (fem. *bona*), *bonament*; de *mal* (fem. *mala*), *malament*; de *sobtós* (fem. *sobtosa*), *sobtosament*; de *cortès* (fem. *cortesa*), *cortesament*; de *breu*, *breument*; de *recent*, *recentment*; de *subtil*, *subtilment*; de *unànime*, *unànimement*. Els adjectius en *ivol*, antigament d'una terminació (V. § 39-II), fan l'adverbí corresponent en *ivolment* (millor que en *ivolament*) : de *barontvol*, *barontvolment*; de *joventvol*, *joventvolment*.

Quan es segueixen dos o més adverbis en *ment* es pot suprimir aquesta terminació en tots els adverbis menys el primer; però mai en tots els adverbis menys l'últim (com fa el castellà) : en lloc de *Pregava humilment i devotament*, es pot dir *Pregava humilment i devota*, però no *Pregava humil i devotament*.

104. El caràcter negatiu d'una proposició és indicat mitjançant l'adverbí **no**, el qual s'anteposa immediatament al verb de la proposició, i, quan aquest va precedit d'un o més complements pronominals febles, immediatament a aquests. Ex. : *Encara no han arribat*. | *Si no els reps avui no me'ls podràs enviar fins demà*. En alguns casos (§ 105), però, és possible l'omissió de l'adverbí *no* davant el verb d'una proposició negativa. L'adverbí *no* pot, en canvi, acompanyar en certs casos el verb d'una proposició no negativa (§§ 107 i 108).

105. Les proposicions negatives introduïdes amb la conjunció *ni* no exigeixen l'anteposició de l'adverbí *no* a llur verb. Ex. : *Ell no m'ha conegut, ni jo li he dit res*. | *Ni ells han vingut, ni nosaltres hi havem anat*. En aquestes proposicions es podria

encara usar *no* davant el verb, però no en el cas d'haver d'anar immediatament darrera el *ni*. Ex. : *No plou ni fa vent.*

Quan un membre de la proposició introduït amb la conjunció *ni* precedeix el verb, llavors és també corrent d'ometre l'adverbi *no* al davant d'aquest. Ex. : *Ni tu ni jo el coneixem.* (Millor, però : *Ni tu ni jo NO el coneixem.*)

Quan en una proposició negativa algun dels mots *ningú* i *res*, — pronoms, — *cap*, — adjectiu, — *gens*, *mai* i *enlloc*, — adverbis, — precedeix el verb, és corrent avui de suprimir l'adverbi *no*. Ex. : *No he vist NINGÚ*, però *NINGÚ m'ha vist.* | *No ve MAI*, però *MAI ve.* És d'aconsellar, però, de no fer mai aquesta supressió, que, si alguns cops és tolerable, en altres és absolutament inadmissible :

α. Hi ha proposicions que, àdhuc en el cas de no ésser negatives, admeten els mots *ningú*, *res*, *cap*, *gens*, *mai* i *enlloc* amb un sentit positiu; tals són, entre altres, les proposicions interrogatives (principals o subordinades) i les condicionals. Exemples :

Ha vingut NINGÚ aquesta tarda? | *T'han dit RES de nou?* | *Han caçat CAP tudó?* | *Teniu GENS de pa?* | *L'havies vist MAI tan alegre?* | *Has vist ENLLOC el llibre que ahir llegia?*

No sé si vindrà NINGÚ. | *Demana-li si en sap RES.* | *Vejam si en té CAP.* | *No sé pas si me'n sobra GENS.* | *Vegeu de saber si ha dit MAI semblant cosa.* | *Sabem que el busquen, però no sabem si el trobaran ENLLOC.* | *Vejam qui dels dos en sap RES.* | *Jo et dic què farà MAI que no hagi ja fet.*

Si veus NINGÚ que s'hi passegi, avisa'ns. | *Si et donen RES, no ho prenguis.* | *Si hi trobes CAP errada, digues-m'ho.* | *No deixis aquest paper a la finestra, perquè si feia GENS de vent se l'emportaria.* | *Si MAI els veus, ja els ho pots dir.*

El dia que et faci RES, m'ho dius. | *Diu que volen venir avui.* | *Que en vingui CAP : ja veuràs el que passarà.* | *Porta'n GENS i veuràs com se'l mengen.* | *És l'home més extraordinari que hakis vist MAI.*

En aquestes proposicions, quan són negatives, no és admissible la supressió de l'adverbi *no* davant el verb en el cas de precedir-lo algun dels mots *ningú*, *res*, *cap*, *gens*, *mai* i *enlloc*. Així, en lloc de *Si NO li diu res ningú*, *no se'n mogui*, es pot dir *Si ningú NO li diu res*, *no se'n mogui*, però no *Si ningú li*

diu res, no se'n mogui, que vol dir *Si li diu res ningú, no se'n mogui* (és a dir, *Si li diu algú alguna cosa, no se'n mogui*). | *Si mai NO vens...* vol dir *Si NO vens mai...*; *Si mai vens...* vol dir *Si vens mai...* (és a dir, *Si vens alguna vegada...*).

β. Hi ha proposicions que en el cas de no ésser negatives no admeten cap dels mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc* usats amb un sentit positiu; tals són, entre altres, les proposicions principals no interrogatives. Així, no diem mai *Hem vist res*, sinó *Hem vist alguna cosa*.

En aquestes proposicions tan solament, és tolerable l'omissió de l'adverbi no davant el verb en el cas de precedir-lo algun dels mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc*, sempre, però, que aquesta omisió no pugui donar lloc a un equívoc (Cp. § 106). Ex. : *Ningú ens ha vist*. | *Res us dirà que ja no sapiguen*. | *Cap d'elles vindrà*. | *Mai diuen el que pensen*. | *Enlloc l'he trobada*. Millor, però : *Ningú NO ens ha vist*. | *Res NO us dirà que ja no sapiguen*. | *Cap d'elles NO vindrà*. | *Mai NO diuen el que pensen*. | *Enlloc NO l'he trobada*.

Darrera *tampoc, en ma vida* i expressions anàlogues, és també corrent d'ometre l'adverbi no davant el verb de la proposició negativa; però aquí també és preferible de no ometre el dit adverbi: Ex. : *Tampoc vindrà*. | *En ta vida ho faràs*. Millor : *Tampoc NO vindrà*. | *En ta vida NO ho faràs*.

Però quan en una proposició negativa on figura algun dels mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc* (així com *tampoc, &c.*) el verb és sobreentès, l'omissió d'aquest emmena (al mateix temps que la dels pronoms febles adjunts) la de l'adverbi no. Ex. : *Qui ha vingut avui?* — *Avui ningú*. | *Ells ho tenen tot; nosaltres, res*. | *Quants n'has comprats?* — *Jo, cap*. | *Tu en tenies molt; ell, gens*. | *En Pere ve cada dia; però en Joan, mai*. | *No el trobeu enlloc?* — *Enlloc*.

106. La negació expressada per l'adverbi no pot recaure no sobre tota la proposició, en el qual cas no s'adjunta al verb, sinó sobre una altra qualsevol de les seves parts. Ex. : *No tots ho faran tan bé com ell*. | *Ha estat una tasca NO tan curta com pensaves, sinó ben llarga*. Això dona naixença a les dues locucions negatives *no gens* (adverbial) i *no res* (pronominal). Ex. : *Ha estat una tasca NO GENS curta*. | *Déu creà el món de NO RES*.

La locució *no gens* es redueix a *gens* darrera la conjunció *ni*.
 Ex. : *Ha estat una tasca NO GENS petita ni GENS fàcil*. En tot altre cas cal evitar curosament la reducció de *no gens* a *gens*.

La locució *no res* tendeix a reduir-se a *res* en la llengua parlada; però aquesta reducció és inacceptable. La supressió habitual de l'adverbi *no* davant *res* i davant el verb d'una proposició negativa quan el precedeix el pronom *res*, fa que es confonguin dues proposicions tan oposades de significació com *NO RES el distreu* (ço és, *El distreu no res, la més petita cosa*) i *RES NO el distreu* (ço és, *No el distreu res*), les quals prenen totes dues la mateixa forma : *RES el distreu*. Cp. : «...les folles donzelles qui de *NO RES temoregen*» i «...els més grans, que de *RES NO s'espanten*... Cp. encara : «...com consir que'l mon sia creat de *NO RES*, he maravella com de *NO RES pot ésser creat RES*», R. Llull.

107. Una proposició no negativa que és complement d'un mot significat temença (tals *témer, temor, por*) admet l'anteposició de l'adverbi *no* al verb quan aquest està en subjuntiu.
 Ex. : *Tinc por que NO arribin* val tant com dir *Tinc por que arribaran*. | *El metge, tement que la febre NO li pugés...* val tant com dir *El metge, tement que la febre li pujaria...* Aquesta construcció és perfectament admissible amb la condició, però, que, en el cas d'ésser negativa la proposició completiva, s'hi consideri obligatori l'ús de l'indicatiu en lloc del subjuntiu.
 Ex. : *Tinc por que no ARRIBARAN*. | *El metge, tement que això no li SERIA bo...* Llavors tindríem :

SUBORDINADA POSITIVA	SUBORDINADA NEGATIVA
α, — amb <i>no</i> i el verb en subjuntiu	sempre amb <i>no</i> i el verb en indicatiu
β, — sense <i>no</i> i el verb en indicatiu	
<i>Té por que no et renyi.</i>	} <i>Té por que no t'ho donarà.</i>
<i>Té por que et renyarà.</i>	
<i>El metge temia que això no li fes mal.</i>	} <i>El metge temia que això no li seria bo.</i>
<i>El metge temia que això li faria mal.</i>	

La proposició subordinada positiva no admet l'adverbi *no* quan la proposició principal és negativa. Ex. :

<i>Jo no temia que el seu pare vingués</i> (subordinada positiva).	<i>Jo no temia que el seu pare no vingués</i> (subordinada negativa).
---	--

108. En les comparacions en les quals la proposició principal (on se troba el mot comparatiu : *més, menys, millor, pitjor, &c.*) és afirmativa, la proposició subordinada (introduïda amb la conjunció *que*) admet i àdhuc de vegades exigeix l'adjunció de l'adverbi *no* al seu verb. Exemples :

A. D'aquests tals se'n trobarien *més que* NO tinc cabells al cap. | Pescaran ells *més truites que* NO caçareu vosaltres perdius. | L'esperen amb *més devoció que* NO esperen els jueus el Messies. | α. Si fos *dues vegades més gran que* NO és. | α. Si fossin *moltes més que* NO són. | α. Dóna *més que* NO promet. | α. Jo em delitava molt *més que* NO devia. | α. Per què et fingeixes *més ignorant que* NO ets? | α. Trobaran allà *més belles donzelles que* vostra altesa NO és. | α. Tenen ells molt *més peix que* tu NO tens. | α. Beu *més vi ell en un àpat que* NO beus tu en tot un dia.

B. I, amb omissió del verb de la proposició subordinada : Beu *més vi ell en un àpat que* NO tu en tot un dia. | Pitjor havia d'ésser la recuada *que* NO la malaltia. | A ell pertany això *més que* NO a tu. | *Més fred fa a dins que* NO a fora. | Tinc *més feina a desfer-les que* NO a fer-les. | β. *Més s'estima que* ho llencis *que* NO *que* m'ho donis. | β. És millor *que* te'n vagis *que* NO *que* et trobi aquí. | γ. *Més s'estima restar a casa que* NO veure les festes.* | γ. *Més val donar-les que* NO vendre-les.* | γ. És millor moure-les empenyent-les *que* NO estirant-les.* | γ. *Més val que* hagi perdut *que* NO guanyat.*

En dos casos és imprescindible l'ús de l'adverbi *no* en la proposició subordinada :

I. En el cas dels exemples β, en què *no* evita l'encontre dels dos *que*. Una altra manera d'evitar-lo és de reemplaçar el segon *que* per la conjunció *si* : És millor *que* te'n vagis *que* si et trobava aquí.

II. En el cas dels exemples α, en què les dues proposicions podrien també enllaçar-se mitjançant *del que* (*Si fos dues vegades més gran del que és. | Dóna més del que promet. | Jo em delitava molt més del que devia. | Per què et fingeixes més ignorant del que ets?*).

En el cas dels exemples B (ço és, quan hi ha ommissió del verb de la proposició subordinada) hom pot posposar *pas* a l'adverbi *no*. Ex. : Pitjor havia d'ésser la recuada *que* NO

PAS la malaltia. | A ell pertany això més que NO PAS a tu. | Més fred fa a dins que NO PAS a fora. | Tinc més feina a desfer-les que NO PAS a fer-les. | Més s'estima que ho llencis que NO PAS que m'ho donis. | Més val donar-les que NO PAS vendre-les.

* En el cas dels exemples γ, és a dir, quan l'omissió del verb de la proposició subordinada posa en contacte el *no* amb un infinitiu, gerundi o participi, és d'aconsellar, o bé d'afegir-hi el *pas*, o bé de suprimir el *no*; però quan aquest infinitiu, gerundi o participi ja ha d'anar precedit d'un *no* pel fet d'ésser negatiu, llavors la sola construcció recomanable és la introducció de la proposició subordinada mitjançant la locució *que no pas*. Hom evita, així, proposicions com *que no veure les festes*, *que no estirant-les*, &c., que poden donar lloc a un equívoc. Per exemple, la frase *Més s'estima restar a casa avui que no veure les festes* és equívoca, puix que hom no veu clar si el segon terme de la comparació és *veure les festes* o *no veure les festes*. L'equívoc desapareix dient en el primer cas *Més s'estima restar a casa avui que no pas veure les festes* (o simplement *Més s'estima restar a casa avui que veure les festes*), i en el segon, *Més s'estima restar a casa avui que no pas no veure les festes*.

109. Ús de la partícula *pas* en les proposicions negatives. En són exemples :

Demà, quan anirem a rebre ton germà... — Qui? En Joan? No arriba PAS demà. | Jo no dic PAS que tothom sigui dolent; però... | Aquesta tarda l'anirem a veure. Podem sortir a les quatre. — No plourà PAS, aquesta tarda? Perquè si plou jo no em moc de casa. | Com se pot haver buidat, aquest càntir? No té PAS cap esquerda?

Cal tenir en compte que una proposició negativa construïda amb la partícula *pas* té una significació tota altra que no pas construïda sense aquesta partícula. Per exemple, *Em sembla que NO hi podem PAS arribar* no vol dir el mateix que *Em sembla que NO hi podem arribar*. S'enganyen els que creuen que el *pas* del català tradueix el *pas* del francès : en aquesta llengua *pas* és l'acompanyant natural de tot verb negatiu (Ex. : *Il NE viendra PAS*) si ja no hi ha dins la proposició algun dels mots *personne* (ningú) *rien* (res), *aucun* (cap), *jamais* (mai), &c. (Ex. : *Personne N'est venu. | Il NE viendra jamais*);

en català el *pas* altera la significació de la proposició negativa (NO *vinirà PAS* no vol dir el mateix que NO *vinirà*) i no s'oposa al seu ús la presència d'algun dels mots *ningú*, *res*, &. (Es pot dir, amb significacions distintes, NO *ha vingut ningú* i NO *ha vingut PAS ningú*. | NO *vinirà mai* i NO *vinirà PAS mai*).

110. Quan un membre qualsevol d'una proposició no negativa va precedit de l'adverbi *no*, aquest admet generalment darrera seu la partícula *pas*, sense que el canvi de *no* en *no pas* alteri essencialment el sentit de la proposició. L'ús de la locució *no pas* en lloc del simple *no* és sobretot freqüent :

I. Quan ve al darrera la conjunció *sinó*. Ex. : *Vindrà NO PAS avui, sinó demà*, al costat de *Vindrà NO avui, sinó demà*. (Cp., en català antic : «...adormi'm, NO PAS en la forma acostumada, mas (= *sinó*) en aquella que malalts e famejants solen dormir», B. Metge, al costat de «...estant en la presó, NO per demèrits que mos perseguidors e envejosos sabessen contra mi, mas (= *sinó*) per sola iniquitat que m'havien...», Id.).

II. Darrera la conjunció *que* en les comparacions. V. § 108.

La locució *no pas* és molt usada per introduir aquelles proposicions el·líptiques construïdes sense verb en les quals neguem parcialment el contingut d'una enunciació precedent. Ex. : *Va comprar papers de tots colors. — NO PAS de blaus. | Sempre surt. — NO PAS quan plou. | Ja l'atraparem. — NO PAS caminant tan a poc a poc.*

CAPÍTOL VII

PREPOSICIÓ

A

III. Aquesta preposició pot revestir diferents formes en la llengua parlada : *a, an, ane, ad*. L'única forma admissible en la llengua literària és la primera. No s'escriurà, doncs, *Ho hem dit an ell*, sinó *Ho hem dit a ell*; *Doneu-ho an aquella noia*, sinó *Doneu-ho a aquella noia*; *Ane qui ho enviarem?*, sinó *A qui ho enviarem?*; *Feia petons an el seu fill*, sinó *Feia petons al seu fill*.

La preposició *a* es contreu amb els articles *el* i *els*; les contraccions són *al* i *als*. Ex. : *Ho dic al pare*. | *Escriu als amics*. Però : *Porta-ho a l'avi*. V. § 27.

II2. El complement directe d'un verb expressat o sobreentès pot, en determinats casos, ésser introduït mitjançant la preposició *a*. Ex. : *Ens miràvem l'un A l'altre*. | *M'han dit que us havien vist al teatre*. — *No pas A mi*.

I. Els pronoms personals forts usats com a complements directes exigeixen davant d'ells la preposició *a*. Ex. : *Tu em miraves A mi*, *i jo et mirava A tu*. | *No us hem vist ni A tu ni A ella*.

II. Escau anteposar la preposició *a* al complement directe quan aquest designa una persona (o en general un ésser susceptible d'ésser l'autor de l'acció expressada pel verb) i va immediatament al darrera del subjecte de la proposició, ambdós no trobant-se separats per una pausa representativa d'un verb sobreentès. Ex. : *El perseguia com el gat A la rata*. | *Ens*

miràvem l'un A l'altre. Però : Jo rentaré la Maria, i tu, la Joana. (Millor que ...i tu, A la Joana).

En general, fora d'aquests dos casos, hom farà bé de no usar la preposició *a* davant el complement directe, a menys que no hi hagi cap altre mitjà d'evitar que el subjecte de la proposició pugui ésser pres com a complement directe i aquest com a subjecte. La forma del verb, l'ordre dels mots, la puntuació, el context o l'adopció d'una altra construcció, fan que en la immensa majoria dels casos hom pugui perfectament prescindir de la preposició *a* sense que en pateixi la claredat de la frase.

En *Qui has trobat?*, per exemple, la forma del verb (2.ª persona) indica clarament que el pronom *qui* (3.ª persona) no és el subjecte de la proposició, sinó el complement directe; el subjecte sobreentès és *tu*. Es pot dir, segurament, *A qui has robat?*, però és millor *Qui has trobat?*

En *La fonètica precedeix la morfologia*, l'ordre dels mots indica clarament que *la fonètica* és el subjecte, i *la morfologia*, el complement directe. Si per qualsevol motiu volíem començar la proposició pel complement directe, diríem *La morfologia és precedida per la fonètica* (i àdhuc *La morfologia, la precedeix la fonètica*) millor que *A la morfologia precedeix la fonètica*.

En *Qui ha vist en Joan?* (sense cap pausa entre *ha vist* i *en Joan*), *qui* és el subjecte, i *en Joan*, el complement directe. En *Qui ha vist, en Joan?* (amb una petita pausa entre *ha vist* i *en Joan*), *qui* és el complement directe, i *en Joan*, el subjecte. Cp. § 60.

Si una frase com *Fa bé el pare que castiga el fill dolent* és inequívoca (ja que ningú no hi pendrà el terme *el fill dolent* com a subjecte de la proposició relativa), en canvi una frase com *Demà tornarà l'estranger que visità en Joan* és evidentment ambigua, puix que la proposició relativa pot significar que *en Joan visità l'estranger* o que *l'estranger visità en Joan*; però hom en pot fàcilment fer desaparèixer l'ambigüitat sense necessitat de recórrer a l'anteposició de la preposició *a* al complement directe, escrivint en un cas *Demà tornarà l'estranger que en Joan visità*, i en l'altre *Demà tornarà l'estranger qui visità en Joan*. Cp. § 61.

Cal, però, advertir que els relatius *qui* i *el qual*, així com els interrogatius quan formen part d'una proposició subordinada, són els mots que toleren millor l'anteposició de la preposició *a*.

113. El complement indirecte, llevat en el cas d'ésser un pronom feble, és sempre introduït mitjançant la preposició *a*.
Ex. : *Avui escriurem Al pare.* | *Han demanat flors A la masovera.*

És molt convenient de saber distingir un complement indirecte d'un complement directe, el qual, com hem vist, no ha de fer-se precedir sinó excepcionalment de la preposició *a*. Un mitjà ben fàcil de conèixer si un complement és indirecte o directe consisteix a suposar-lo en singular, si ja no hi és, i reemplaçar-lo per un pronom personal feble : si aquest es troba ésser *li*, el complement és indirecte; si es troba ésser *el*, *la*, *l'* o *en*, el complement és directe. Així, en *Hem escrit a la Maria*, si reemplaçem el complement *a la Maria* per un pronom feble, aquest es troba ésser *li* (*Li hem escrit*); doncs el dit complement és indirecte (i *Hem escrit a la Maria* és correcte). En *Hem vist a la Maria*, en canvi, si reemplaçem el complement *a la Maria* per un pronom feble, aquest es troba ésser *l'* (*L'hem vista*); doncs el dit complement és directe (i convé per tant ometre-hi la preposició *a* : *Hem vist la Maria*).

EXEMPLES
DE COMPLEMENT DIRECTE

Coneixes aquesta nena? (I.A coneixes?)
Aconsella ton germà. (Aconsella'l.)
Havien pujat el ferit al cotxe. (I.'haviem pujat al cotxe.)
Recordes el meu nebot? (EL recordes?)

EXEMPLES
DE COMPLEMENT INDIRECTE

Fes un petó A aquesta nena. (Fes-LI un petó.)
Aconsella això A ton germà. (Aconsella-LI això.)
Havien pujat una copa d'aigua Al ferit. (I.I. havien pujat una copa d'aigua.)
Recorda això Al meu nebot. (Recorda-LI això.)

114. Certs verbs, com *accedir*, *contribuir*, *excitar*, *procedir*, *acostumar-se*, *arriscar-se*, *exposar-se*, *dedicar-se*, admeten un complement introduït mitjançant la preposició *a* (*Accedir Al que demanen.* | *Contribuir A les despeses.* | *Excitar A la rebel·lió.* | *Procedir A la votació.* | *Acostumar-se A la foscor.* | *Arriscar-se A una empresa.* | *Exposar-se A un perill.* | *Dedicar-se A l'estudi*); d'altres, com *pensar*, *tardar*, *vacil·lar*, *delitar-se*, *exercitar-se*, *entossudir-se*, admeten un complement introduït mitjançant la preposició *en* (*Pensar EN ell.* | *Tardar EN l'execució.* | *Vacil·lar EN l'explicació.* | *Delitar-se EN el joc.* | *Exercitar-se EN obres de caritat.* | *Entossudir-se EN una cosa*). Però :

I. Quan el complement és un infinitiu cal usar la preposició *a* tant amb els uns verbs com amb els altres. Ex. : *Accedir A rebre'l. | Contribuir A pagar un deute. | Excitar A parlar. | Procedir A fer-ho. | Acostumar-se A estudiar una estona cada dia. | Arriscar-se A dir-ho. | Exposar-se A caure. | Dedicar-se A estudiar. | Pensar A dir-ho. | Tardar A venir. | Vacil·lar A respondre. | Delitar-se A cantar. | Exercitar-se A muntar a cavall. | Entossudir-se A negar-ho. Així mateix : Et complaus A fer mal. | No et fiquis A descompartir-los. | M'entretinc A desfer-ho. | Han invertit vint mil pessetes A edificar aquella casa. | No us molesteu A venir. | S'obstinen A negar-ho. | Afanya't A fer-ho. | Consentiu A deixar-la. | S'han refusat A fer-ho, &.* Cp. § 126.

II. Quan el complement és, no un verb en infinitiu, sinó tota una proposició introduïda amb la conjunció *que*, llavors la sola construcció correcta és d'introduir el dit complement sense preposició. Exemples :

Tots vam accedir A rebre'ls.

Ens exposàvem A caure.

S'ha acostumat A venir cada dia.

Vam accedir QUE ho fessin ells.

Ens exposàvem QUE ens fessin mal.

Acostumeu-lo QUE cada dia vingui a la mateixa hora.

115. Quan el mot *com* serveix per a introduir un predicatiu, va acompanyat de la preposició *a*. Ex. : *S'estimen COM A bons germans. | COM A general mereix tots els nostres elogis. | Ja és bo? — Jo li ho venc COM A bo. | La gramàtica considerada COM A ciència.*

116. En les designacions de lloc, la preposició *a* pot introduir, no solament la indicació de l'indret envers el qual té lloc un moviment (*anar A, venir A, arribar A, pujar A, baixar A, entrar A, &c.* V., però, § 125 β), sinó la de l'indret on és o s'esdevé alguna cosa. Ex. : *Viuen A Tarragona. | Això és fabricat A Suïssa. | Ha nevat A Camprodon. | Eren A casa. | Els havem trobats Al carrer. | Això ha passat A la Rambla. | Ja són A taula.* Cp. § 124 α. Un gran nombre de locucions adverbials formades amb la preposició *a* s'usen igualment darrera els verbs de repòs i els de moviment : *a casa, a taula, a palau, a fira, a mercat, a missa, a muntanya.*

AMB

117. Aquesta preposició pot revestir diferents formes en la llengua parlada : *amb*, *ambe*, *am*. L'única forma admissible en la llengua literària és la primera. La forma *ab*, usada normalment en català antic, és avui dialectal. Notem, encara, la substitució de *amb* (o *ab*) per *en* a València.

La preposició *amb* és usada per a expressar l'instrument, el mitjà, l'acompanyament, la concurrència a una acció, el contacte. Ex. : *Eixugueu-vos els ulls AMB el mocador.* | *S'ha tallat el dit AMB un ganivet.* | *Compra-ho AMB els diners que t'havem donat.* | *El tocava AMB els peus.* | *Va omplir-lo AMB l'aigua que sobrava.* | *Aconseguir una cosa AMB prec.* | *Cal provar-ho AMB fets, no pas AMB paraules.* | *AMB consiància arribarà a obtenir-ho.* | *Parla AMB vivor.* | *Escriu AMB molta claredat.* | *Anava AMB el seu gos.* | *No enraona AMB ningú.* | *Es baralla AMB tothom.* | *S'ha casat AMB la filla d'en Pere.* | *No comparis una cosa AMB l'altra.* | *La cortina fregava AMB la taula.* | *Vaig disculpar-me AMB (prop de) el seu pare.* | *És molt bo AMB (envers) els criats.*

Cal evitar curiosament el defecte, no rar en la llengua parlada, consistent a usar *amb* en lloc de *en* o de *a*. Ex. : *El vaig veure AMB una barraca.* | *No m'ho va pas dir a mi : ho va dir AMB ella.* | *Pensa AMB mi;* que cal reemplaçar respectivament per *El vaig veure EN una barraca.* | *No m'ho va pas dir a mi : ho va dir A ella.* | *Pensa EN mi.*

Amb els verbs de moviment, però, sembla permisible d'usar *amb* per a designar el vehicle. Ex. : *Va venir AMB la tartana del Xic.* Cp. : «*Lavors molts de la nau no pensaren altra cosa sinó de fugir AB les barques...*», Martorell. | «*se n'anà a la Virreyna... per lo camí reyal anant AB sa carroça*», M. Parets. L'ús de *amb* en aquest cas estableix una distinció entre *Puja* (a Montserrat, per ex.) *AMB aquesta tartana* i *Puja EN aquesta tartana* (equivalent a *Fica't en aquesta tartana*).

DE

118. La preposició *de* revesteix la forma *d'* quan va al davant d'un mot començat en vocal (precedida o no de *h*). Ex. : *Era de ferro, d'or i d'argent.* | *Un capell d'home.* | *Havia d'anar-hi.*

La preposició *de* es contreu amb els articles *el* i *els*; les contraccions són *del* i *dels*. Ex. : *Això és del noi.* | *Parla dels seus amics.* Però : *Baixa de l'arbre.* V. § 27.

119. Són introduïts amb la preposició *de* els adjectius qualificatius atribuïts del pronom feble *en* ('*n*', *ne* o *n'*). Ex. : *Tens cigarretes egípcies?* — *No, però en tinc d'angleses.* | *Si vols taronges, te'n puc donar de molt bones.* | *No m'agraden les mitges de color : en vull de negres.* | *Aquestes són massa grans.* — *Ja en tinc de més petites.* | *N'hi ha de grans i de petites.*

Quan l'omissió del verb emmena la del pronom feble *en*, els adjectius atribuïts d'aquest no deixen per això d'introduir-se amb la preposició *de*. Ex. : *Tinc quatre cintes blaves i tres de vermelles.* | *Hi havia molts alumnes catalans i castellans, i alguns de francesos.*

Quan hom usa pleonàsticament un substantiu ja representat pel pronom *en*, hom li anteposa la preposició *de*. Ex. : *No en tinc cap, de llibre.*

120. Molts verbs, com *parlar*, *saber*, *recordar-se*, *oblidar-se*, *abstenir-se*, *gloriejar-se*, admeten un complement introduït mitjançant la preposició *de* (Ex. : *Parlaven de tu.* | *Saben de gramàtica.* | *Recorden-vos d'ell.* | *S'han oblidat de tots els encàrrecs.* | *S'abstenen de tot.* | *Es gloriejaven de llur coratge*). Quan el complement d'aquests verbs és un infinitiu, aquest és així mateix introduït amb la preposició *de* (Ex. : *Parlaven d'anar-hi ara mateix.* | *Saben d'escriure.* | *Recorden-vos de venir.* | *S'han oblidat de posar-ho en ordre.* | *S'abstenen de sortir.* | *Es gloriejaven d'haver-ho fet*); però l'infinitiu pot també ésser introduït amb la preposició *de* quan fa de complement directe de certs verbs transitius :

Li jurà fidelitat.

Li han promès un bon present.

Han decidit això que et dic.

Ja han resolt la qüestió.

M'han ofert dos cavalls.

Jura'm de no dir-ho.

Li han promès de fer-ho tot seguit.

Han decidit d'anar-hi demà mateix.

Ja han resolt de no escriure-li més.

M'han ofert de venir a ajudar-nos.

Avui és molt freqüent en la llengua escrita l'omissió de la preposició *de* davant l'infinitiu usat com a complement directe (Ex. : *Decidírem anar-hi.* | *Jura'm no fer-ho*). L'infinitiu amb *de* és, però, preferible a l'infinitiu simplement juxtaposat

darrera un gran nombre de verbs, entre altres els següents i els que els són emparentats per llur significació : *acordar, aconsellar, assajar, cercar, decidir, deliberar, desdenyar, desitjar, dignar-se, esperar, jurar, oferir, pensar, pretendre, procurar, proposar, prometre, provar, refusar, resoldre, témer; veure i mirar en el sentit de procurar* (*Veges d'anar'hi aviat. | Mira de venir*). D'altres verbs, en canvi, exigeixen l'infinitiu (complement directe) sense la preposició *de*; tals són *voler, poder, saber, deure, soler, deixar, fer, veure i mirar* (no sinònims de *procurar*), *oir, sentir, escollir, gosar*. Ex. : *Volen venir. | No sap dir res més. | Deu haver passat a les quatre. | Sol venir cada dia. | Fes-lo entrar. | No gosa parlar.*

Darrera els verbs *pregar, suplicar, demanar, proposar, aconsellar, ordenar, dir* (en el sentit d'*ordenar* o *proposar*) i anàlegs, acompanyats d'un complement indirecte, és potser preferible d'expressar el complement directe mitjançant un infinitiu precedit de la preposició *de* que mitjançant una proposició subordinada introduïda amb la conjunció *que*. Així, *Els prega d'anar-hi*, preferible a *Els prega que hi vagin* | *M'han aconsellat de renunciar-hi*, preferible a *M'han aconsellat que hi renunciés* | *Ens han demanat de trametre'ls-ho*, preferible a *Ens han demanat que els ho trametéssim*.

121. Quan una proposició introduïda amb la conjunció *que* fa de complement d'un verb, d'un adjectiu o d'un substantiu, els quals, en el cas d'ésser llur complement un substantiu, un pronom o un infinitiu, el volen precedit de la preposició *de*, no per això ha d'anar precedida d'aquesta preposició, ans la sola construcció correcta és la seva introducció mitjançant la simple conjunció *que*. Exemples :

Estic molt content DEL resultat.

Estaven segurs D'ell.

Tenien l'esperança DE trobar-t'hi.

Ho fa amb la condició DE no desfer-ho fins la setmana entrant.

Té por DELS llops.

No t'enfadis DEL que et dic.

Et recordes D'en Pere?

Estic molt content QUE hagi vingut.

Estaven segurs QUE no ho fariem.

Tenien l'esperança QUE vindrien un dia o altre.

Ho fa amb la condició QUE no ho desfacin fins la setmana entrant.

Té por QUE no vindran.

No t'enfadis QUE et digui això.

Et recordes QUE ells t'ho van dir?

122. La preposició *de* pot ésser molt bé usada per a introduir el subjecte de la proposició quan aquest és un infinitiu

i ve darrera el verb. Ex. : *Molt em tarda DE saber-ho. | No m'era permès d'anar-hi. | Donava goig DE veure-les. | És una temeritat DE sortir amb aquest temps.*

123. Els mots *quant, molt, poc, tant, bastant, prou, més i menys* es poden adjuntar a un substantiu juxtaposant-s'hi o mitjançant la intercalació de la preposició *de*. V. § 68.

Els adverbis *gens, gota, mica, un poc* formen amb la preposició *de* les locucions atributives *gens de, gota de, mica de, un poc de*. Ex. : *No tinc GENS DE fred. | No ho posis a la finestra, perquè si feia GENS DE vent s'ho emportaria. | No té GOTA DE vergonya.*

124. Alguns adverbis i locucions adverbials esdevenen locucions prepositives mitjançant l'addició de la preposició *de*; tals són, entre altres, *prop, lluny, a la vora, al dins, al de fora, al davant, al darrera, al damunt, al dessota, al voltant, a la dreta, a l'esquerra, abans, després*. Ex. : *Estan PROP DE la plaça. | AL DAVANT DE casa. | ABANS d'anar-hi, escriu-li. | DESPRÉS d'haver-ho fet se'n penedia.* Les locucions *abans de* i *després de* es redueixen a *abans* i *després* davant la conjunció *que*. Ex. : *Havies de dir-ho ABANS que ell vingués. | DESPRÉS que t'ho han donat tot, encara no estàs content.*

Els mots *dins, fora, davant, &*. (V. § 99-II, grup a) i *vora* (reducció de *a la vora*) es poden usar com a preposicions, sols o acompanyats de la preposició *de*. Ex. : *Eren DINS la caixa o Eren DINS DE la caixa. | Són DARRERA l'arbre o Són DARRERA DE l'arbre. | Els hem posats DAMUNT la taula o Els hem posats DAMUNT DE la taula. | VORA la font o VORA DE la font.* La primera construcció és, en general, la preferible, llevat davant els pronoms personals, en el qual cas la llengua actual prefeix decididament la segona : *DAVANT d'ell. | DARRERA DE nosaltres.*

En les combinacions d'una locució prepositiva de lloc formada amb la preposició *de* i d'un pronom personal, és corrent de reemplaçar la combinació de la preposició *de* i el pronom pel possessiu corresponent (sobretot si el pronom és de primera o segona persona). Ex. : *Davant MEU (per Davant DE MI). | Darrera VOSTRE (per Darrera DE VOSALTRES).*

EN

125. α. En les determinacions de lloc, la preposició *en* serveix principalment per a introduir la indicació de l'indret on és o s'esdevé alguna cosa. Ex. : *Ha viscut EN tres cases diferents.* | *Una estàtua que hi ha EN una de les places de la ciutat.* | *Érem EN mar.* Aquesta indicació, com havem vist (§ 116), pot també ésser introduïda mitjançant la preposició *a*. Ex. : *Vivia A Girona.* | *Ho trobareu A l'armari.* Els noms propis, l'article definit i l'adjectiu interrogatiu demanen davant d'ells, els primers exclusivament i els altres preferentment, la preposició *a*; els adjectius demostratius i els indefinits *un* i *algun*, en canvi, preferixen davant d'ells la preposició *en*. Ex. : *Estan A Vich.* | *Són A Portugal.* | *Seien A les cadires.* | *Les havem vistes A la plaça.* | *Anaven sense res Al cap.* | *S'ha posat l'anell Al dit xic.* | *A quina casa viu?* | *No sé A quin calaix ho deu haver posat.* | *No les he vistes mai EN aquesta casa.* | *Ara són EN aquell cafè.* | *Vivien tots dos EN una mateixa casa.* | *Els trobaran segurament EN algun dels cafès de la plaça.* Davant l'article definit hom farà bé d'usar la preposició *a*, llevat en aquells casos en què l'ús d'aquesta preposició podria donar lloc a algun equívoc; i encara, en tals casos, millor que a la preposició *en*, hom pot recórrer sovint a alguna altra preposició de significació més precisa, com *dins* o *damunt*.

β. La preposició *en* pot servir també per a introduir la indicació de l'indret envers el qual té lloc un moviment. Aquesta indicació, generalment introduïda amb la preposició *a* (V. § 116), ho és preferentment amb la preposició *en* quan comença amb un adjectiu demostratiu o algun dels indefinits *un* i *algun* : *Havíem anat A la casa del costat*, però *Havíem anat EN aquella casa.* | *Pujaren A la muntanya més alta*, però *Pujaren EN aquella muntanya.* | *No entris A la sala*, però *Vàrem entrar EN una sala.* És del tot infundada la repugnància que molts escriptors senten per l'ús de la preposició *en* en aquest cas, en què el català antic ja usava normalment *en* i no pas *a*. Ex. : «...e com sots EN aquest desert vengut?», Martorell. | «...venir EN aquell castell...», Id. | «...perquè era venguda EN aquella muntanya», R. Lull. | «...hagué voluntat que anàs EN aquella terra», Id. | «...anam-nos-en EN aquell loch on devíem albergar», Cròn. del

rei Jaume. | «...passar EN una altra sala», Martorell. | «...e tramès-lo EN un castell», Id. | «...que vengués EN una ciutat qui estava...», R. Llull. | «...l'anar... EN alguna part seria follia...», traducció cat. del Decamerone. Així mateix, amb l'article definit : «...abans que vinguesses EN lo món», B. Metge. És, doncs, permisible d'escriure *arribar EN el castell*; podrà, en general, ésser preferible *arribar Al castell*, però en la mateixa mesura que *és Al calaix* pot ésser preferible a *és EN el calaix*.

126. Davant un infinitiu que fa de complement d'un verb, és d'aconsellar, com ja havem vist (§ 114-I), de no usar mai la preposició *en*, sinó la preposició *a*. Així, *No tardaran molt A venir*, i no pas *No tardaran molt EN venir*. | *Us complaieu A fer-lo enfadar*, i no pas *Us complaieu EN fer-lo enfadar*. | *No he pensat A fer-ho*, i no pas *No he pensat EN fer-ho*. En canvi, quan un infinitiu forma part d'una determinació circumstancial, amb la valor d'un gerundi, de les dues construccions llavors possibles, que són la introducció de l'infinitiu mitjançant la preposició *a* seguida de l'article definit (Ex. : *A L'entrar jo, tots s'alçaren*) i la introducció de l'infinitiu mitjançant la sola preposició *en* (Ex. : *EN entrar jo, tots s'alçaren*), és d'aconsellar que els escriptors es decantin decididament a favor de la segona.

PER

127. Aquesta preposició es contrau amb els articles *el* i *els*; les contraccions són *pel* i *pels*. Ex. : *Passava pel carrer*. | *Corria pels caminals*. Però : *Passa per l'altre carrer*. V. § 27. Són vulgars *pe-l'*, *pe-la* i *pe-les*, així com la forma *p'* usada algun cop davant *algú* i *algun*.

La preposició *a* es pot adjuntar a la preposició *per* formant la preposició composta *per a*. Ex. : *Lleis i doctrines aquí posades PER A vosaltres*. Aquesta preposició dóna amb els articles *el* i *els* les combinacions *per al* i *per als*. Ex. : *Hi ha una carta per al teu germà*. | *Han fet una tribuna per als convidats*. Però : *Una ploma per a l'alumne*.

128. La llengua parlada (Barcelona), ometent el segon element de la preposició *per a*, confon aquesta preposició amb la preposició simple *per*. Això és causa que la llengua escrita presenti nombrosos casos de *per* en lloc de *per a* (alguns escrip-

tors rebutgen sistemàticament *per a*), i també, inversament, casos de *per a* en lloc de *per* (deguts principalment a la influència castellana : molts fan de *per a* l'equivalent de la preposició castellana *para*. V. els exemples del final del § 127-III).

Per al recte ús de *per* i *per a* en les determinacions circumstancials de lloc, temps i causa (en què són possibles ambdues preposicions), convé tenir en compte les regles següents :

I. Circumstancials de lloc. No s'hi usa sinó rarament *per a*, com a equivalent de *cap a*, en frases com : *A les vuit surt un tren PER A Madrid.* | *Cada divendres hi ha vapor PER A Gènova.* En general, però, cal evitar la substitució de *cap a* per *per a* com a traducció del *para* locatiu dels castellans. Ex. : *Ahir va arribar a París i demà sortirà CAP A Londres* (no *PER A Londres*).

Exemples de *per* locatiu : *Sortiren PEL portal nou.* | *Anirem a Santa Coloma PER Sant Adrià.* | *Eren PELS camps.* | *Anaven PER la carretera.* | *El vaig trobar PEL camí de la font.* | *Hi havia gent PER les finestres.* | *El vaig agafar PER les mans.*

II. Circumstancials de temps. Unicament s'hi usa *per a* amb el sentit que mostren els exemples següents : *Estic invitat PER A demà.* | *M'ho han encarregat PER A diumenge.*

Però : *Pel gener hi fa més fred que PEL desembre.* | *L'hi vaig llogar PER un any.* | *Em vaig absentar PER tres setmanes.* Notem que les expressions *pel matí*, *per la tarda*, *pel vespre*, *per la nit* són dolentes; cal dir *al matí*, *a la tarda*, *al vespre*, *a la nit*.

III. Circumstancials de causa. La preposició *per a* serveix per a indicar l'objecte, la destinació; la preposició *per*, el motiu, la causa, el mitjà, l'autor. Exemples :

per a : *Hi ha una carta PER Al teu germà.* | *Han mort dues gallines PER Als malalts.* | *Han fet una tribuna PER Als convidats.* | *No tindrem prou vianda PER A tothom.* | *Cal comprar palla PER Al bestiar.* | *No té força PER A pujar-lo.* | *Ens falta una corda PER A lligar-lo.* | *Co que no vulguis PER A tu, no ho vulguis PER Als altres.* | *Esperit de vi PER A cremar.* | *Lleis i doctrines aquí posades PER A vosaltres.* | *Un consell que podeu prendre molt bé PER A vosaltres.* | *No és bo PER A res.* | *No serveix PER Al que dieu.* | *És massa PER A tu.* | *Aquesta fruita no és bona PER A menjar.* En lloc de *anar*, *venir*, &c. a cercar, es pot dir *anar*, *venir*, &c. *per* (no *per a*). Ex. : *Havia anat PER vi a la taverna.*

per (indicant la causa, el motiu, el mitjà) : *Ho ha fet PER ambició.* | *Han cedit PER por a nosaltres.* | *Ho coneix PER la pràctica.* | *Ho sap PER haver-ho estudiat.* | *El castigaran PER haver-s'hi trobat.* | *La festa es fa PER tu.* | *Li vaig fer dir PEL criat.* | *M'ho han tramès PER l'ordinari.*

per (indicant l'autor) : *Ha estat mort PELS seus mateixos partidaris.* | *La ciutat ha estat presa PELS enemics.* | *Dites PER ell semblants paraules...* | *La resposta PER vós feta...* | *La concòrdia PELS nostres antecessors feta i PER vós i PER mi pactada.* | *La bandera portada PER un cavaller.* Darrera certs participis, com *seguit*, *precedit*, *acompanyat*, *conegut*, *reconegut*, *respectat*, la designació de l'autor és generalment introduïda mitjançant la preposició *de*. Ex. : *Entrà seguit DE tots els seus amics.* | *És respectat DE tothom.* Alguns escriptors voldrien estendre aquest ús de la preposició *de* a tots els casos, bandejant en absolut la preposició *per*; però això, ultra no estar d'acord amb l'ús constant dels nostres bons autors, conduiria sovint a construccions equívokes. Ex. : *Això fou obtingut d'ells* podria significar *Ells obtingueren això* i *Hom obtingué d'ells això*.

Davant un verb en infinitiu hi ha un cas en què semblen igualment possibles *per* i *per a* : és quan el circumstancial que conté el dit verb en infinitiu expressa el fi o objecte de l'acció expressada per un verb anterior i aquest fi o objecte és alhora el motiu d'aquesta acció, ço que ha pogut el seu autor a executar-la. En aquest cas molts escriptors moderns usen *per a*; però és indubtablement preferible la preposició simple *per*. Ex. : *Havíem anat a Girona PER veure el nostre pare.* | *A les sis serem tots a casa PER rebre els forasters.* | *Hi enviaré un noi PER saber noves de la malalta.* | *S'ajagué al sofà PER dormir.* | *Jo vaig allargar els braços PER agafar-lo.* | *M'hi vaig acostar PER sentir-ho millor.* | *M'esperaven PER dir-ho.* | *Havia vingut PER saludar-la.*

La preposició simple *per* es troba també sovint usada en els circumstancials de manera i en els predicatius. Ex. : *Ho fan PER força.* | *Ens vam trobar PER casualitat.* | *Vendre-ho PER peces.* | *Un pa PER home.* | *Jo el tinc PER bo.* | *El conec PER un home de bé.* Notem que les expressions *per dia*, *per setmana*, *per mes*, *per any*, amb una significació distributiva, són reemplaçades molt bé per *el dia*, *la setmana*, *el mes*, *l'any*. Ex. : *Tres cops la setmana.* | *Sis vegades l'any.*

PREPOSICIONS FORTES

129. Les principals preposicions fortes són :

cap a. Ex. : *Llavors ell va venir CAP A nosaltres.* | *CAP A on vols anar?* *Cap a* es redueix a *cap* davant els demostratius i alguns adverbis, sobretot els començats amb *a*. Ex. : *Anàrem CAP aquella casa.* | *Vina CAP aquí.*

En el llenguatge escrit són usades algun cop com a sinònimes de *cap a* les preposicions *envers*, *devers* i *vers*.

contra. Ex. : *S'ha donat un cop CONTRA la paret.* | *CONTRA aquests set pecats hi ha set virtuts.* | *Això és fet CONTRA tota raó.* | *Anar CONTRA corrent.*

des. Aquesta preposició va generalment acompanyada de la preposició *de* formant la preposició composta *des de*. Ex. : *Ja pots començar DES DE demà.* | *DES D'ara ho sabeu.* | *Hi serà DES DE dilluns.* | *DES DE casa hi ha vint minuts.*

Quan la designació del moment inicial va seguida de la designació del moment final (introduïda mitjançant la preposició *a* o *fins*) és freqüent (i en general recomanable) la substitució de *des de* per *de*. Ex. : *Van estar-s'hi DE Nadal a mitjan febrer.* | *Treballaran DEL dia vuit fins el dia vint.* Així mateix, les expressions *des de ... ençà*, *des de ... endavant* i anàlogues són generalment reemplaçades per *de... ençà*, *de ... endavant*, &c. Ex. : *Són aquí DE dissabte ENÇÀ.* | *D'avui ENDAVANT vindràs cada dia a les vuit* (millor que : *Són aquí DES DE dissabte ENÇÀ.* | *DES D'avui ENDAVANT vindràs cada dia a les vuit*). L'expressió del moment que és millor que *des del moment que*. Ex. : *DEL MOMENT QUE ell ho diu, cal creure-ho* (millor que : *DES DEL MOMENT QUE ell ho diu, cal creure-ho*).

A vegades es diu *d'ençà de* en lloc de *de ... ençà*. Ex. : *D'ENÇÀ D'aquella caiguda no ha fet mai més res de bo.*

Des de i *d'ençà de* es redueixen a *des* i *d'ençà* davant la conjunció *que*. Ex. : *DES que vosaltres sou aquí no ha compregut.* | *D'ENÇÀ que va caure no ha fet mai més res de bo.*

En les designacions de lloc tenim també : *De casa a l'estació hi ha cinc minuts* (millor que : *DES DE casa a l'estació...*).

Expressions com *Ho vèiem DES DE casa*. | *El vaig cridar DES DEL balcó*. | *DES D'aquí no se sent res*, poden molt bé ésser reemplaçades per *Ho vèiem DE casa Estant*. | *El vaig cridar DEL balcó Estant*. | *D'aquí Estant no se sent res*.

entre. Ex. : *És un camp que hi ha ENTRE la riera i l'església*. | *ENTRE aquesta època i la de la descoberta d'Amèrica...* | *Saps quants eren ENTRE tots? Uns trenta*. | *Dotze i tretze són dos nombres primers ENTRE ells*.

envers. L'ús més important d'aquesta preposició és el que mostren els exemples següents : *El meu pare és bo ENVERS tothom*. | *No has estat just ENVERS els teus companys*.

Envers pot significar també en comparació de : *Què és la formiga ENVERS l'elefant?* Però, en aquest cas, en lloc de *envers* s'usa més aviat *al costat de* o *en vist*.

També és usat *envers* (així com *vers* i *devers*) com a sinònim de *cap a*.

fins. Les designacions de lloc o de temps solen revestir darrera *fins* la mateixa forma que revestirien en l'absència d'aquesta preposició. Exemples :

Arribaran demà, dissabte, l'endemà de festes, la setmana entrant, A la tarda, PER Nadal.

No arribaran FINS demà, FINS dissabte, FINS l'endemà de festes, FINS la setmana entrant, FINS A la tarda, FINS PER Nadal.

Vindran ara, avui, aquest matí, A la tarda, Al vespre, A mitja nit, A les set.

Ha plogut FINS ara, FINS avui, FINS aquest matí, FINS A la tarda, FINS Al vespre, FINS A mitja nit, FINS A les set.

Eren allà, Al teatre, Al davant mateix de casa, molt a prop de casa.

Anaren junts FINS allà, FINS Al teatre, FINS Al davant mateix de casa, FINS molt a prop de casa.

No sé pas on són o No sé pas A on són. Són dalt o Són A dalt.
(V. § 99-I i II-β).

FINS on van? O FINS A on van? Vés FINS dalt o V's FINS A dalt.

Són EN aquella ermita. Han pujat EN aquella ermita.

Haviem arribat FINS EN aquella ermita.

Cal, però, advertir que els autors moderns darrera *fins* ometen generalment *en* (Ex. : *Han arribat FINS aquella muntanya*) i afegixen sovint *a* (Ex. : *No arribaran FINS A demà*).

Fins, no precedint una designació de lloc o de temps, va sempre acompanyada de la preposició *a* formant la preposició composta *fins a*. Ex. : *Van comprar FINS A dos cents cavalls.* | *No acabaran FINS A trencar-ho.* | *Hi ha tirat terra FINS A omplir-ho.* Excepcions. I. Davant els demostratius. Ex. : *Hem arribat FINS A l'extrem de...* però *Hem arribat FINS aquell extrem.* — II. Davant la conjunció *que*. Ex. : *No estaran contents FINS que l'hauran fet fugir.*

malgrat. Ex. : *MALGRAT tots els inconvenients...* | *Sortirem MALGRAT la pluja.* | *Ho farem MALGRAT ell.* Antigament, *malgrat de* : «...per anar a Andrinòpol... *MALGRAT DE* sos amics e vassalls», Muntaner. Darrera *malgrat* és corrent la substitució dels pronoms personals (sobretot els de primera i segona persona) pels possessius corresponents. Ex. : *Ho han fet malgrat NOSTRE.* | *Malgrat MEU li hauré de pendre.*

segons. Ex. : *SEGONS les circumstàncies...* | *SEGONS ell no ha passat res.* | *Tot es farà SEGONS els teus desigs.*

sense. Ex. : *Anava SENSE res al cap.* | *On vas SENSE diners?* | *SENSE ell no hauríem obtingut res.* | *Me n'he sortit SENSE ningú que m'ajudés.* *Sense* es pot usar adverbialment. Ex. : *Vols el martell?* — *No : ja ho farà SENSE.*

Una altra forma, avui antiquada, d'aquesta preposició, és *sens*, que trobem encara usada en la locució adverbial *sens dubte* i en alguna frase estereotipada.

sobre. Ex. : *Tres graus SOBRE zero.* | *Ha escrit molt SOBRE química.* | *SOBRE això no hi ha res a dir.*

sota. Ex. : *Quatre graus SOTA zero.* | *Ens reunirem SOTA la presidència de...* | *SOTA la direcció d'un enginyer...*

Sots és una forma arcaica i de cap manera preferible a *sota*; és, però, perfectament admissible formant part de certes locucions prepositives (*sots pena de*, *sots color de*, *sots pretext de*) i com a prefix (*sots-director*, *sots-diaca*).

És en absolut inacceptable la substitució, freqüent avui dia, de la preposició *sota* per *baix*. Les construccions *Tres graus BAIX zero.* | *BAIX la direcció de...* | *BAIX la influència de...* són dolents; cal dir : *Tres graus SOTA zero...* | *SOTA la direcció de...* | *SOTA la influència de...*

ultra, arcaica, recentment reintroduïda en la llengua escrita per substituir la locució *ademés de* (traducció servil del *además de* castellà). Ex. : «**ULTRA** les malediccions que has recitat de dones en general, has dit terrible mal de la dona que jo més am...», B. Metge. | «...*demanar*, **ULTRA** açó, paga pecuniària, és cosa fort injusta», Eximenis. | «I la vestí — tota de nou, — **ULTRA** son sou», J. Roig.

Afegim a les preposicions aquí citades les assenyalades en el § 99-II, grup α, i les derivades **durant** (*Vindrà DURANT les vacances*), **mitjançant** (*Ho aconseguí MITJANÇANT molts prec*), **tocant** (*Jo voldria saber què ha dit TOCANT aquest negoci*) i **llevat** o **llevat de** (*Cap d'elles no en sabia res, LLEVAT [de] la Maria*) amb sos equivalents **fora de**, **enfora de**, **de ... enfora**, **salvant**, **tret**. (Ex. : **FORA** d'ell ningú no ho va endevinar. | *Ell féu manament a Adam que de tots els fruits mengés ENFORA d'un.* | ...i **DE** l'arquebisbe **ENFORA**, ningú dels altres no ho lloaren ni ho agraïren. | *Ningú no en sabia res, SALVANT el rei*).

Entre les locucions prepositives són notables (ultra les esmentades en el § 124) :

a causa de	al peu de	en front de
a despit de	a sabuda de	en lloc de
a excepció de	a través de	en virtut de
a favor de	de por de	gràcies a
a fi de	dret a	per amor de
a força de	en contra de	per tal de
al costat de	endret de	quant a
al llarg de	en esguard de	sense sabuda de

CAPÍTOL VIII

CONJUNCIÓ

130. Les principals conjuncions de coordinació són les copulatives *i* i *ni*, la disjuntiva *o*, les adversatives *però*, *sinó* i *ans* i la consecutiva *doncs*.

I. — i. Ex. : *Jo i tu.* | *Plou i neva.* | *Espanya i Itàlia.*

ni. Ex. : *No puc ni vull.* | *Sense afegir ni treure un mot.* | *No n'han tinguda mai cap de més forta ni de més ben feta.*
Cp. § 105.

ni ... ni. Ex. : *No surt mai, ni de nits ni de dia.* | *Ni nosaltres els ho havem ofert, ni ells ens ho han demanat.*

adés ... adés. Ex. : *Vol adés una cosa, adés l'altra.* | *Adés guanyen, adés perden.* | «*Adés porten los cabells plans, adés rulls; adés rossos, adés negres*», B. Metge.

mig ... mig. Ex. : *Ho feien mig de grat, mig per força.* | *Ho aconseguiren mig amb precís mig amb amenaces.*

qui ... qui. Ex. : *Tots eren al voltant de la taula, qui drets qui asseguts.* | *Perdé tots sos companys, qui morts, qui presos.*

que ... que. Ex. : *Que vells, que nous, n'hi havia ben be un miler.*

tant ... com, així ... com, el mateix ... que. Ex. : *Tant si és veritat com si no és veritat...* | *Tant ell com ella no en saben res.* | *Així vindrà ell com tu.* | *El mateix pot ésser veritat que pot ésser mentida.*

entre ... i. Ex. : *Perderen quatre cents homes entre morts i ferits.* | *Entre que tu no venies i que ell se n'havia d'anar, diferirem la reunió fins diumenge.*

no solament ... sinó, i, enllaçant dues proposicions, no solament ... sinó que. Ex. : *Han vingut no solament ells, sinó els seus cosins.* | *No solament ho va dir, sinó que ho va fer.*

l'una ... l'altra. Ex. : *Voldria anar-hi, L'UNA per veure'l, L'ALTRA per conèixer els seus fills.* | *No hi aniran, L'UNA que avui tenen molta de feina, L'ALTRA que deuen tenir por de no trobar-l'hi.*

II. — o. Ex. : *Dóna'm el llapis o la ploma.* | *Calia vèncer o morir.* Aquesta conjunció pot ésser reforçada amb els mots *bé* o *sia*. Ex. : *Calia vèncer o BÉ morir.* | *La medicina, o SIA l'art de guarir...*

o ... o. Ex. : *O no m'ho va dir o no me'n recordo.*

sia ... sia. Ex. : *Porteu-ne una de nova, SIA gran, SIA petita.* | *M'agradarà veure-ho, SIA de lluny, SIA de la vora.* El *segon* *sia* pot ésser reemplaçat per *o*. Ex. : *Porteu-ne una, SIA gran o petita.* | *La fortuna, SIA bona o dolenta.*

III. — però.

α. Ex. : *És un bon noi, PERÒ estudia poc.* | *Voldria fer un viatge, PERÒ no té els diners necessaris.* | *Ja li ho explicaré, PERÒ no m'entendrà.* | «... vera cosa és que'ls reys molt comencen de fer... PERÒ totes les coses que'ls reys comencen no's poden acabar així com ells volrien...», Cròn. del rei Jaume.

Quan una proposició (o membre de proposició) va coordinada a la precedent mitjançant la conjunció *però*, pot anar tota ella (com en els exemples anteriors) al darrera de la conjunció coordinant; o bé aquesta es pot posposar a un qualsevol dels mots que componen la dita proposició (o membre de proposició), prenent, però, llavors la significació concessiva que mostren els següents exemples antics :

β. «...que ell nos retria los castells e les muntanyes, en tal manera PERÒ que ell pogués honradament viure», Cròn. del rei Jaume. | «E los mesquins dels marits conviden-les a taula de ço que'ls deurién llunyar. Si ho feyen, PERÒ, per tal que tost esclatassen, bé obrarien», B. Metge. | «Quantes solemnitats penses que sien servades quan deuen anar o van al bany? ... no les te podria dir, tantes són. Sàpies, PERÒ, breument, que untades hi van e pus (= més) untades en tornen», Id. | «Saül dix (= digué) a una fembra ... que li faés (= fes) ressuscitar Samuel, qui era mort. E així fo (= fou) fet, e parlà ab ell. Lo qual Samuel li dix que l'endemà morria (= moriria) ab sos fills ... Puys (= després) seguí's axí com li havia dit. Alguns, PERÒ, asermen que no li aparech (= aparegué) la ànima de Samuel, mas (= sinó) un diable en forma sua», Id.

Una altra forma d'aquesta conjunció és *emperò*, poc recomanable.

sinó.

α. *No vam anar-hi SINÓ ell i jo. | No té SINÓ un fill. | No vivint SINÓ d'herbes. | No volia SINÓ dir-li una cosa. | No podien SINÓ accedir-hi. | «Jo estesi (= estenguí) los braços per pendre-la, e no tocaren SINÓ lo vent que per lo seu cahiment s'engendrà en l'ayre», B. Metge. — Jo no hi veig altre camí SINÓ aquest. | No hi havia ningú SINÓ ell (i àdhuc darrera una proposició afirmativa : Tots s'ofegaren SINÓ ell).*

β. *No és culpa d'ell, SINÓ del seu amic. | Jo no dic això de tots, SINÓ tan solament dels retardataris. | No ha vingut pas per veure'ns, SINÓ per fer-nos a mans els encàrrecs que li férem. — No volia pegar-li, SINÓ QUE anava a renyar-lo. | «... no curà de defendre ni créixer l'imperi, SINO QUE's donà a voluptats», Document de 1392.*

El català antic posseïa la conjunció **mas**, que usava normalment en lloc del *però* dels exemples α («Totes aquestes coses eren mal fetes; MAS yo'm confessava e combregava sovint e penedia-me'n», B. Metge) i del *sinó* dels exemples β («... no deman yo, senyor, açò, MAS per què tan sobtosament pagàs (= pagàreu) lo deute a natura», B. Metge). No és continuació d'aquest **mas** el *mes* (poc recomanable) que alguns usen com a equivalent del *però* dels exemples α (Ex. : *Voldria fer un viatge, MES no té els diners necessaris*). En català antic, *mes* usat com a conjunció tenia una significació tota altra. V. 130-V.

ans. Ex. : *No li sabrà greu que els ho diguis, ANS li plaurà que el descobreixis. | «No foren en la batayla, ANS enviaren missatge al rey que'ls esperàs», Cròn. del rei Jaume.*

Entre les locucions conjuntives adversatives, notem **amb tot**, **no gens menys**, **tanmateix** (emparentats per llur significació amb el *però* dels exemples β) i **més aviat** (d'una valor anàloga a *ans* i al *sinó* dels exemples β), locucions que poden anar al principi o al mig (i àdhuc al final) de la proposició. Ex. : *Els no hi volen anar de cap manera; AMB TOT, si tu els ho demanaves, crec que hi anirien. | No em desplau pas; MÉS AVIAT m'agrada.*

IV. — **doncs.** Ex. : *Els ocells són vertebrats; el voltor és un ocell; DONCS el voltor és un vertebrat. | Plou? DONCS no surtis. | L'any passat hi vaig ésser per Nadal, i aquest any hi he es-*

tat per Pasqua i per Sant Joan : hi he estat, DONCS, tres vegades. | «... nòs el (= en el) cel no'ns en podem pujar, ne (= ni) en abís nos en podem entrar, ne per mar nos en podem anar; DONCHS convenia que per lurs mans haviem a passar», Muntaner. | «Deya Sanct Agustí que negú (= ningú) no pot amar ço que no coneix; DONCHS, si Déu volem amar, convé que hajam sciència e conexença suas», Eximenis.

Modernament *doncs* ha estat usat a tort en la llengua escrita com a conjunció causal. Així : *Creiem que està malalt, DONCS fa dies que no el veiem.* Cal evitar en absolut aquest *doncs* causal, del qual hom troba malauradament nombrosos exemples en el català modern : *«Entre les víctimes (d'un naufragi) es creia que hi havia N.; ... però aquest rumor ha estat inexacte, DONCS el dit N. no s'embarcà...» | «Aquest exemple deuen imitar-lo les classes obreres, DONCS aquesta tàctica ha portat grans aventatges.»*

V. — Com a conjuncions continuatives es poden usar : l'adverbi **encara**; — **més**, **demés** i **endemés**; — les combinacions de *encara* amb aquests tres adverbis; — **no res menys**. Exemples :

«Si tu ... me haguesses bé entès no hagueres respost així com has. Tu penses que la ànima dels bruts sia espiritual... Racional dius, ENCARA, que és la ànima dels bruts...», B. Metge. | «...en lo qual peu ha ... tres figures d'hòmens d'argent daurats...; e ENCARA ha en lo dit peu tres figures d'hòmens armats...», Document del 1360. | «...a la qual responem que a nòs plau que... ENCARA volem e us pregam que...», Document de 1388.

«...havem conquests e applicats a nostra corona lo regne de Mallorques e los comptats de Rosselló e Cerdanya... E, MÉS, havem cobrada Cerdanya, la qual era perduda...», Document 1383. | «Tu penses que la ànima dels bruts sia espiritual... Dit has, MÉS, que la ànima dels bruts és substància pròpia...» B. Metge. | «...primerament que fassats (= feu) pau e treves per tot Catalunya...; e DEMÉS volem que prengats (= prengueu) bovatge sobre nostres hòmens», Cròn. del rei Jaume.

«De avarícia les has notades, de poca fermetat e de presumpció... Dit has, ENCARA MÉS, que les dones són parladores...», B. Metge. | «Déu vol que hom sia bo en creure e en saber los catorze articles...; ENCARA ENDEMÉS és hom bo com té los deu manaments e los set sagraments...», R. Lull.

«Jo primerament veig que la ànima dels bruts és substància espiritual... *Aprés* (= després) veig que és substància pròpia... NO RES MENYS és racional...», B. Metge. | «E açò ab tota veritat ho provaré ab dits de la sancta scriptura e NO RES MENYS ab los quatre evangelistes, qui no poden mentir», Martorell.

VI. — La coordinació entre dues proposicions (o membres de proposició) es fa sovint incloent en la segona un mot demostratiu (l'adverbi *així*, el neutre *això*) o relatiu (el neutre *la qual cosa*) representatiu de la primera. Ex. : *Aquí dalt pots caure* : PER AIXÒ t'he dit que no t'hi enfilessis. | *Ell ho deixà tot als seus nebots*; LA QUAL COSA ningú no hauria esperat mai.

Cal evitar les locucions conjuntives del llenguatge actual formades amb *lo qual* o *lo que*, en lloc de *la qual cosa* : locucions com *per lo qual* (o *per lo que*), *amb lo qual*, *sense lo qual*, &c., són incorrectes; cal reemplaçar-les per les locucions *per la qual cosa*, *amb la qual cosa*, *sense la qual cosa*, &c. (en lloc, però, de *la qual cosa* no precedit de preposició, es pot dir *ço que* o *cosa que*).

Dins aquest grup de locucions conjuntives, el català antic posseïa **per què** i **per on**, **d'on**, **on**. Ex. : *A vós, Rey prudentíssim...*, s'esguarda de haver pietat e compassió de les persones afligides; PER QUÈ yo, adolorida complessa, vinch a la vostra excel·lència a suplicar ... *que hajau pietat de mi*», Martorell. | «... *per tu serà restituhida a l'Imperi la pau...*; PER HON serà manifest al món lo teu notori enginy», Id. | «... e trobà dues pells de moltó e ligà-les la una ab la altra ab una corda prima, e posà's la una pell davant, l'altra detràs; HON trobà un poch de remey al fret», Id.

131. **que**. Aquesta conjunció serveix per a introduir tota classe de proposicions subordinades, llevat les atributives (les quals són introduïdes mitjançant els pronoms i adverbis dits relatius). Exemples :

α. *Que* en les proposicions subjectives i predicatives : *És segur QUE ell vindrà*. | *No m'agrada QUE surtis tan tard*. | *S'esdevé sovint QUE l'adjectiu precedeix el substantiu*. | *La meua convicció és QUE això no pot durar gaire*. No és recomanable d'introduir les proposicions subjectives mitjançant *el que* en

lloc de *que*. Ex. : EL *QUE* tu li demanis, farà *que* ell ens ho concedeixi.

β. *Que* en les proposicions completives : Veig *QUE* no vénen. | No volien *QUE* hi anéssim. No és correcte d'anteposar cap de les preposicions *a*, *de* i *en* a la conjunció *que*, encara que la proposició completiva introduïda amb aquesta conjunció correspongui a un complement introduït amb alguna d'aquelles preposicions (V. §§ 114-II i 121) :

S'ha acostumat A venir cada dia.	Acostumeu-lo <i>QUE</i> cada dia vingui a la mateixa hora.
Estic molt content DEL resultat.	Estic molt content <i>QUE</i> hagi vingut.
Entossudir-se EN una petició. Entossudir-se A negar-ho.	Entossudir-se <i>QUE</i> li ho digués.

«...la coloma, qui aportà per senyal un ram d'olivera en sa boca en significança *QUE* la mar era baxada», R. Llull. | «...acostumant sa llengua *QUE* no sàpia mentir», Martorell. | «...qui eren estat assabentats *QUE* en aquell dia algú d'ells devia pendre mort», Cròn. de Pere III. | «...se gloriegen *QUE* aquells vagen ben arreats, brodat e encavalcats», B. Metge.

γ. *Que* en les proposicions circumstancials : Van arribar *QUE* ell encara era aquí. | Cuitem, *QUE* si vénen ens faran quedar. | Què tens, *QUE* no menges? | Vina, *QUE* et diré allò. | No l'escolto *QUE* no em faci riure; — Corre més ella *QUE* no pas ell (V. § 108). | És tan gros *QUE* no passaria per aquesta porta. | Plovia tant *QUE* no havíem gosat sortir. | Parla talment de pressa *QUE* no l'entén ningú; — No hi vull pas anar; tant més *QUE* no m'ha convidat mai.

Les proposicions circumstancials corresponents a circumstancials introduïts amb una preposició o locució prepositiva, són introduïdes amb la conjunció *que* precedida d'aquesta preposició o locució prepositiva; però en el cas en què el darrer element d'aquesta és alguna de les preposicions *a*, *de* o *en*, aquesta és omesa davant *que*. Exemples :

Ho ha fet SENSE tu saber-ne res.	Ho ha fet SENSE <i>QUE</i> tu en sabessis res.
MALGRAT haver perdut la juguesca, encara ha guanyat més de cent pessetes.	MALGRAT <i>QUE</i> hagi perdut la juguesca, encara li he hagut de donar cent pessetes.
Ha jugat FINS A perdre-ho tot.	Ha jugat FINS <i>QUE</i> ho ha perdut tot.
Vina ABANS DEL vespre.	Vina ABANS <i>QUE</i> plugui.

132. La conjunció *que* és algun cop omesa en les proposicions subjectives i completives, omissió que convé d'evitar en absolut. Així, no s'escriurà : *Li feren dir que esperaven vingués amb sa filla*, sinó : *Li feren dir que esperaven QUE vingués amb sa filla*. | ... *us prega vivament li escrigueu aviat*, sinó : ... *us prega vivament QUE li escrigueu aviat* (encara; però, millor : ... *us prega vivament d'escriure-li aviat*. V. § 120).

Cal evitar les contraccions *tenir que* i *haver-hi que* per *haver de* i *caldre*. Així, les frases *TÉ QUE escriure tres cartes*. | *HI HA QUE confessar que és molt aplicat*, són incorrectes; cal dir *HA d'escriure tres cartes*. | *CAL confessar QUE és molt aplicat*. Convé també de reemplaçar l'expressió *tenir res QUE fer* i anàlogues per *tenir res A fer*, &.

133. La conjunció *que* entra en la formació d'un gran nombre de locucions conjuntives :

I. Amb els adverbis *ja*, *encara*, *sols*, *només*, *així*, *tot seguit*, &., forma les locucions **ja que** (causal), **encara que** (concessiva), **sols que** (condicional), **només que** (condicional), **així que**, **tot seguit que**, &.

Hi ha algunes locucions conjuntives en què l'adverbi que precedeix la conjunció *que* va precedit d'una preposició, entre les quals locucions farem esment de l'arcaica **per bé que** (concessiva), reintroduïda recentment en la llengua literària. Ex. : «...*qui primer naix primer deu morir*, **PER BÉ QUE lo contrari se veu moltes vegades**», Martorell.

II. Amb les preposicions *amb*, *malgrat*, *salvant*, *segons*, *sense*, *ultra*, forma les locucions **amb que** (condicional), **malgrat que** (concessiva), **salvant que**, **segons que**, **sense que**, **ultra que**. Amb les preposicions compostes i locucions prepositives *abans de*, *després de*, *des de*, *d'ençà de*, *per tal de*, *a fi de*, *de por de*, *a menys de*, *fins a*, &., forma, amb pèrdua de llur darrer element, les locucions conjuntives **abans que**, **després que**, **des que**, **d'ençà que**, **per tal que** (final), **de por que**, **a menys que**, **a fi que** (final), **fins que**, &.

És avui freqüent la supressió de *que* darrera la preposició *segons*. En general, però, convindria d'oposar-se a aquesta supressió restablint l'ús de l'antiga locució conjuntiva *segons que*. Ex. : «...*estant en la presó*, **no per demèrits que mos perse-**

guidors e envejosos sabessen contra mi, SEGONS QUE depuys (= després) clarament a lur vergonya se és demostrat...», B. Metge. | «SEGONS QUE ell és amich dels altres, així los altres li seran amichs», Martorell.

III. Amb els participis *vist*, *posat*, &., forma les locucions **vist que** (causal), **posat que** (condicional), &.

Exemples antics de *posat que* : «...no és maravella si aquelles fan errades, POSAT QUE algunes ne facen, ço que no crech», B. Metge. | «En la primera estan les ànimes dels infants e generalment de tota persona que no haja rebut baptisme, POSAT QUE haja ben viscut en lo món», Id.

IV. Les conjuncions *puix*, *mentre* i *com* causal admeten l'adjunció de *que*, d'on prenen naixença les conjuncions compostes **puix que**, **mentre que** i **com que**, preferibles en general a les simples corresponents. Exemples :

«Digau, pare ermità : PUIX QUE tantes cerimònies se han de fer, com trobaran los embaxadors al Rey, vestit o despullat, armat o desarmat», Martorell; al costat, però, de : «...què m'aprofita dolre sobre cas inremeyable, PUIX lo Rey no pot haver pietat de ni mi de mon fill», Id.

«MENTRE QUE yo deya aquestes paraules, Minos, Radamantus ... se preseren a plorar», B. Metge; al costat, però, de : «MENTRE les romanes visqueren pobrament, observaren ab sobirana diligència castedat», Id.

134. si. Els principals usos d'aquesta conjunció de subordinació són :

I. La introducció de subordinades interrogatives. Exemples : *Saps si vindrà?* | *Demana-li si ho voldrà fer.* | *Vejam si en té cap.*

II. La substitució de *que* en el cas dels exemples β del § 108. Ex. : en lloc de *Més val que te'n vagis que NO QUE et trobi aquí*, es pot dir *Més val que te'n vagis que SI et trobava aquí*.

III. La introducció de proposicions condicionals. Exemples : *SI pots venir demà, hi anirem junts.* | *SI corries, encara*

l'atraparies. Tocant la forma del verb en aquestes proposicions, V. § 96.

135. **com.** α. S'usa principalment com a conjunció modal: *Fes-ho COM vulguis.* | *Si tu fossis una noia COM les altres...* | *Caigué en terra COM si l'haguessin ferit;* — *És blanca COM la neu.* | *Corre COM una daina.*

És TAN blanca COM la neu. | *Corre TANT COM tu.* | *La meua és blanca AIXÍ COM la teua.* | *És blanca, AIXÍ COM la teua és negra.* | *AIXÍ COM la meua és blanca, (AIXÍ) la teua és negra.*

COM MÉS treballa, MÉS guanya. | **COM MÉS guanya, MENYS de diners avença.** | «**COM MÉS aygua hi lançaven, MÉS se encenien**», Martorell.

En aquest cas es poden reforçar els dos termes de la comparació amb l'anteposició de l'adverbi *tant*. **Ex. :** **TANT COM més treballa, TANT MÉS guanya.** | «... **TANT COM l'home és MÉS savi, TANT deu ab MÉS discreció cobrir los naturals moviments**», Martorell.

L'ús de *com* en les proposicions completives (**Ex. :** *Ju-ra'm COM no ho faràs mai més*) i com a conjunció causal (**Exem-ple :** *COM és tan dolent, sempre l'han de castigar*), de temps, &c., era molt més freqüent en el català antic que en el modern. En canvi, aquest usa extensament la locució *com que* amb una significació causal.

β. La conjunció *com* entra en la formació d'algunes locucions conjuntives, entre les quals cal citar l'arcaica **per tal com**, que en certs casos pot substituir amb avantatge la conjunció causal *perquè*:

«...*los ne seguirà gran profit, e especialment PER TAL COM seran certs de moltes coses en què no solament alguns d'ells dubten, mas (= sinó) la major part dels hòmens*», B. Metge.

Alguns usen erradament *per tal que* com a equivalent al *perquè* causal; *per tal que* és final:

«*E quan foren venguts (= vinguts) demanam-los (= els demanàrem) de noves si los sarraïns havien... e demanam-ho (= ho demanàrem) a cascun dels sarraïns per si, PER TAL QUE no's canviassen les noves*», Cròn. del rei Jaume.

136. **puix.** En el català escrit actual hom troba sovint usat *doncs* en lloc de *puix*, i algun cop, també, *puix* en lloc de

doncs. No gens menys, aquestes dues conjuncions no són mai substituïbles l'una per l'altra : *puix* és causal, *doncs* és consecutiva o illativa; aquesta, d'altra part, és una conjunció de coordinació, mentre que aquella és una conjunció de subordinació :

«*Què'm valen a mi los béns ni les riqueses PUIX só destituïda de tot goig, plaer e consolació?*», Martorell.

«*...la ànima racional és creada a fi que tostemps (= sempre) entena, am e recort Déu. E si era mortal, no faria sempiternalment ço per què seria creada. DONCHS segueix-se que és immortal*», B. Metge.

«*...e vosaltres ab gran maldat e trayció li haveu feta sentir dolor inestimable ... DONCHS, com podeu demanar misericòrdia PUIX en vosaltres no s'és trobada?*», Martorell.

Una altra conjunció causal del català antic, *car*, és avui correntment usada en la llengua literària. *Puix* (a la qual caldria potser sempre preferir *puix que*) és exclusivament una conjunció de subordinació; en canvi, *car* (en el seu ús actual, almenys) és més aviat una conjunció de coordinació : — amb *puix* (o millor *puix que*), ço que diem en una proposició determinada és justificat dins la mateixa proposició, la proposició justificativa forma part integrant d'aquesta (Exemples : *Ara t'ho diré, PUIX QUE m'ho demanes amb tanta d'insistència*, o bé *PUIX QUE m'ho demanes amb tanta d'insistència, ara t'ho diré*, o bé, encara, *Ara, PUIX QUE m'ho demanes amb tanta d'insistència, t'ho diré*); — amb *car*, ço que venim de dir en una proposició determinada és explicat en una proposició subsegüent; la proposició explicativa, precedida d'una pausa ben marcada, apareix no com a proposició subordinada o parcial, sinó independent (Ex. : *Sí, ja els ho hem dit; CAR, realment, de res no hauria valgut d'amagarlos-ho*).

La llengua antiga (on *car* és usat també com a conjunció de subordinació equivalent a *puix*) tendeix ja envers aquesta distinció entre *puix* i *car*, com ressort clarament de passatges com els següents, en què apareixen de costat ambdues conjuncions : «*...altra cosa no vull de vostra senyoria ni demane sinó la vida...*; *CAR béns de fortuna no n desig PUIX són transitoris e sense neguna (= cap) fermetat*», Martorell. | «*...regraciant a la vostra senyoria com me haveu axí acònsolat; CAR, PUIX me*

veig en llibertat, tots los passats mals tinch per oblidats», Id. | «...per açò en special ascientà Cató son fill ... que tostemps (= sempre) entengués en studis de bons libres...; CAR, dix (= digué) ell, PUYs (= puix) que la vida corporal te leix (= deixi) bastant a ton stament, no't vülles tacar per hòrrea avarícia...», Eximenis.

137. **perquè.** És adés conjunció causal (amb el verb generalment en indicatiu), adés conjunció final (amb el verb en subjuntiu). Exemples :

No hi puc anar **PERQUÈ** no tinc temps. | Han tancat les finestres **PERQUÈ** feia massa vent. | «E nòs sofrim-ho (= ho sofrírem) **PERQUÈ** ells nos en pregaven», Cròn. del rei Jaume.

T'ho dic **PERQUÈ** li facis saber. | Jo li vaig deixar el llibre **PERQUÈ** el llegts. | «E no'l dexava reposar **PERQUÈ**'s cansàs», Martorell.

La conjunció *perquè* pot donar lloc a frases equívokes quan el verb de la proposició introduïda per ella revesteix una forma que així pot ésser d'indicatiu com de subjuntiu. Ex. : *Se'n van PERQUÈ estudiem.* En aquest cas sobretot, és avantatjosa la substitució d'aquella conjunció per les locucions arcaiques *per tal que* i *per tal com*, segons que la proposició a introduir sigui final o causal. V. § 135-ß.

Convé de no confondre *perquè* (en un sol mot), conjunció causal o final, i *per què* (en dos mots), combinació de la preposició *per* amb el pronom relatiu o interrogatiu *què* : *Les raons PER QUÈ ells han fet això (què relatiu, equivalent a les quals).* | «A vós, Rey prudentíssim... s'esguarda de haver pietat e compassió de les persones afligides; PER QUÈ yo, adolorida complessa, vinch a la vostra excel·lència a suplicar...», Martorell (què relatiu, equivalent a la qual cosa). | *PER QUÈ no hi aneu?* (què interrogatiu). | *Encara no sé PER QUÈ han vingut* (què interrogatiu).

* En català antic no és rar l'ús de *què* equivalent a la qual cosa : «Entès havem l'accident de febre que haveu hagut; de QUÈ havem hagut gran despler». | «E ara lo dit abat, qui és act, ha'ns dit que no ha hagut lo dit llibre ne la letra; de QUÈ 'ns som molt meravellats», &.

